

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
UNIVERSITETI "EQREM ÇABEJ" GJIROKASTËR

RAPORT SHKENCOR (STUDIMI) I PROJEKTIT

"Analiza e tregut dhe ridizenjimi i kurrikulave universitare në Universitetin "Eqrem Çabej", duke iu përgjigjur zhvillimeve rajonale dhe forcimit të misionit të tretë të UGJ-së."

REKTOR

Prof. Dr. Jaho CANA

AUTORË

Prof. Asoc. Valbona Duri
Dr. Eduina Guga
MSc. Fjorentin Ismaili
Prof. Asoc. Lorenc Kociu
MSc. Klaviona Dudumi
Prof. Asoc. Kozeta Sala

Gjirokastrë, Mars 2026

Përmbajtja

RAPORT SHKENCOR (STUDIMI) I PROJEKTIT.....

LISTA E SHKURTIMEVE.....

LISTA E ILUSTRIMEVE.....

HYRJJE.....

a. Programi Kombëtar i Kërkimit dhe Zhvillimit dhe problemet e programit të cilave u referohet projekti.....	1
b. Objektivat dhe rezultate e arritura.....	4
c. Organin financues.....	5
d. Organizmat shkencore bashkëpunëtorë të vendit dhe të huaja.....	6
e. Personeli shkencor i projektit.....	9
f. Aktivitetet dhe periudha kohore.....	9
g. Botimet në revista shkencore të vendit dhe të huaja, monografi apo referimet në aktivitetet shkencore të realizuara në kuadrin e projektit.....	10
h. Përfituesit e projektit.....	11
i. Pronësia mbi studimin.....	12

REZULTATET SHKENCORE TË PROJEKTIT.....

A. Sfondi dhe rëndësia e studimit.....	14
A.1 Sfidat kryesore në arsimin e lartë dhe nevoja për ndërhyrje.....	16
A.2 Qëllimi dhe Objektivat Kryesore.....	18
A.3 Pyetjet kërkimore dhe pritshmëritë.....	18
B. Shtjellimi Teorik, Metodot, Rezultatet e Arritura.....	19
B.1 Literature Review.....	19
B.2 Research Gap.....	21
B.3 Conceptual Framework.....	22
B.4 Metodologjia e Studimit.....	23
B.4.1 Përshkrimi i hapave të ndjekur për realizimin e analizës.....	23
B.4.2 Përzgjedhja e kampionit dhe procesi i mbledhjes së informacionit.....	23
B.4.3 Të dhënat e përdorura.....	24
B.5 Rezultatet e Arritura.....	25
B.5.1 Analiza Cilësore e Intervistave.....	25
B.5.1.1 Profilizimi i të intervistuarve.....	25
B.5.1.2 Rezultatet kryesore nga intervistat.....	26
B.5.1.3 Nevojat e identifikuara për përmirësimin e kurrikulave.....	27
B.5.1.4 Sfidat dhe mundësitë e zhvillimit të kurrikulave për UGJ.....	27
B.5.2 Analiza Deskriptive e Pyetësorëve.....	28

AKKSHI

B.5.2.1 Përmbledhje e strukturës së pyetësorëve.....	28
B.5.2.2 Përgjigjet kryesore të biznesve për nevojat e tregut.....	29
B.5.2.3 Përgjigjet e ish-studentëve për përvojën akademike dhe tregun e punës.....	35
B.5.2.4 Përmbledhje e rezultateve të dy pyetësorëve: Bizneset dhe Ish-Studentët.....	40
B.5.3 Analiza e Regresionit.....	41
B.5.3.1 Metoda dhe teknikat e analizës statistikore.....	41
B.5.3.2 Analiza e faktorëve që ndikojnë në punësimin e të diplomuarve të UGJ.....	41
B.5.3.3 Faktoret që ndikojnë kërkesën e bizneseve për profile të ndryshme akademike.....	49
B.5.3.4 Rezultatet dhe interpretimi i tyre.....	53
PËRFUNDIME	54
REKOMANDIME	56
LITERATURA	58

AKKSHI

LISTA E SHKURTIME

AKKSHI: AGJENSIA E KOMBËTARE E KËRKMIT SHKENCOR DHE INOVACIONIT

PKKZH: PROGRAMI KOMBËTAR KËRKIM ZHVILLIMIT

UGJ: UNIVERSITETI I GJIROKASTRËS

IT: TEKNOLOGJI INFORMACIONI

HO: HIPOTEZA NUL

H1: HIPOTEZA ALTERNATIVE

LISTA E ILUSRTIMEVE

Grafiku 1. Sektori kryesor i aktivitetit të biznesit tuaj.	24
Tabela 1. Pyetësi për Bizneset Lokale.	28
Tabela 2. Pyetësi për Studentët e Diplomuar në UGJ.	29
Grafiku 2. Sektori kryesor i aktivitetit të biznesit tuaj.	30
Grafiku 3. Numri i punonjësve në kompani.	30
Grafiku 4. Vitet e operimit në treg.	30
Grafiku 5. Aftësitë që kërkohen më shpesh tek punonjësit e rinj.	31
Grafiku 6. Përgatitja e punonjësve të diplomuar nga Universiteti "Eqrem Çabej".	31
Grafiku 7. Fushat që punonjësit e diplomuar nga UGJ duhet të kenë më shumë përgatitje.	32
Grafiku 8. Trajnime për punonjësit e rinj.	32
Grafiku 9. Llojet e trajnimeve që ofrohen.	32
Grafiku 10. Përputhja e programeve të studimit në Universitetin "Eqrem Çabej" me nevojat e tregut.	33
Grafiku 11. Fushat e studimit që duhet të zhvillohen më shumë për të përmbushur nevojat e biznesit.	34
Grafiku 12. Interesi për të krijuar partneritete me universitetin në të ardhmen.	34
Grafiku 13. Format e bashkëpunimit.	35
Grafiku 14. Përfundimi i studimeve.	35
Grafiku 15. Punësimi.	35
Grafiku 16. Sektori i punësimit ose kërkimit të punës.	36
Grafiku 17. Studimet në UGJ dhe përgatitja për tregun e punës.	36
Grafiku 18. Trajnime apo kurse pas diplomimit.	37
Grafiku 19. Fushat e ndjekjes së trajnimeve.	37
Grafiku 20. Përditësimi i programeve të studimit me kërkesat e tregut të punës.	38
Grafiku 21. Ndihma e universitetit në krijimin e lidhjeve me tregun e punës.	39
Tabela 3. Kodifikimi i pyetjeve të pyetësit dhe përcaktimi i variablit.	42
Tabela 4. Classification Table.	43
Tabela 5. Omnibus Tests of Model Coefficients.	44
Tabela 6. Model Summary.	44
Tabela 7. Variables in the Equation.	44
Tabela 8. Omnibus Tests of Model Coefficients.	45
Tabela 9. Model Summary.	45
Tabela 10. Variables in the Equation.	46
Tabela 11. Lloji i lidhjes korrelative.	47
Tabela 12. Correlations.	47
Tabela 13. Kodifikimit të variablave sipas standardeve statistikore.	49
Tabela 14. Classification Table.	49
Tabela 15. Omnibus Tests of Model Coefficients.	50
Tabela 16. Model Summary.	50
Tabela 17. Variables in the Equation.	51
Tabela 18. Correlations.	52

HYRJA

AKKSHI

a. Programi Kombëtar i Kërkimit dhe Zhvillimit dhe problemet e programit të cilave u referohet projekti

Ky projekt kërkimor është i lidhur ngushtë me prioritetet e **Programit Kombëtar të Kërkimit dhe Zhvillimit**, i cili synon rritjen e cilësisë së arsimit të lartë, forcimin e lidhjes midis institucioneve akademike dhe tregut të punës, si dhe promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik në nivel rajonal dhe kombëtar. Në këtë kuadër, projekti adreson drejtpërdrejt disa nga problematikat strukturore që karakterizojnë sistemin e arsimit të lartë në Shqipëri dhe në mënyrë specifike në Universitetin “Eqrem Çabej”.

Analiza e realizuar në kuadër të projektit evidentoi disa sfida thelbësore:

Së pari, konstatohet një **mungesë interesi nga ana e studentëve për disa prej programeve të studimit**, e reflektuar në mosplotësimin e kuotave të miratuara nga institucionet përkatëse. Kjo situatë lidhet drejtpërdrejt me perceptimin e ulët të maturantëve mbi vlerën dhe perspektivën e këtyre programeve në tregun e punës, duke treguar një shpëputje midis ofertës akademike dhe pritshmërive të brezit të ri.

Së dyti, një ndër problematikat më të rëndësishme është **mospërputhja midis përmbajtjes së programeve akademike dhe nevojave reale të tregut të punës**. Kurrikulat ekzistuese karakterizohen nga një dominim i komponentit teorik, ndërkohë që komponenti praktik mbetet i kufizuar. Kjo sjell pasoja të drejtpërdrejta në punësueshmërinë e të diplomuarve, të cilët shpesh:

- punësohen jashtë profilit të studimeve,
- përballen me mungesë të aftësive praktike dhe profesionale,
- nuk arrijnë të përmbushin plotësisht kërkesat e punëdhënësve.

Si rrjedhojë, bizneset dhe institucionet shpesh orientohen drejt punësimit të individëve me nivele të tjera kualifikimi, të cilët jo domosdoshmërisht janë më të përshtatshëm për pozicionet përkatëse, por zotërojnë përvojë më të madhe praktike.

Së treti, evidentohet ndikimi i **kuadrit ligjor dhe nënligjor në fuqi për arsimin e lartë**, i cili përcakton një përqindje të lartë të komponentit teorik në strukturën e programeve të studimit. Ky kufizim institucional pengon fleksibilitetin e universiteteve për të integruar më shumë elementë praktikë dhe inovativë në kurrikula, duke ndikuar negativisht në zhvillimin e kompetencave të aplikueshme në tregun e punës.

Zgjidhja e këtyre sfidave përbën një domosdoshmëri strategjike në kuadër të objektivave të Programit Kombëtar të Kërkimit dhe Zhvillimit, për disa arsye thelbësore:

Së pari, ajo kontribuon në **rritjen e interesit për programet e studimit**, duke i bërë ato më tërheqëse, më të orientuara drejt tregut dhe më të lidhura me zhvillimet bashkëkohore ekonomike dhe sociale. Kjo ndikon drejtpërdrejt në rritjen e numrit të studentëve dhe në përmirësimin e profilizimit të programeve akademike.

AKKSHI

Së dyti, përshtatja e kurrikulave me kërkesat reale të tregut ndikon në **rritjen e cilësisë dhe relevancës së arsimit të lartë**, duke siguruar që studentët të pajisen me njohuri dhe aftësi të standardeve bashkëkohore të orientuara drejt punësimit dhe zhvillimit profesional.

Së treti, adresimi i këtyre çështjeve përmirëson **efikasitetin institucional dhe planifikimin strategjik** të universitetit, duke mundësuar përdorim më racional të burimeve, riorganizim të programeve të studimit dhe modernizim të infrastrukturës akademike në përputhje me standardet e cilësisë.

Së katërti, një nga përfitimet më të rëndësishme lidhet me **përmirësimin e normës së punësimit të të diplomuarve**, duke rritur mundësinë që ata të punësohen në përputhje me profilin e studimeve dhe të kontribuojnë në mënyrë efektive në zhvillimin ekonomik rajonal dhe kombëtar.

Në përputhje me objektivat e Programit Kombëtar të Kërkimit dhe Zhvillimit, ky projekt ka ndjekur një qasje të integruar dhe bashkëpunuese, duke përfshirë:

- strukturat akademike të universitetit,
- sektorin publik dhe privat,
- politikëbërësit dhe aktorë të tjerë të interesit.

Ky bashkëpunim ka mundësuar:

- vlerësimin e situatës ekzistuese,
- ridizenjimin e kurrikulave,
- formulimin e rekomandimeve konkrete për përmirësim,
- si dhe forcimin e lidhjeve midis universitetit dhe tregut të punës.

b. Objektivat dhe rezultate e arritura

Objektivi i përgjithshëm – i arritur

Projekti ka arritur të përmirësojë përputhshmërinë e programeve të studimit të Universitetit “Eqrem Çabej” me kërkesat e tregut të punës, duke kontribuar në rritjen e punësueshmërisë së të diplomuarve në vitet e ardhëshme dhe në zhvillimin ekonomik e social të rajonit.

1. Analiza e kërkesave të tregut të punës – e realizuar

Rezultati (R.1):

Është hartuar një raport i detajuar mbi kërkesat aktuale dhe tendencat e tregut të punës.

Arritje kryesore:

- Mbledhja e të dhënave përmes anketave dhe intervistave me bizneset dhe ish-studentët;
- Analizë statistikore dhe cilësore e aftësive të kërkuara;

- Shpërndarja e gjetjeve tek aktorët akademikë dhe institucionalë.

2. Rishikimi i programeve të studimit – i realizuar

Rezultati (R.2):

Janë vlerësuar dhe propozuar përditësime për kurrikulat në përputhje me nevojat e tregut

Arritje kryesore:

- Identifikimi i boshllëqeve në komponentin praktik;
- Integrimi i rekomandimeve në përmirësimin e kurrikulave;
- Konsultime me aktorët e tregut dhe studentët për validimin e ndryshimeve.

3. Forcimi i bashkëpunimit me sektorin privat – i realizuar

Rezultati (R.3):

Janë forcuar partneritetet me bizneset, duke rritur lidhjen universitet–treg pune.

Arritje kryesore:

- Rritja e gatishmërisë për bashkëpunim me bizneset;
- Zgjerimi i mundësive për praktika profesionale;
- Krijimi i kanaleve për feedback të vazhdueshëm nga punëdhënësit.

4. Promovimi i inovacionit dhe sipërmarrjes – i realizuar pjesërisht

Rezultati (R.4):

Është nxitur kultura e inovacionit dhe sipërmarrjes në universitet.

Arritje kryesore:

- Organizimi i trajnimeve dhe seminareve;
- Nxitja e ideve sipërmarrëse tek studentët;
- Iniciativa për zhvillimin e aktiviteteve inovative.

5. Zgjerimi i perspektivës ndërkombëtare – i realizuar pjesërisht

Rezultati (R.5):

Është forcuar dimensionin ndërkombëtar i programeve të studimit.

Arritje kryesore:

- Vendosja e kontakteve dhe bashkëpunimeve ndërkombëtare;
- Pjesëmarrja në aktivitete dhe rrjete akademike;
- Identifikimi i mundësive për programe të përbashkëta.

c. Organin financues

Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor, Teknologjisë dhe Inovacionit (AKKSHI) është një institucion juridik publik në varësi të Ministrisë së Arsimit, Sportit dhe Rinisë. AKKSHI u krijua bazuar më VKM Nr. 607, datë 31.08.2016 "Për Krijimin, Përbërjen, Organizimin dhe Funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Kërkimit Shkencor, Teknologjisë dhe Inovacionit".

Krijimi i AKKSHI synon ndërtimin e një sistemi modern të shkencës, fuqizimin e kërkimit shkencor dhe teknologjik, si dhe integrimin e tyre në sistemin e arsimit të lartë.

AKKSHI lehtëson shkëmbimin e njohurive, veprimtarisë së përbashkët dhe partneritetit brenda dhe jashtë vendit, me qëllim forcimin e kërkimit në vend dhe rajon.

Financimi i projekteve, sidomos në kuadër të AKKSHI, lidhet kryesisht me mbështetjen e kërkimit shkencor, teknologjisë dhe inovacionit në nivel kombëtar.

AKKSHI financon projekte përmes programeve konkurruese, ku institucionet akademike, kërkimore apo organizata të ndryshme aplikojnë me propozime konkrete. Këto projekte zakonisht mbështeten nga buxheti i shtetit dhe shpesh shoqërohen edhe me bashkëfinancim nga partnerë të tjerë, duke nxitur bashkëpunimin ndërinstitucional.

Financimi përqendrohet në fusha prioritare si kërkimi shkencor, zhvillimi teknologjik dhe inovacioni, ndërsa përzgjedhja e projekteve bëhet mbi bazën e cilësisë, ndikimit dhe rezultateve të pritshme (si publikime shkencore apo produkte konkrete).

Projekti është realizuar në kuadër të **Programit Kombëtar të Kërkimit dhe Zhvillimit (PKKZH)** dhe është shpallur fitues mbi bazën e vendimit zyrtar të Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit.

Konkretisht, financimi i projektit është miratuar me **Vendimin Nr. 6, datë 10.06.2024**, të Bordit të Administrimit të AKKSHI-t, me nr. protokolli **93936/Prot., datë 12.06.2024**, "Për miratimin e financimit të projekteve fituese të Programit të Kërkimit dhe Zhvillimit (PKKZH) për vitin 2024–2025".

d. Organizmat shkencore bashkëpunëtorë të vendit dhe të huaja

Studimi me titull "*Analiza e tregut dhe ridizenjimi i kurrikulave universitare në Universitetin 'Eqrem Çabej', në funksion të zhvillimeve rajonale dhe forcimit të misionit të tretë të UGJ*", i realizuar në kuadër të Projekteve Kombëtare të Kërkimit dhe Zhvillimit (PKKZH) dhe i financuar nga Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKSHI), u prezantua përmes punimit "*Ridizenjimi i Kurrikulave Universitare në Universitetin 'Eqrem Çabej': Një Qasje Strategjike për Zhvillimin Rajonal*" në Kongresin e 4-t Ndërkombëtar të Kërkimit Shkencor dhe Akademik.

Ky prezantim u realizua në kuadër të një bashkëpunimi të gjerë ndërkombëtar, duke theksuar dimensionin ndërinstitucional dhe ndërkulturor të kërkimit shkencor. Në mënyrë të veçantë, bashkëpunimi me institucionet akademike dhe organizatat kërkimore nga Turqia, si Karamanoğlu Mehmetbey University (KMU), Selçuk Üniversitesi (Konya 1908) dhe Sustainability Education and Research Practices Association (SERPA), kontribuoit në shkëmbimin e përvojave, qasjeve bashkëkohore dhe praktikave më të mira në fushën e zhvillimit të kurrikulave universitare.

akksHI

Ky bashkëpunim ndërkombëtar forcon dimensionin krahasues të studimit dhe rrit potencialin për harmonizimin e kurrikulave me standardet ndërkombëtare, duke mbështetur njëkohësisht rolin e Universitetit "Eqrem Çabej" si një aktor aktiv në rrjetet akademike rajonale dhe ndërkombëtare. Përfshirja e partnerëve turq dëshmon për rëndësinë e ndërtimit të urave bashkëpunuese në arsimin e lartë, në funksion të rritjes së cilësisë, inovacionit dhe ndërkombëtarizimit të programeve të studimit.

1. Karamanoğlu Mehmetbey University (KMU) - Turqi
2. Selçuk Üniversitesi, Konya 1908- Turqi
3. The Sustainability Education and Research Practices Association (SERPA)- Turqi

e. Personeli shkencor i projektit

Drejtuesi i projektit: Prof.asoc Valbona Duri

Koordinator e Projektit; Koordinimi i përgjithshëm dhe mbikëqyrja e projektit; Vendosja e qëllimeve dhe planifikimi i aktiviteteve; Menaxhimi i komunikimit midis anëtarëve të ekipit dhe palëve të interesuara; Sigurimi i burimeve dhe zgjidhja e çështjeve logjistike; Rishikimi dhe miratimi i raporteve dhe materialeve të përfunduara.

Dr. Eduina Guga

Ekspert Kërkimi Shkencor; Drejtimi i analizës së kërkesave të tregut të punës në rajon; Zhvillimi dhe zbatimi i metodave statistikore për analizën e të dhënave; Interpretimi i rezultateve dhe ndihmanë përpilimin e raportit të detajua të gjetjeve; Mbikëqyrja e zbatimit të anketave dhe intervistave;

MSc. (Ph.D në proces) Fjorentin Ismaili

Ndihmues në Hulumtim; Asistimi në mbledhjen e të dhënave, duke përfshirë zhvillimin dhe shpërndarjen e anketave; Ndihma në organizimin e punëtorive dhe forumit të bashkëpunimit; Mbështetje logjistike në zbatimin e aktiviteteve të projektit

Prof.asoc Lorenc Koçiu

Ekspert Analizë: Analiza e të dhënave të mbledhura nga studimi i tregut të punës; Kontributi në zhvillimin e analizës së detajuar dhe gjetjeve kryesore; Ndihma në përpilimin e seksionit të analizës në raportet e projektit. Raportimi Financiar

MSc. Klaviona Dudumi

Koordinator Institucionale; Udhëheqja e rishikimit të programeve të studimit dhe përditësimi i kurrikulave; Koordinimi i bashkëpunimit me fakultetet për zbatimin e ndryshimeve në programet e studimit; Sigurimi që ndryshimet në kurrikula janë në përputhje me standardet e larta akademike dhe nevojat e tregut.

Prof.asoc Kozeta Sala

Hartuese Raportesh; Përpilimi i raporteve të ndryshme, duke përfshirë raportin përfundimtar të projektit; Ndihma në redaktimin dhe përgatitjen e materialeve për publikim dhe prezantim; Sigurimi që të gjitha dokumentet dhe raportet janë të qarta, të saktë dhe të plota.

AKKSHI

f. Aktivitetet dhe periudha kohore

Të gjitha aktivitetet e projektit janë zbatuar Brenda afatit të parashikuar në projekt propozim. Më poshtë gjenden afatet për realizimin e aktiviteteve të projektit.

Objektivi	Aktiviteti	Rezultati	Periudha kohore	Personi përgjegjës
Koordinimi i përgjithshëm i projektit	Menaxhimi dhe koordinimi i aktiviteteve	Projekti menaxhuar suksesshëm	Gjatë gjithë projektit	Valbona Duri
Analiza e kërkesave të tregut të punës në rajon	Kryerja e një studimi detajuar	Raporti detajuar mbi kërkesat e tregut	Muaji 1- Muaji 5	Eduina Guga
Rishikimi i programeve të studimit	Rishikimi dhe përditësimi i programeve të studimit	Programe të studimit të përditësuara	Muaji 4- Muaji 6	Klaviora Dudumi
Forcimi i bashkëpunimit me sektorin privat	Zgjerimi i partneriteteve me bizneset	Marrëveshje bashkëpunimi me biznese	Muaji 3- Muaji 6	Fjorentin Ismaili
Promovimi i inovacionit dhe sipërmarrjes	Nxitja e inovacionit në mesin e studentëve	Qendër inovacioni dhe sipërmarrjeje	Muaji 5- Muaji 8	Lorenc Koçiu
Zgjerimi i perspectives ndërkombëtare	Ndërkombëtarizimi i programeve të studimit	Marrëveshje bashkëpunimi ndërkombëtare	Muaji 8- Muaji 10	Kozeta Sala
Menaxhimi i buxhetit të projektit	Menaxhimi dhe monitorimi financiar	Raport financiar dhe auditime	Gjatë gjithë projektit	Lorenc Koçiu

Aktiviteti/Muaji	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Koordinimi i përgjithshëm i projektit										
Analiza e kërkesave të tregut të punës në rajon										
Rishikimi i programeve të studimit										
Forcimi i bashkëpunimit me sektorin privat										
Promovimi i inovacionit dhe sipërmarrjes										
Zgjerimi i perspektives ndërkombëtare										
Menaxhimi i buxhetit të projektit										

g. Botimet në revista shkencore të vendit dhe të huaja, monografi apo referimet në aktivitetet shkencore të realizuara në kuadrin e projektit

- Fillimisht është realizuar pjesëmarrja në *International 4. Scientific and academic research (Gjirokastrë, 2025)*, ku u prezantua artikulli me temë: **“REDESIGNING UNIVERSITY CURRICULA AT “EQREM ÇABEJ” UNIVERSITY: A STRATEGIC APPROACH TO REGIONAL DEVELOPMENTS**”, botuar nga Serpa Publishing House, Konya, Türkiye, me ISBN: 978-625-98301-9-3.

Punimi trajton sfidat aktuale të arsimit të lartë në Shqipëri, duke theksuar nevojën për përafrimin e programeve të studimit me kërkesat reale të tregut të punës. Studimi bazohet në një analizë të thelluar të tregut të punës në rajonin e Gjirokastrës, duke përdorur të dhëna cilësore dhe sasiore të mbledhura nga bizneset, institucionet publike dhe të diplomuarit. Qëllimi kryesor është vlerësimi i përputhshmërisë midis ofertës akademike dhe nevojave të tregut, si dhe identifikimi i boshllëqeve në formimin profesional.

Gjetjet tregojnë se, megjithëse studentët kanë një përgatitje të përgjithshme të mirë, ekziston një mungesë e theksuar në aftësitë praktike, teknike dhe menaxheriale. Nga ana tjetër, bizneset kërkojnë më shumë kompetenca në komunikim, menaxhim dhe aplikim praktik të njohurive.

Në këtë kuadër, artikulli propozon një sërë rekomandimesh për ridizenjimin e kurrikulave, si:

- rritja e rolit të praktikave profesionale gjatë studimeve,
- integrimi i teknologjive bashkëkohore (si inteligjenca artificiale dhe mjetet digjitale),
- zhvillimi i aftësive ndërdisiplinore dhe bashkëpunuese,
- forcimi i lidhjeve ndërmjet universitetit dhe tregut të punës.

Në përfundim, studimi thekson se një qasje strategjike ndaj zhvillimeve rajonale dhe bashkëpunimi i ngushtë me aktorët ekonomikë janë thelbësore për rritjen e cilësisë së arsimit të lartë dhe përmirësimin e punësueshmërisë së të diplomuarve.

- Në kuadër të realizimit të këtij projekti kërkimor është përgatitur edhe artikulli shkencor "**Adapting Higher Education to Regional Labor Market Demands: The Case of 'Egrem Cabej' University**". Qëllimi kryesor është të vlerësojë nëse programet e studimit përgatisin studentët në mënyrë të përshtatshme për tregun e punës dhe të identifikojë faktorët që ndikojnë në punësueshmërinë e tyre.

Studimi mbështetet në një analizë empirike ku janë përdorur të dhëna të mbledhura përmes pyetësorëve me studentë dhe të diplomuar. Këto të dhëna janë analizuar përmes **metodës së regresionit logjistik dhe korrelacionit në programin SPSS**, me qëllim identifikimin e lidhjeve ndërmjet variablave si cilësia e programeve të studimit, përfshirja në praktika profesionale, zhvillimi i aftësive të buta dhe perceptimi i përgatitjes për punësim.

Rezultatet tregojnë se ekziston një lidhje e rëndësishme ndërmjet arsimit universitar dhe kërkesave të tregut të punës. Faktorët që ndikojnë më shumë në rritjen e punësueshmërisë së studentëve janë përvoja praktike, zhvillimi i aftësive të komunikimit dhe bashkëpunimi ndërmjet universitetit dhe biznesit. Nga ana tjetër, vihet re se një fokus i tepruar në njohuritë teorike, pa integrimin e komponentëve praktikë, kufizon përgatitjen efektive të studentëve.

Studimi thekson gjithashtu rëndësinë e përshtatjes së kurrikulave me nevojat konkrete të tregut rajonal, duke marrë parasysh karakteristikat ekonomike dhe sociale të zonës. Në përfundim, ai rekomandon reforma në programet e studimit, rritjen e bashkëpunimit me sektorin privat dhe forcimin e aftësive praktike dhe sociale të studentëve, me synim përmirësimin e lidhjes midis arsimit të lartë dhe tregut të punës. Artikulli është përgatitur për botim në revistën shkencore *Journal of Educational and Social Research*

- Gjithashtu është botuar dhe artikulli me titull: "**Human Capital Risk Management Through Quality Improvement in Higher Education: Case Study – Gjirokastra Region**". Ky artikull trajton rëndësinë e menaxhimit të kapitalit njerëzor përmes përmirësimit të cilësisë në arsimin e lartë, duke marrë si rast studimi rajonin e Gjirokastrës. Qëllimi kryesor i studimit është të vlerësojë nevojën për përshtatjen e kurrikulave universitare me kërkesat e tregut të punës, duke analizuar perceptimin e bizneseve lokale mbi këtë çështje.

Metodologjia bazohet në të dhëna cilësore të mbledhura përmes një pyetësori të strukturuar, të analizuar me regresion logjistik në programin SPSS. Rezultatet tregojnë një lidhje të fortë statistikore midis variablave të studiuar, me një saktësi parashikuese prej 88.4% dhe nivel besueshmërie mbi 95%. Analiza konfirmon hipotezën se programet e studimit duhet të përshtaten me kërkesat e tregut të punës.

Gjetjet kryesore evidentojnë se bizneset kërkojnë gjithnjë e më shumë punonjës me aftësi praktike, njohuri në teknologjinë e informacionit, gjuhë të huaja dhe fusha si ekonomia dhe turizmi. Po ashtu, ato theksojnë nevojën për bashkëpunim më të ngushtë me universitetet dhe përfshirjen e praktikave profesionale gjatë studimeve.

Në përfundim, studimi rekomandon përditësimin e kurrikulave me përmbajtje bashkëkohore, rritjen e komponentit praktik në mësimdhënie dhe forcimin e lidhjeve universitet–biznes. Këto masa synojnë

rritjen e cilësisë së kapitalit njerëzor dhe përmirësimin e përputhshmërisë së tij me kërkesat e tregut të punës, duke kontribuar në zhvillimin ekonomik rajonal.

h. Përfituesit e projektit

Përfituesit Direkt

1. Studentët e Universitetit "Eqrem Çabej": Ata janë përfituesit kryesorë, pasi përmirësimi i programeve të studimit do të rrisë aftësinë e tyre përpunësim dhe do t'i përgatisë më mire për tregun e punës, duke u ofruar atyre aftësitë dhe njohuritë që kërkohen nga punëdhënësit.
2. Stafi Akademik dhe Administrativ i Universitetit: Ky grup do të përfitojë nga trajnimet dhe zhvillimi profesional që synojnë të përmirësojnë cilësinë e mësimdhënies dhe të ndërlidhin më mire teorinë me praktikën e tregut të punës.
3. Punëdhënësit Lokalë dhe Rajonalë: Ata do të kenë përfitim të drejtpërdrejtë nga një force punëtore më e kualifikuar dhe më e përgatitur, e cila mund të përgjigjet më mire ndaj nevojave dhe sfidave të biznesit të tyre.

Përfituesit Indirekt

1. Komuniteti i Biznesit dhe Industria: Në një kuptim më të gjerë, bizneset dhe industria do të përfitojnë nga një force punëtore më e aftë dhe më inovative, e cila mund të kontribuojë në rritjen e produktivitetit dhe inovacionit në ekonomi.
2. Politikë bërësit dhe Rregullatorët: Përfshirja e tyre si përfitues indirekt vjen nga marrja e të dhënave dhe analizave të besueshme mbi nevojat e tregut të punës, të cilat mund të përdoren për të drejtuar politikat e arsimit dhe zhvillimit ekonomik.
3. Institucionet Arsimore të Tjera: Universitetet dhe kolegjet e tjera mund të marrin modele dhe praktika të mira nga rezultatet e këtij projekti, duke i aplikuar ato për të përmirësuar ofertat e tyre akademike.
4. Shoqëria në Përgjithësi: Përmirësimi i cilësisë së arsimit të lartë dhe rritja e aftësisë së punësimit të diplomuarve kontribuojnë në zhvillimin ekonomik dhe social të rajonit, duke ulur papunësinë dhe duke nxitur një shoqëri me kompetenca, dinamike dhe të zhvilluar.

i. Pronësia mbi studimin

Autorësia dhe pronësia e produkteve të projektit janë të përcaktuara dhe të sanksionuara në kontratën e lidhur ndërmjet Agjencisë Kombëtare të Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKSHI) dhe Universitetit "Eqrem Çabej". Marrëdhëniet ndërmjet palëve rregullohen në përputhje me legjislacionin në fuqi mbi të drejtën e pronësisë intelektuale. Në bazë të kontratës nr. 1004/1. Prot, më datë 25.07.2024, Lidhur mes AKKSHI në cilësinë e financuesit, dhe UGJ-së në cilësinë e përfituesit, **Neni 11 "Autorësia dhe Pronësia e produkteve të projektit"**:

AKKSHI

1. Marrëdhëniet e autorësisë dhe pronësisë së projektit rregullohen sipas legjislacionit mbi të drejtën e pronësisë intelektuale.
2. Përfituesi gëzon të drejtën e autorësisë për të gjitha botimet e realizuara në kuadër të financimit të projektit.
3. Financuesi gëzon të drejtën e pronësisë intelektuale për të gjitha botimet e realizuara në kuadër të financimit të projektit.

REZULTATET SHKENCORE TË PROJEKTIT

A. Sfondi dhe rëndësia e studimit

Studimi i prezantuar është pjesë e projektit *"Analiza e tregut dhe ridizenjimi i kurrikulave universitare në Universitetin "Eqrem Çabej", duke iu përgjigjur zhvillimeve rajonale dhe forcimit të misionit të tretë të UGJ-së"*. Ky projekt financohet nga Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKSHI) dhe implementohet nga Universiteti "Eqrem Çabej". Projekti ka nisur në tetor të vitit 2024 dhe pritet të përfundojë në shkurt të vitit 2026.

A.1 Sfidat kryesore në arsimin e lartë dhe nevoja për ndërhyrje

Arsimi i lartë dhe profesional në Shqipëri, përfshirë Universitetin "Eqrem Çabej" (UGJ), ndeshet me një sërë sfidash që ndikojnë si në efektivitetin e procesit mësimor, ashtu edhe në përshtatshmërinë e tij ndaj tregut të punës. Fillimisht, vihet re mungesa e interesit të studentëve për disa nga programet e ofruara, situatë e reflektuar në njësi bazë të cilat, ndonëse kanë kuota të miratuara nga Ministria e Arsimit, nuk arrijnë t'i plotësojnë ato. Kjo tregon se perceptimi i maturantëve mbi vlerën e këtyre programeve është i ulët, duke nxjerrë në pah nevojën e urgjencës për përmirësime në përmbajtje dhe në strukturë.

Një tjetër sfidë është mospërputhja mes ofertës akademike dhe kërkesave reale të tregut të punës: programet e studimit mbeten kryesisht të orientuara drejt përmbajtjeve teorike, duke krijuar një hendek të madh mes përgatitjes së studentëve dhe aftësive specifike që kërkojnë punëdhënësit. Si pasojë, shumë të diplomuar ose punësohen jashtë profilit të tyre, ose hasin vështirësi në treg për shkak të mungesës së kompetencave praktike. Në këtë kuadër, punëdhënësit shpesh preferojnë profesionistë të niveleve të tjera, të cilët mund të mos jenë në përputhje me nevojat lokale, por që posedojnë më shumë përvojë praktike.

Së fundmi, **Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr. 41, datë 24.1.2018 "Për elementet e programeve të studimit të ofruara nga institucionet e arsimit të lartë"**, konkretisht Shtojca nr. 1, Tabela nr. 1 *"Veprimtaritë formuese"*, përcakton një nivel të lartë përmbajtjeje teorike brenda kurrikulave, duke kufizuar hapësirën për zhvillimin praktik. Ky kufizim pengon formimin e aftësive praktike dhe vështirëson integrimin e studentëve në tregun e punës.

Qëllimi i ndërhyrjes dhe rëndësia e këtij studimi

Në kushtet e sotme dinamike socio-ekonomike, universitetet përballen me sfidën që t'i përshtatin programet e tyre akademike me kërkesat e tregut të punës. Ky studim synon të adresojë sfidat kryesore të identifikuara në përshtatjen e ofertës akademike me nevojat e tregut të punës në Qarkun e Gjirokastrës. Nëpërmjet një analize të thelluar të sektorëve ekonomikë lokalë dhe identifikimit të nevojave të tyre specifike për burime njerëzore, synohet të evidentohen mundësitë për ridizenjimin e kurrikulave universitare në Universitetin "Eqrem Çabej" (UGJ).

Programet akademike duhet të reflektojnë kërkesat aktuale dhe tendencat e ardhshme të punësimit. **Përmirësimi i kurrikulave dhe përshtatja e tyre me realitetin e tregut** pritet të rrisë atraktivitetin e programeve të studimit të UGJ-së, jo vetëm për të tërhequr studentë të rinj, por edhe për t'i pajisur ata me aftësi praktike dhe profesionale që i bëjnë konkurrues në treg. Për këtë arsye, studimi shqyrton ndryshime të mundshme në strukturën dhe përmbajtjen akademike, përfshirjen e më shumë komponentëve praktikë dhe integrimin e metodologjive bashkëkohore të mësimdhënies.

Gjithashtu, **studimi synon të krijojë një bazë të qëndrueshme për planifikimin strategjik të UGJ-së**, duke optimizuar përdorimin e burimeve akademike dhe duke forcuar lidhjet me aktorët institucionale dhe sektorin privat. Cilësia akademike e përmirësuar dhe përputhshmëria e programeve me kërkesat e tregut pritet të ndikojnë drejtpërdrejt në rritjen e punësimit të të diplomuarve. Kjo do të lehtësojë tranzicionin e tyre nga arsimi në punësim dhe do të kontribuojë në zhvillimin ekonomik rajonal e kombëtar. Përmes një qasjeje të integruar dhe analiza të mirëfillta të tregut të punës, në vijim paraqiten **gjetjet kryesore dhe rekomandimet konkrete për modernizimin e programeve akademike**, duke fuqizuar rolin e universitetit në përgatitjen e profesionistëve të ardhshëm.

Analiza e Nevojave të Tregut të Punës në Qarkun Gjirokastrë

Qarku i Gjirokastrës ka një ekonomi me karakteristika të veçanta rajonale, ku spikasin disa sektorë kryesorë dhe nevoja specifike për fuqi punëtore të kualifikuar. Në vijim janë identifikuar sektorët ekonomikë më të rëndësishëm dhe kërkesat e tyre për aftësi profesionale:

- **Turizmi dhe Mikpritja** – Gjirokastra është një destinacion i rëndësishëm historik dhe kulturor. Bizneset në turizëm (hotele, restorante, guida turistike) kërkojnë staf të kualifikuar në menaxhimin e turizmit, gjuhë të huaja dhe shërbim ndaj klientit. Rritja e turizmit kulturor dhe e agroturizmit ka krijuar nevojë për profesionistë të specializuar në menaxhimin e destinacionit dhe marketingun turistik.
- **Shërbimet dhe Sipërmarrja Lokale** – Sektori i shërbimeve (tregtia me pakicë, bankat, telekomunikacioni, shërbimet administrative) ka kërkesa për ekonomistë, kontabilistë dhe specialistë të IT-së. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme në rajon shpesh theksojnë mungesën e aftësive në marketing digital, menaxhim financiar dhe aftësi sipërmarrëse tek të diplomuarit e rinj. Kjo tregon nevojën për profile të mirëtrajnuara në administrim biznesi, menaxhim digjital dhe teknologji informacioni që mund t'u përgjigjen sfidave të tregut lokal e global.
- **Arsimi dhe Institucionet Publike** – Si qendër rajonale, Gjirokastra ka edhe kërkesa për mësues, punonjës socialë dhe administratorë publikë. Reformat arsimore dhe administrata publike kërkojnë personel me formim bashkëkohor pedagogjik, njohuri juridike dhe aftësi menaxheriale. Edhe pse këto sektorë janë tradicionalisht të mbuluar, përditësimi i aftësive pedagogjike dhe kualifikimi i administratës janë identifikuar si nevoja të vazhdueshme.
- **Bujqësia dhe Agrobiznesi** – Zonat rurale përreth ofrojnë prodhim bujqësor dhe blegtoral cilësor (p.sh. produkte tradicionale të Përmetit, Tepelenës etj.). Agropërpunimi dhe menaxhimi i agrobiznesit janë fusha ku kërkohen aftësi; bizneset lokale theksojnë nevojën për agronomë inovativë, teknologë ushqimorë dhe menaxherë agrikulture, që dinë të shtojnë vlerën e produkteve vendase dhe t'i çojnë ato në tregje më të gjera.

Përfshirja e aktorëve të ndryshëm dhe rëndësia e bashkëpunimit

Suksesi i kësaj iniciative kërkon një angazhim të gjerë të strukturave të UGJ-së, institucioneve publike dhe private, politikëbërësve dhe aktorëve të tjerë të interesuar. Ky bashkëpunim do të mundësojë:

- Vlerësimin dhe ridizenjimin e kurrikulave në mënyrë të informuar dhe të mbështetur nga të dhëna të sakta.
- Sugjerimin e përmirësimeve në kuadrin ligjor për të krijuar një sistem më fleksibël të arsimit të lartë.

- Rritjen e lidhjeve mes universitetit dhe tregut të punës për të siguruar mundësi të reja për studentët dhe të diplomuarit.

A.2 Qëllimi dhe Objektivat Kryesore

Qëllimi i Studimit

Ky studim synon të analizojë dhe vlerësojë përputhshmërinë midis programeve të studimit të Universitetit “Eqrem Çabej” dhe kërkesave të tregut të punës në rajonin e Gjirokastrës. Duke u bazuar në të dhëna të mbledhura nga bizneset, institucionet publike dhe ish-studentët e diplomuar, studimi synon të identifikojë mangësitë ekzistuese dhe të propozojë rekomandime për përmirësimin dhe ridizenjimin e kurrikulave akademike. Ky proces do të ndihmojë në rritjen e cilësisë së arsimit të lartë, forcimin e lidhjeve midis universitetit dhe aktorëve të tregut të punës, si dhe në përmirësimin e normës së punësimit të studentëve të diplomuar.

Objektivat Kryesore

1. **Analizimi i situatës aktuale të programeve të studimit në UGJ** – Identifikimi i fushave që kërkojnë përmirësim për shkak të mungesës së interesit nga maturantët ose mospërputhjes me kërkesat e tregut të punës.
2. **Mbledhja e të dhënave për nevojat e tregut të punës** – Realizimi i intervistave me drejtues të shkollave të mesme dhe 9-vjeçare për të vlerësuar nevojat në fushën e mësuesisë, intervistimi i drejtuesve të bizneseve për nevojat në sektorin ekonomik dhe analizimi i kërkesave të institucioneve publike për aftësitë e kërkuara nga punonjësit e ardhshëm.
3. **Analizimi i perceptimit të studentëve të diplomuar** – Vlerësimi i përvojave të ish-studentëve të UGJ për të kuptuar nivelin e përgatitjes së tyre akademike dhe praktike në raport me sfidat e tregut të punës.
4. **Analiza statistikore e të dhënave** – Përpunimi i të dhënave të mbledhura përmes analizës deskriptive dhe analizës së regresionit për të kuptuar faktorët që ndikojnë në punësueshmërinë dhe përshtatshmërinë e të diplomuarve me tregun e punës.
5. **Triangulimi i informacionit nga burime të ndryshme** – Krahësimi i të dhënave të marra nga bizneset, institucionet publike dhe studentët e diplomuar për të ndërtuar një pasqyrë të qartë dhe të plotë mbi problematikat dhe mundësitë e përmirësimit të kurrikulave.
6. **Propozimi i ndryshimeve dhe rekomandimeve për kurrikulat e UGJ** – Hartimi i një plani për rishikimin dhe ridizenjimin e programeve akademike për të integruar më shumë aftësi praktike, për të përshtatur përmbajtjet teorike me nevojat e tregut dhe për të siguruar që UGJ të forcojë rolin e tij në zhvillimin rajonal.

A.3 Pyetjet kërkimore dhe pritshmëritë

Pyetjet Kërkimore

1. Në çfarë mase programet aktuale të studimit në UGJ përputhen me nevojat dhe kërkesat e tregut të punës?

2. Cilët janë faktorët kryesorë që ndikojnë në punësimin e të diplomuarve të UGJ?
3. Çfarë aftësish dhe kompetencash vlerësohen si më të rëndësishmet nga punëdhënësit për punonjësit e rinj?
4. A janë studentët e diplomuar nga UGJ të përgatitur mjaftueshëm për të përballuar sfidat e tregut të punës?
5. Cilat janë mangësitë kryesore të identifikuara në përgatitjen e studentëve dhe si mund të adresohen përmes ndryshimeve në kurrikulë?

Pritshmëritë

- Identifikimi i fushave që kërkojnë përmirësime në kurrikulë.
- Hartimi i rekomandimeve konkrete për përafrimin e programeve të studimit me nevojat e tregut.
- Rritja e mundësive të punësimit për të diplomuarit e UGJ.
- Përmirësimi i partneritetit mes universitetit dhe aktorëve të tregut të punës.

B. Shtjellimi Teorik, Metodatat, Rezultatet e Arritura

B.1 Literature Review

Marrëdhënia midis arsimit të lartë dhe kërkesave të tregut të punës është bërë një temë qendrore në kërkimin bashkëkohor arsimor dhe ekonomik. Nga universitetet pritet gjithnjë e më shumë jo vetëm të transmetojnë njohuri teorike, por edhe të përgatisin të diplomuar me kompetenca praktike që korrespondojnë me nevojat në zhvillim të punëdhënësve dhe ekonomive rajonale. Ky transformim pasqyron ndryshime më të gjera strukturore të lidhura me globalizimin, përparimin teknologjik dhe shfaqjen e ekonomive të bazuara në njohuri.

Themeli teorik i kësaj marrëdhënieje mund të gjurmohet në Teorinë e Kapitalit Njerëzor, e cila thekson rolin e arsimit në përmirësimin e produktivitetit dhe zhvillimit ekonomik. Kontributet e hershme nga Schultz (1961) dhe Becker (1993) e konceptuan arsimin si një investim që rrit njohuritë, aftësitë dhe kapacitetin prodhues të individëve. Sipas Becker (1993), investimi në arsim rrit produktivitetin dhe potencialin e të ardhurave të punëtorëve, duke kontribuar kështu në rritjen më të gjerë ekonomike. Brenda këtij kuadri, institucionet e arsimit të lartë luajnë një rol kritik në zhvillimin e kapitalit njerëzor të nevojshëm për inovacionin, konkurrueshmërinë dhe zhvillimin ekonomik afatgjatë.

Hulumtimet e mëvonshme e zgjeruan këtë perspektivë duke theksuar rëndësinë e krijimit të njohurive dhe inovacionit brenda modeleve të rritjes ekonomike. Lucas (1988) dhe Romer (1990) theksuan se akumulimi i kapitalit njerëzor kontribuon ndjeshëm në zhvillimin ekonomik duke lehtësuar përhapjen e njohurive dhe progresin teknologjik. Prandaj, universitetet shërbejnë jo vetëm si institucione mësimdhënieje, por edhe si qendra të prodhimit të njohurive që mbështesin zhvillimin rajonal dhe kombëtar.

Pavarësisht lidhjes së fortë teorike midis arsimit dhe performancës ekonomike, studimet e fundit kanë nxjerrë në pah një mospërputhje të vazhdueshme të aftësive midis të diplomuarve në universitet dhe kërkesave të

tregut të punës. Në shumë vende, punëdhënësit raportojnë vështirësi në rekrutimin e të diplomuarve që posedojnë kompetencat e nevojshme praktike dhe gatishmërinë për vendin e punës. Sipas Organizatës për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OECD, 2019), kjo mospërputhje shpesh ndodh kur programet akademike theksojnë njohuritë teorike, ndërsa ofrojnë mundësi të kufizuara për trajnim praktik dhe zhvillim të aftësive profesionale. Si rezultat, të diplomuarit mund të përjetojnë vështirësi në kalimin nga universiteti në punësim.

I lidhur ngushtë me këtë çështje është koncepti i punësimit të të diplomuarve, i cili është bërë një objektivi kyç i sistemeve moderne të arsimit të lartë. Punësimi i referohet jo vetëm aftësisë së të diplomuarve për të gjetur punë, por edhe kapacitetit të tyre për të ruajtur punësimin dhe për t'u përshtatur kushteve në ndryshim të tregut të punës. Yorke (2006) e përcakton punësimin si një kombinim të aftësive, njohurive dhe attributeve personale që i bëjnë të diplomuarit më të prirur për të gjetur punë dhe për të pasur sukses në profesionet e tyre të zgjedhura. Në mënyrë të ngjashme, Jackson (2015) thekson rëndësinë e aftësive të transferueshme si komunikimi, puna në grup, të menduarit kritik dhe zgjidhja e problemeve në përmirësimin e rezultateve të punësimit për të diplomuarit.

Në përgjigje të këtyre sfidave, universitetet kanë përfshirë gjithnjë e më shumë të mësuarit me përvojë dhe arsimin e bazuar në punë në programet e tyre akademike. Praktikrat, vendosjet praktike dhe të mësuarit e bazuar në projekte u ofrojnë studentëve mundësi për të aplikuar njohuritë teorike në kontekste reale profesionale, ndërsa njëkohësisht zhvillojnë rrjete profesionale dhe kompetenca në vendin e punës. Hulumtimet empirike sugjerojnë që studentët që marrin pjesë në aktivitete të tilla demonstrojnë rezultate më të forta punësimi dhe tranzicione më të buta në tregun e punës (Jackson, 2015).

Një dimension tjetër i rëndësishëm i marrëdhënies arsimi i lartë-tregu i punës ka të bëjë me bashkëpunimin universitet-industri. Ndërveprimi midis universiteteve, industrisë dhe institucioneve qeveritare është konceptuar përmes modelit Triple Helix, i cili thekson rolin e bashkëpunimit në nxitjen e inovacionit dhe zhvillimit ekonomik (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000). Përmes partneriteteve me bizneset dhe institucionet publike, universitetet mund të kuptojnë më mirë nevojat e tregut të punës, të ridizajnojnë kurrikulat dhe t'u ofrojnë studentëve mundësi praktike mësimi.

Ndryshimi teknologjik dhe transformimi dixhital kanë intensifikuar më tej nevojën që universitetet të përshtasin vazhdimisht kurrikulat e tyre. Tregjet moderne të punës kërkojnë gjithnjë e më shumë njohuri ndërdisiplinore, kompetenca dixhitale dhe përshtatshmëri. Si rezultat, universitetet duhet të miratojnë modele arsimore më fleksibile që integrojnë si njohuritë teorike ashtu edhe zhvillimin e aftësive praktike (Forumi Ekonomik Botëror, 2023).

Në përgjithësi, literatura tregon se përmirësimi i përafrimit midis arsimit të lartë dhe kërkesave të tregut të punës kërkon një qasje shumëplanëshe që përfshin modernizimin e kurrikulës, mundësitë praktike të mësimi dhe bashkëpunimin e fortë midis universiteteve dhe punëdhënësve. Ndërsa shumë studime i shqyrtojnë këto dinamika në nivel kombëtar ose global, kërkimet relativisht të kufizuara përqendrohen në universitetet më të vogla rajonale dhe ndërveprimin e tyre me tregjet lokale të punës. Ky boshllëk thekson nevojën për studime empirike që eksplorojnë se si institucionet rajonale të arsimit të lartë i përshtatin programet e tyre akademike me nevojat ekonomike lokale dhe kontribuojnë në zhvillimin rajonal. Hulumtimet e fundit theksojnë më tej rëndësinë në rritje të përafrimit të sistemeve të arsimit të lartë me dinamikën e tregut të punës që evoluon me shpejtësi. Kompleksiteti në rritje i ekonomive globale dhe përshpejtimi i transformimit dixhital kërkojnë që

të diplomuarit të zotërojnë jo vetëm njohuri të specializuara disiplinore, por edhe një gamë të gjerë aftësish të transferueshme. Sipas Forumit Ekonomik Botëror (2023), punëdhënësit i japin përparësi gjithnjë e më shumë të menduarit analitik, aftësive për zgjidhjen e problemeve, shkrim-leximit dixhital dhe përshtatshmërisë si kompetenca kyçe për fuqinë punëtore të ardhshme. Ky ndryshim i ka inkurajuar universitetet të rishqyrtojnë modelet tradicionale arsimore dhe të integrojnë në programet e tyre të mësuarit ndërdisiplinor, trajnimin praktik dhe zhvillimin e aftësive të orientuara drejt karrierës.

Studimet empirike nxjerrin në pah gjithashtu rolin e universiteteve në forcimin e punësimit të të diplomuarve përmes një angazhimi më të ngushtë me palët e interesuara të industrisë dhe tregut të punës. Hulumtimet e botuara në revistën Social Sciences tregojnë se bashkëpunimi midis universiteteve dhe punëdhënësve kontribuon ndjeshëm në përmirësimin e gatishmërisë së studentëve për karrierë dhe lehtëson tranzicione më të buta nga arsimi në punësim (Tomlinson, 2022). Në mënyrë të ngjashme, studimet e fundit tregojnë se efektiviteti i arsimit të lartë në përgatitjen e të diplomuarve për tregun e punës varet nga integrimi i mundësive të të nxëniet me përvojë, shërbimeve të mbështetjes së karrierës dhe fleksibilitetit të kurrikulës që pasqyron nevojat ekonomike në zhvillim (Clarke, 2023).

Për më tepër, tregjet bashkëkohore të punës theksojnë gjithnjë e më shumë praktikën e punësimit të bazuar në aftësi, ku punëdhënësit përqendrohen më shumë në kompetencat e demonstruara sesa vetëm në kredencialet formale arsimore. Sipas analizës së fundit nga Bone, Ehlinger dhe Stephany (2023), ky ndryshim drejt rekrutimit të orientuar drejt aftësive ka implikime të rëndësishme për institucionet e arsimit të lartë, duke kërkuar që ato të zhvillojnë qasje inovative arsimore që kombinojnë njohuritë teorike me zhvillimin e aftësive praktike. Si pasojë, universitetet pritet të luajnë një rol më proaktiv në përgatitjen e të diplomuarve që mund të përshtaten me mjediset dinamike profesionale dhe të kontribuojnë në mënyrë efektive në zhvillimin ekonomik rajonal.

B.2 Research Gap

Pavarësisht literaturës së gjerë mbi marrëdhënien midis arsimit të lartë dhe nevojave të tregut të punës, mbeten disa boshllëqe të rëndësishme në kërkimin ekzistues. Shumë studime janë përqendruar kryesisht në sistemet kombëtare të arsimit ose universitetet e mëdha metropolitane, shpesh duke anashkaluar dinamikën e universiteteve më të vogla rajonale dhe ndërveprimin e tyre me tregjet lokale të punës. Si rezultat, sfidat specifike me të cilat përballen institucionet rajonale të arsimit të lartë në përshtatjen e programeve të tyre akademike me nevojat ekonomike lokale mbeten të pashqyrtuara mjaftueshëm.

Për më tepër, pjesa më e madhe e literaturës aktuale thekson diskutimet teorike mbi zhvillimin e kapitalit njerëzor dhe punësimin e të diplomuarve, ndërsa relativisht më pak studime ofrojnë prova empirike bazuar në reagime të drejtpërdrejta nga palët të shumta të interesuara të përfshira në marrëdhënien arsim-punësim. Në veçanti, perspektivat e bizneseve lokale, ish-studentëve të universitetit dhe përfaqësuesve institucionalë rrallë analizohen së bashku brenda të njëjtit kuadër kërkimor. Kjo kufizon aftësinë për të kuptuar plotësisht boshllëqet ekzistuese midis kurrikulave universitare dhe kompetencave praktike të kërkuara në tregun e punës.

Një kufizim tjetër në literaturë ka të bëjë me fokusin gjeografik të shumicës së studimeve empirike. Një pjesë e madhe e kërkimit ekzistues është kryer në ekonomi të zhvilluara, ku sistemet e arsimit të lartë dhe tregjet e punës janë më të integruara strukturisht. Në të kundërt, vendet në tranzicion dhe ekonomitë më të vogla rajonale shpesh përballen me sfida të ndryshme strukturore, duke përfshirë bashkëpunim të kufizuar

institucional, më pak mundësi stazhi dhe lidhje më të dobëta midis universiteteve dhe industrive lokale. Si pasojë, ekziston nevoja për hulumtime specifike për kontekstin që shqyrtojnë se si shpalosen këto dinamika në mjedise rajonale më pak të studiuara.

Në rastin e Shqipërisë, dhe veçanërisht në rajonet jugore, studimet empirike që analizojnë ndërveprimin midis universiteteve dhe tregut lokal të punës mbeten relativisht të kufizuara. Ndërsa ekzistojnë diskutime në nivel kombëtar mbi reformën arsimore dhe punësimin e të diplomuarve, ende mungon hulumtimi i detajuar që përqendrohet në mënyrën se si universitetet rajonale i përshtatin kurrikulat dhe qasjet e tyre të trajnimit sipas nevojave specifike të bizneseve dhe institucioneve lokale.

Për të adresuar këto boshllëqe, studimi aktual shqyrton marrëdhënien midis programeve akademike dhe kërkesave të tregut të punës në kontekstin e Universitetit "Eqrem Çabej", duke u përqendruar në perspektivat e bizneseve, ish-studentëve dhe palëve të interesuara institucionale. Duke integruar të dhëna nga aktorë të shumtë të përfshirë në procesin e arsimit dhe punësimit, studimi synon të ofrojë një kuptim më gjithëpërfshirës të përputhshmërisë midis arsimit të lartë dhe kërkesave të tregut lokal të punës.

B.3 Conceptual Framework

Korniza konceptuale e këtij studimi bazohet në supozimin se efektiviteti i institucioneve të arsimit të lartë në mbështetjen e zhvillimit të tregut të punës varet nga përputhshmëria midis kurrikulave akademike, trajnimit praktik dhe aftësive të kërkuara nga punëdhënësit. Në ekonomitë bashkëkohore të bazuara në njohuri, universitetet luajnë një rol vendimtar në zhvillimin e kapitalit njerëzor që mund të kontribuojë në produktivitetin ekonomik dhe zhvillimin rajonal.

Brenda këtij kuadri, universitetet përfaqësojnë institucionet kryesore përgjegjëse për ofrimin e njohurive teorike dhe kompetencave profesionale. Megjithatë, efektiviteti i këtij roli varet kryesisht nga shkalla në të cilën programet akademike integrojnë komponentë praktikë siç janë stazhet, aktivitetet e të nxëniet të aplikuar dhe bashkëpunimi me bizneset dhe institucionet lokale. Kur kurrikulat universitare janë të përputhura ngushtë me nevojat e tregut të punës, të diplomuarit kanë më shumë gjasa të fitojnë aftësi profesionale përkatëse dhe të përshtaten më lehtë me kërkesat e vendit të punës.

Modeli konceptual i këtij studimi, pra, supozon se programet akademike dhe hartimi i kurrikulës përfaqësojnë komponentin fillestar strukturor që ndikon në zhvillimin e kompetencave të të diplomuarve. Këto programe formojnë llojin e njohurive dhe aftësive që studentët fitojnë gjatë studimeve të tyre. Elementi i dytë i rëndësishëm është trajnimi praktik dhe bashkëpunimi universitet-industri, i cili u ofron mundësi studentëve të aplikojnë njohuritë teorike në kontekste reale profesionale.

Së bashku, këto dy dimensione ndikojnë në zhvillimin e aftësive dhe punësimit të të diplomuarve, i cili përfaqëson rezultatin e ndërmjetëm të kornizës. Punësimi i referohet jo vetëm aftësisë së të diplomuarve për të gjetur punë, por edhe kapacitetit të tyre për të performuar në mënyrë efektive në mjedise profesionale përmes një kombinimi të njohurive teknike, aftësive të transferueshme dhe përshtatshmërisë profesionale.

Së fundmi, punësimi i përmirësuar i të diplomuarve kontribuon në zhvillimin më të gjerë ekonomik dhe shoqëror rajonal. Kur universitetet prodhojnë të diplomuar, kompetencat e të cilëve korrespondojnë me nevojat e punëdhënësve vendas, bizneset përfitojnë nga një fuqi punëtore më e kualifikuar, ndërsa rajonet përjetojnë nivele më të larta të produktivitetit, inovacionit dhe bashkëpunimit institucional.

Bazuar në këto marrëdhënie, korniza konceptuale supozon se një përputhje më e fortë midis kurrikulave universitare, mundësive të trajnimit praktik dhe kërkesave të tregut të punës çon në punësim më të lartë të të diplomuarve dhe, rrjedhimisht, në kontribute më të forta të institucioneve të arsimit të lartë në zhvillimin rajonal.

B.4 Metodologjia e Studimit

B.4.1 Përshkrimi i hapave të ndjekur për realizimin e analizës

Prej Shtatorit 2024 deri në Dhjetor 2024, janë realizuar intervista me drejtues të shkollave 9-vjeçare dhe institucioneve të tjera arsimore në Qarkun Gjirokastrë. Në total, janë zhvilluar 6 intervista në institucionet e mëposhtme:

1. **Shkolla Asim Zeneli;**
2. **Shkolla Naim Frashëri;**
3. **Shkolla Siri Shablllo;**
4. **Shkolla Urani Rumbo;**
5. **Zyra e Kontrollit e Drejtorisë Rajonale Tatimore Gjirokastrë;**
6. **Kopshti nr.2 Cicërimat.**

Të gjitha intervistat janë regjistruar dhe më pas janë transkriptuar për analizë më të detajuar.

Përveç intervistave, është shpërndarë një pyetësor për bizneset lokale dhe një për ish-studentët e diplomuar në UGJ. Për të siguruar një mbulim sa më të gjerë, janë përdorur të gjitha kanalet e komunikimit:

- Postimi i njoftimit me pyetësorët në faqen zyrtare të UGJ-së në Facebook dhe në uebfaqen e universitetit. Linku i njoftimit: <https://www.facebook.com/share/p/18qgCV1eqo/>
- Dërgimi i pyetësorit me email tek databaza e ish-studentëve, të vënë në dispozicion nga Zyra Alumni.
- Bashkëpunimi me Dhomën e Tregtisë dhe Drejtorinë Rajonale të Punësimit Gjirokastrë për të arritur një numër sa më të madh biznesesh.

Deri në fund të dhjetorit 2024, janë regjistruar **92 përgjigje nga bizneset** që operojnë në sektorë të ndryshëm dhe **164 përgjigje nga ish-studentët** të programeve të ndryshme të UGJ-së.

Ky proces ka siguruar një bazë të gjerë të dhënash për analizimin e përputhshmërisë së programeve akademike me nevojat e tregut të punës.

B.4.2 Përzgjedhja e kampionit dhe procesi i mbledhjes së informacionit

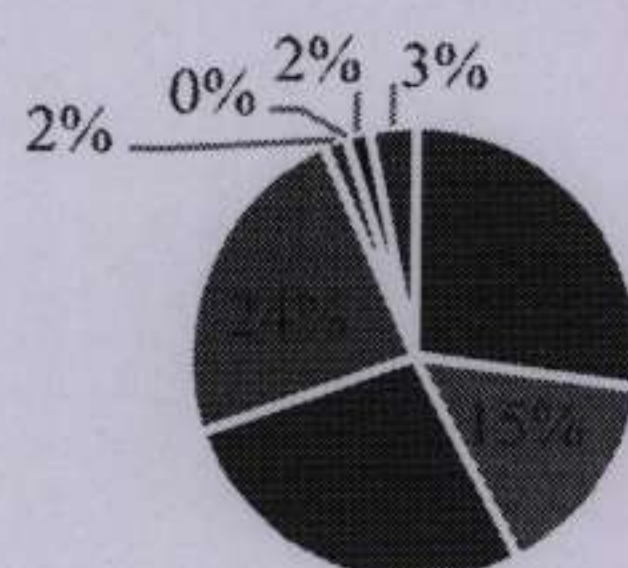
Përzgjedhja e kampionit dhe mbledhja e informacionit janë realizuar duke ndjekur një qasje metodologjike të kombinuar, e cila përfshin si të dhëna cilësore ashtu edhe sasiore. Kampioni i përzgjedhur synonte të përfaqësonte sa më mirë grupet e interesit të përfshira në këtë studim, duke përfshirë institucionet arsimore, bizneset lokale dhe ish-studentët e UGJ-së.

Përzgjedhja e kampionit

Kampioni është përzgjedhur bazuar në një strategji të synuar për të mbuluar të gjithë aktorët kryesorë që ndikojnë ose bëjnë të mundur përshtatshmërinë e programeve të studimit të UGJ-së me nevojat e tregut të punës. Grupet kryesore të kampionit përfshijnë:

- **Institucionet arsimore:** Janë përzgjedhur dy shkolla 9-vjeçare dhe dy shkolla të mesme për të vlerësuar përgatitjen e mësuesve të diplomuar nga UGJ. Në total, janë realizuar intervista me drejtuesit e 6 institucioneve arsimore (duke përfshirë një kopësht dhe një zyrë të drejtorisë rajonale tatimore) të Qarkut Gjirokastrë:
 1. Shkolla e mesme e përgjithshme Asim Zeneli;
 2. Shkolla 9-vjeçare Naim Frashëri;
 3. Shkolla mesme e përgjithshme Siri Shabllo;
 4. Shkolla 9-vjeçare Urani Rumbo;
 5. Zyra e Kontrollit e Drejtorisë Rajonale Tatimore Gjirokastrë;
 6. Kopshti nr.2 "Cicërimat".
- **Bizneset lokale:** Janë përzgjedhur kompani nga sektorë të ndryshëm për të kuptuar nevojat për aftësi dhe përgatitjen e të diplomuarve të UGJ-së në raport me tregun e punës. Për këtë qëllim, është shpërndarë një pyetësor për bizneset, dhe janë regjistruar 92 përgjigje nga kompani që operojnë në fusha të ndryshme.

Sektori kryesor i aktivitetit të biznesit tuaj:

- a. Shërbime
- b. Prodhim
- c. Tregti
- d. Turizëm
- e. Teknologji Informacioni
- f. Shëndetësi
- g. Arsime
- Other

- **Ish-studentët e UGJ-së:** Janë përzgjedhur të diplomuar nga programe të ndryshme studimi për të vlerësuar përvojën e tyre akademike dhe sfidat e hasura në tregun e punës. Kampioni i studentëve të diplomuar është siguruar nëpërmjet databazës së zyrës Alumni dhe Këshillimit të Karrierës në UGJ dhe përmes komunikimeve të drejtpërdrejta me ish-studentët. Janë regjistruar 164 përgjigje nga ish-studentët e UGJ-së.

B.4.3 Të dhënat e përdorura

Për realizimin e këtij studimi, janë përdorur dy lloje kryesore të të dhënash cilësore dhe sasiore, me qëllim që të sigurohet një analizë gjithëpërfshirëse dhe e detajuar mbi përshtatshmërinë e kurrikulave me nevojat e tregut të punës.

Të dhënat cilësore

Të dhënat cilësore janë mbledhur përmes intervistave të drejtpërdrejta me aktorët kryesorë të sistemit arsimor dhe tregut të punës. Në këtë kuadër, janë realizuar:

- **Intervista me drejtues të shkollave 9-vjeçare dhe të mesme**, për të vlerësuar përgatitjen e mësuesve të diplomuar në UGJ dhe përshtatshmërinë e tyre me nevojat e e kurrikulave arsimore.
- **Intervista me drejtues biznesesh**, për të identifikuar aftësitë dhe kompetencat më të kërkuara në tregun e punës.
- **Intervista me përfaqësues të institucioneve publike**, për të kuptuar kërkesat për punonjës të kualifikuar në administratën publike.
- Të gjitha intervistat janë regjistruar dhe transkriptuar për analizë të mëtejshme.

Të dhënat sasiore

Të dhënat sasiore janë mbledhur përmes shpërndarjes së dy pyetësorëve të strukturuar, me synimin për të kuantifikuar perceptimet dhe nevojat e tregut të punës:

- **Pyetësori për bizneset lokale**, i cili ka mbledhur informacion mbi kërkesat për aftësi, sfidat e punësimit dhe përshtatshmërinë e të diplomuarve të UGJ me nevojat e sektorëve të ndryshëm ekonomikë.
- **Pyetësori për ish-studentët e UGJ**, i cili ka synuar të vlerësojë përvojën e tyre akademike dhe sfidat e integritetit në tregun e punës.
- Pyetësorët janë shpërndarë nëpërmjet kanaleve të ndryshme të komunikimit (email, rrjetet sociale, Dhomën e Tregtisë dhe Drejtorinë Rajonale të Punësimit Gjirokastrë) duke arritur një përfaqësim të gjerë të grupeve të synuara.
- Në total, janë realizuar **92 intervista nga bizneset** dhe **164 intervista nga ish-studentët**.

B.5 Rezultatet e Arritura

B.5.1 Analiza Cilësore e Intervistave

B.5.1.1 Profilizimi i të intervistuarve

Nga intervistat e zhvilluara deri tani, janë përfshirë drejtues të gjashtë (6) institucioneve kryesore në Qarkun e Gjirokastrës, me profile të ndryshme, për të siguruar një gamë të gjerë të dhënash mbi aftësitë profesionale të mësuesve të diplomuar në UGJ. Konkretisht, janë përfshirë:

1. **Shkolla e mesme e përgjithshme Asim Zeneli**
2. **Kopshti nr. 2 Cicërimat** (*institucion parashkollor*)
3. **Shkolla 9-vjeçare Naim Frashëri**
4. **Shkolla e mesme e përgjithshme Siri Shabllo**
5. **Shkolla 9-vjeçare Urani Rumbo**
6. **Zyra e Kontrollit e Drejtorisë Rajonale Tatimore Gjirokastrë** (*institucion financiar-administrativ*)

AKKSHI

Këto institucione ndryshojnë si nga numri i të punësuarve, ashtu edhe nga niveli i arsimit që oftojnë duke përfshirë ciklin parashkollor, arsimin 9-vjeçar, arsimin e mesëm të përgjithshëm dhe një institucion publik me karakter financiar. Në shumicën e tyre, mbi 60% e stafit mësimdhënës e ka përfunduar arsimin e lartë në Universitetin "Eqrem Çabej" (UGJ), çka nënvizon rolin dhe rëndësinë e UGJ-së në përgatitjen e mësuesve për këtë rajon.

B.5.1.2 Rezultatet kryesore nga intervistat

Intervistat u fokusuan në disa aspekte kyçe: përgatitja/ aftësia profesionale e mësuesve (të rinj), metodat e mësimdhënies/ nxënies, menaxhimi i klasës, rëndësia e praktikës profesionale dhe perspektivat e bashkëpunimit me UGJ-në. Më poshtë paraqitet një përmbledhje e gjetjeve kryesore:

1. Përgatitja profesionale dhe didaktike

- Shumica e drejtuesve e vlerësojnë pozitivisht përgatitjen akademike të mësuesve të diplomuar në UGJ, duke theksuar se kanë njohuri të mira teorike dhe tregojnë entuziazëm në punë.
- Në disa raste, niveli i përgatitjes praktike vlerësohet si "i mirë", por me nevojë për theks më të madh në metodologjitë bashkëkohore të mësimdhënies.

2. Menaxhimi i klasës dhe aftësitë pedagogjike

- Në shkollat 9-vjeçare, menaxhimi i klasës vlerësohet më shumë si i suksesshëm, ndërsa në shkollat e mesme, drejtuesit tregojnë se mësuesit e rinj mund të hasin vështirësi me grupmoshat adoleshente.
- Gati të gjithë drejtuesit theksojnë rëndësinë e zgjatjes së praktikës profesionale në programet universitare, sidomos për menaxhimin efikas të klasës dhe për përvetësimin e strategjive të diferencuara të mësimdhënies.

3. Praktika profesionale

- Të intervistuarit pajtohen se praktika duhet të jetë më e zgjeruar dhe më cilësore. Në veçanti, disa shprehin nevojën për një praktikë të shtrirë në kohë gjatë viteve të studimit, në vend që të kufizohet në një periudhë të shkurtër.
- Kopshti nr.2 Cicërimat thekson se përfshirja e metodave praktike në edukimin parashkollor kërkon një qasje krejtësisht të personalizuar ndaj fëmijëve të vegjël.

4. Përditësimi i kurrikulave

- Sipas shumicës së drejtuesve, programet e studimit në UGJ janë, në përgjithësi, të përshtatura me kërkesat bashkëkohore të arsimit, megjithatë kërkohet akoma vëmendje/ punë në disa fusha specifike (legjislacioni arsimor, didaktika e avancuar, arsimi special).
- Praktikrat inovative si përdorimi i teknologjisë në orën e mësimi vlerësohen si një pikë e fortë, por ende ka nevojë për përmirësim.

5. Marrëdhënia me teknologjinë

- Në përgjithësi, mësuesit e rinj tregojnë aftësi teknologjike "në një nivel të kënaqshëm". Disa drejtues nënvizojnë nevojën për trajnime shtesë, sidomos për ato mësuese me përvojë të gjatë, për një integrim më të mirë të teknologjisë në mësimdhënie.

6. Bashkëpunimi me UGJ

- Të gjitha institucionet e intervistuar shfaqin gatishmëri për të bashkëpunuar me universitetin, kryesisht në ofrimin e mundësive praktike për studentët dhe në organizimin e trajnimeve të përbashkëta.

B.5.1.3 Nevojat e identifikuara për përmirësimin e kurrikulave

Nga analiza e këtyre intervistave, dalin në pah disa nevoja specifike që mund të ndihmojnë UGJ-në të përmirësojë kurrikulat e studimit në fushën e mësuesisë:

1. Rritja e peshës së praktikës profesionale në kurrikulat universitare

- Pothuajse të gjithë drejtuesit rekomandojnë që universiteti të ofrojë më shumë praktika të shtrira në kohë, për t'iu mundësuar studentëve një njohje më të thelluar me realitetin e klasës.

2. Fokus më i madh në rritjen e aftësive mirëmenaxheriale të menaxhimit të klasës dhe strategjitë e mësimdhënies

- Sugjerohet theks i shtuar në metodat bashkëkohore të mësimdhënies, sidomos për menaxhimin e klasave adoleshente dhe për punën me grupe heterogjene nxënësish.

3. Përmirësimi i komponentit rritja e aftësive pedagogjike dhe didaktike

- Disa drejtues theksojnë nevojën për një integrim më të mirë të pedagogjisë bashkëkohore dhe didaktikës praktike në kurrikulat e UGJ-së, duke përfshirë legjislacionin arsimor dhe plane mësimore të përshtatura me moshën e nxënësve.

4. Përdorimi i teknologjisë dhe inovacionit në arsim

- Edhe pse mësuesit e rinj kanë aftësi teknologjike më të mira se kolegët e tyre me përvojë, ende ka vend për trajnime shtesë në këtë drejtim, për të integruar mjetet digjitale në mësimdhënie.

5. Arsimi special dhe zhvillimi i fëmijëve me nevoja të veçanta

- Shumë drejtues vërejnë rëndësinë e përgatitjes së mësuesve për të punuar me nxënës me aftësi ndryshe, ose me nevoja të veçanta, duke theksuar se kjo fushë kërkon ende zgjerim.

B.5.1.4 Sfidat dhe mundësitë e zhvillimit të kurrikulave për UGJ

1. Sfidat

- **Kohëzgjatja e praktikave:** Duhet zgjidhje institucionale për të mundësuar një periudhë praktike më të gjërë.
- **Hendeku teoriko-praktik:** Mbivlerësimi i aspekteve teorike krahasuar me ato praktike mbetet një sfidë.
- **Menaxhimi i klasave të vështira:** Kur studentët përballen me moshat adoleshente, shpesh nuk kanë strategji të mjaftueshme për të menaxhuar situatat komplekse.
- **Koordinimi me legjislacionin bashkëkohor arsimor:** Fusha të veçanta si legjislacioni arsimor, didaktika e specializuar dhe arsimi special kërkojnë ende thellim.

2. Mundësitë e Zhvillimit

- **Trajnimet e vazhdueshme në kuadrin e partneriteteve:** Bashkëpunimi i UGJ së me shkollat dhe institucionet publike mund të zgjerohet për ofrimin e trajnimeve periodike dhe praktikave të strukturuar.
- **Zbatimi i qasjeve inovative:** Përdorimi i teknologjisë së avancuar dhe i platformave digjitale do të rrisë cilësinë e mësimdhënies, sidomos në situata me kufizime fizike ose gjeografike.
- **Profilizimi i kurrikulave:** Ofertat e programeve mësimore mund të profilizohen më tej për grupmoshat e ndryshme (parashkollor, 9-vjeçar, i mesëm) dhe për kategori specifike si arsimi special.
- **Modeli i mentorimit:** Krijimi i një sistemi mentorimi, ku mësuesit me përvojë mbështesin ata të rinj, mund të rrisë cilësinë e përgatitjes, aftësitë praktike dhe integritet në tregun e punës.

Rezultatet e intervistave dëshmojnë, që mësuesit e diplomuar në UGJ gëzojnë një nivel të mirë të përgatitjes teorike, por kanë nevojë për thellim të mëtejshëm në aspektet praktike. Kjo hap mundësi të shumta për zhvillimin e një kurrikule më të pasur dhe bashkëkohore, që do të mundësojë një harmonizim edhe më të mirë të nevojave të tregut të punës me formimin akademik të ofruar nga Universiteti "Eqrem Çabej."

B.5.2 Analiza Deskriptive e Pyetësorëve

B.5.2.1 Përmbledhje e strukturës së pyetësorëve

Dy pyetësorët e zhvilluar për këtë studim — një për bizneset lokale dhe një për ish-studentët e diplomuar në Universitetin "Eqrem Çabej" — janë ndërtuar për të mbledhur të dhëna sasiore dhe cilësore mbi përshtatshmërinë e kurrikulave universitare me nevojat e tregut të punës dhe përvojën e të diplomuarve pas mbarimit të studimeve.

Pyetësorët ofrojnë një vlerësim të dyanshëm: nga ana e bizneseve, rreth nevojave specifike të tregut të punës dhe përgatitjes së punonjësve të diplomuar në UGJ; dhe nga ana e ish-studentëve, në lidhje me përvojën e tyre praktike pas studimeve dhe sfidat apo mundësitë që kanë hasur në tregun e punës. Rezultatet e marra do të shërbejnë për të hartuar rekomandime të mirëfillta dhe të bazuara në dëshmi për përmirësimin e kurrikulave. Modeli i plotë i pyetësorëve të përdorur gjendet ne Aneksat 2 dhe 3 të këtij studimi,

Më poshtë paraqitet një përmbledhje e strukturës së tyre:

1. Pyetësori për Bizneset Lokale	
Pjesa I: Profili i Biznesit	Përfshin pyetje mbi emrin e biznesit, sektorin kryesor të aktivitetit, numrin e punonjësve dhe përvojën në treg.
Pjesa II: Nevojat për Aftësi dhe Kompetenca	Kërkon të identifikojë llojin e aftësive (teknike, menaxheriale, teknologjike, komunikimi, etj.) që bizneset vlerësojnë si kryesore tek punonjësit e rinj. Vlerëson nivelin e përgatitjes së punonjësve të diplomuar në UGJ.

	Pyet për trajnimet e ofruara nga vetë bizneset.
Pjesa III: Përshtatja e Programeve të Studimit	Fokuson mendimin e bizneseve mbi përputhjen e programeve akademike me nevojat e tregut të punës. U kërkon sugjerime në funksion të përmirësimit të programeve ose zhvillimit të fushave të reja studimore.
Pjesa IV: Marrëdhënia me Universitetin	Heton gatishmërinë e bizneseve për të bashkëpunuar me UGJ-në, përmes praktikave, punësimit të të diplomuarve, projekteve kërkimore – zhvillimore ose trajnimeve të përbashkëta.
Linku i pyetësorit	https://forms.office.com/r/FbaySKTG45

2. Pyetësi për Studentët e Diplomuar në UGJ	
Pjesa I: Informacione të Përgjithshme	Kërkon programin e studimit, vitin e diplomimit dhe statusin aktual të punësimit.
Pjesa II: Përvojat pas Diplomimit	Kërkon të vlerësojë sa e vështirë ka qenë gjetja e punës, sfidat kryesore dhe cilësinë e përgatitjes së marrë gjatë studimeve.
Pjesa III: Vlerësimi i Programit të Studimit	Nxjerr në pah përfitimet praktike të programit, përditësimin e tij me kërkesat e tregut, si dhe mundësitë e krijuara nga universiteti për lidhjen me punëdhënësit potencialë.
Pjesa IV: Sugjerime për Përmirësime	Pyet ish-studentët mbi mënyrat se si UGJ mund të përmirësojë ofertën e tij akademike, duke shtuar mundësi praktike, lëndë apo specializime të reja, si dhe duke zgjeruar rrjetin e bashkëpunimit me institucione e biznese.
Linku i pyetësorit	https://forms.office.com/r/b3dv7WXBVi

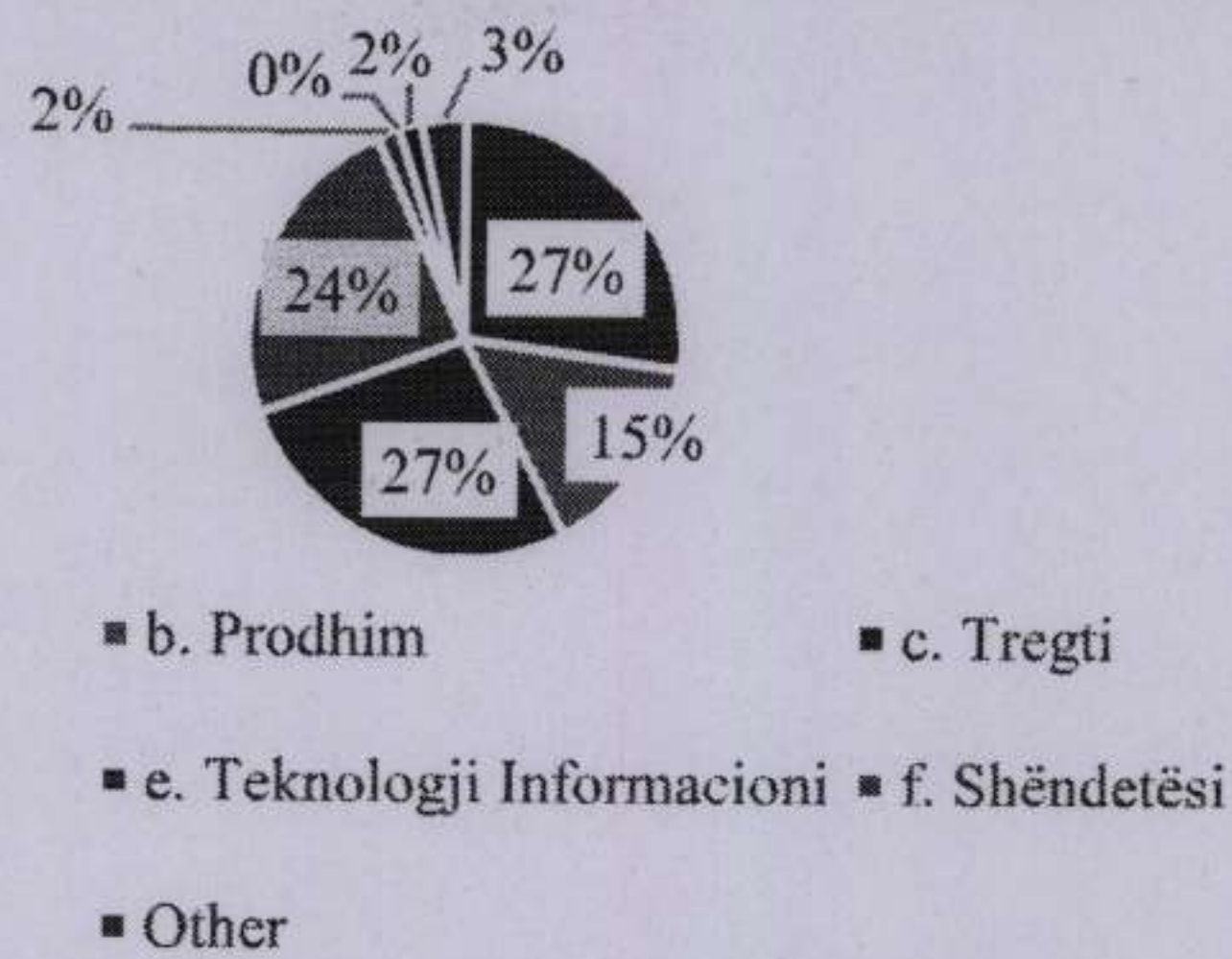
B.5.2.2 Përgjigjet kryesore të biznesve për nevojat e tregut

Pyetja 1: Sektori kryesor i aktivitetit të biznesit tuaj.

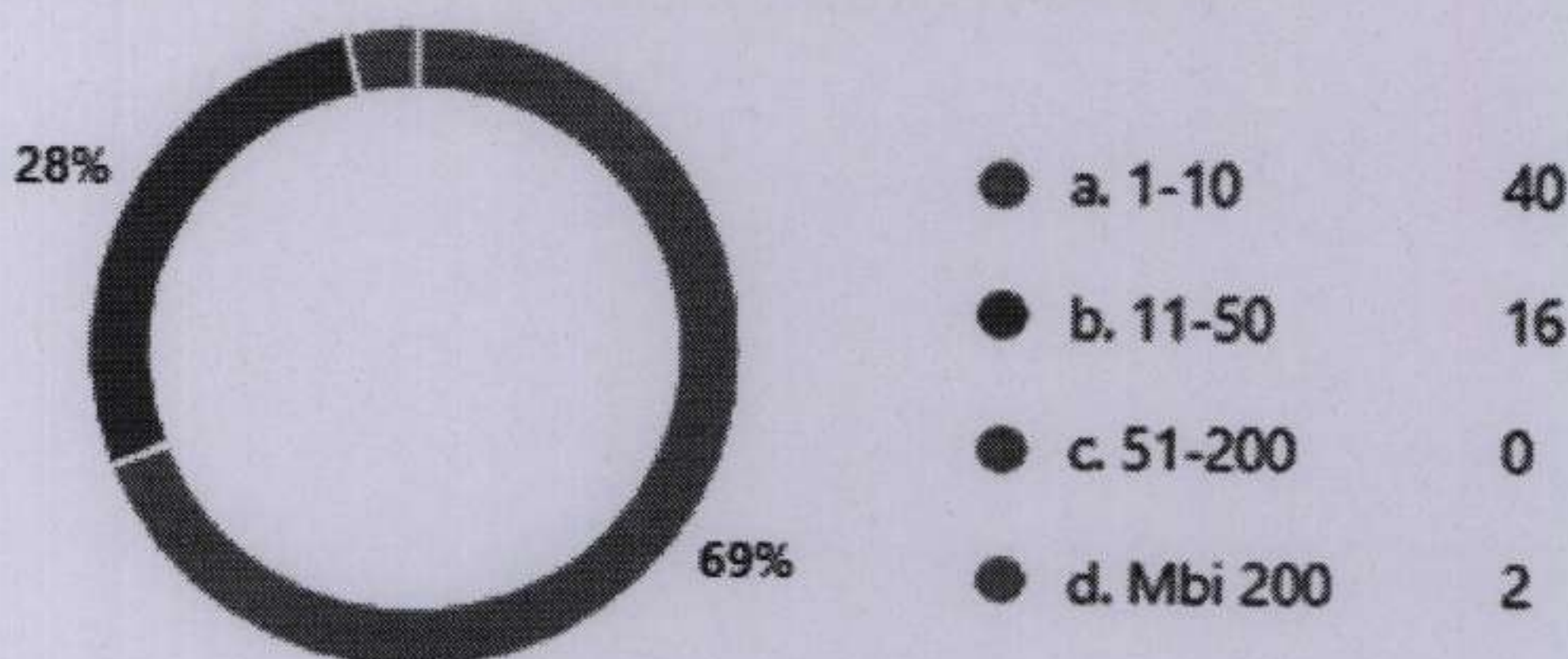
Nga 92 përgjigjet e marra, rezulton se sektori i Shërbimeve (27%) dhe ai i Tregtisë (27%) janë dy sektorët dominues në kampion, çka tregon se një pjesë e madhe e bizneseve lokale operojnë në shitje apo ofrim shërbimesh. Pas tyre vjen Turizmi (24%), duke dëshmuar rëndësinë e këtij sektori në rajon. Prodhimi zë 15% të përgjigjeve, ndërsa sektori “Other” përfaqëson 3%. Përqindjet e mbetura janë 2% Teknologji Informacioni dhe 2% në Arsim.

Kjo shpërndarje nënkupton se tregu lokal ka një prani të theksuar të bizneseve të orientuara drejt shërbimeve dhe tregtisë, si dhe një komponent të rëndësishëm të turizmit e prodhimit. Kjo larmi sektorësh mund të sugjerojë nevoja të ndryshme për aftësi dhe kualifikime, që mund të merren në konsideratë gjatë përmirësimit të programeve akademike.

Sektori kryesor i aktivitetit të biznesit tuaj:

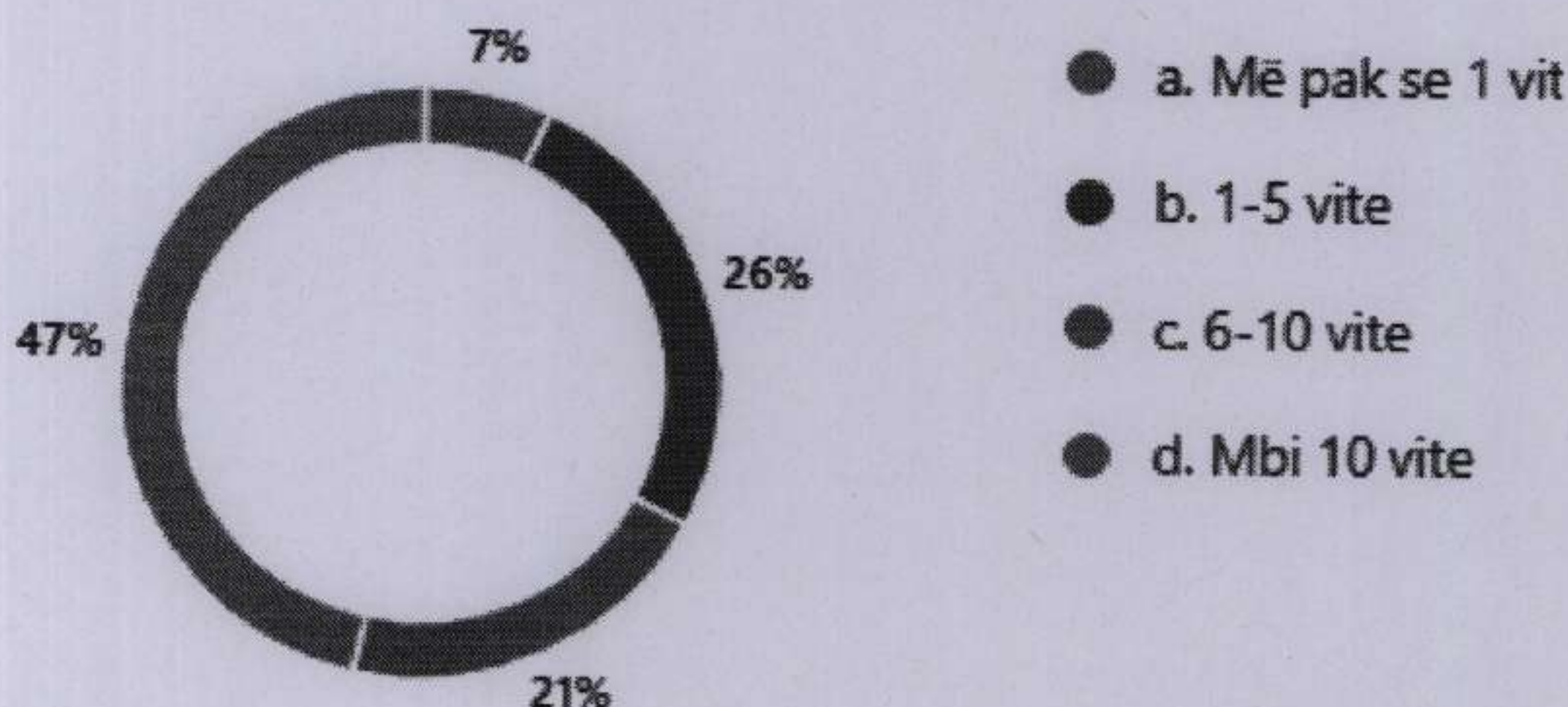

Pyetja 2: Sa punonjës ka kompania juaj?

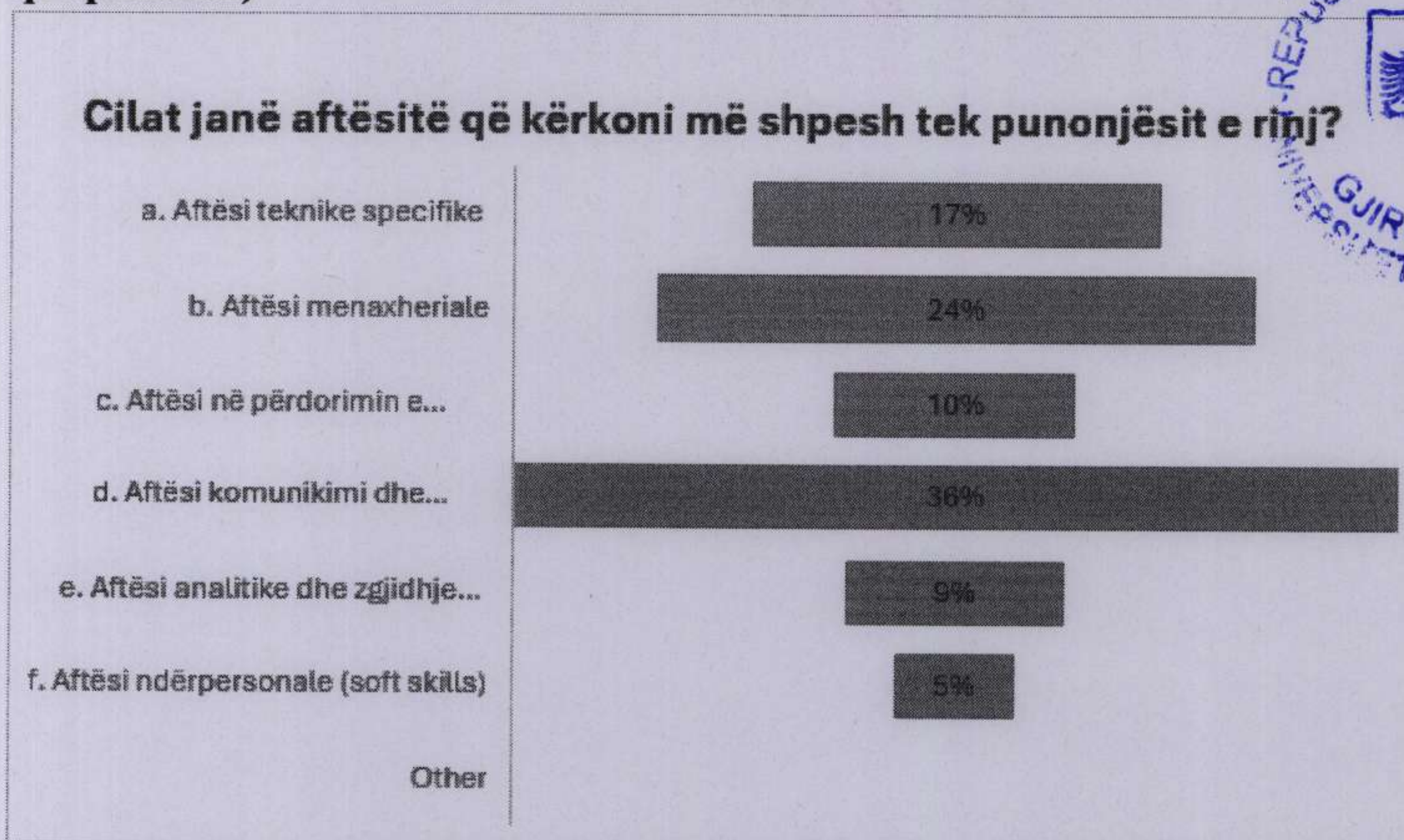
Nga 92 bizneset e anketuara, **69%** kanë vetëm 1–10 punonjës, duke treguar një prani të lartë të ndërmarrjeve të vogla dhe familjare. **28%** raportojnë se kanë 11–50 punonjës, ndërsa asnjë kompani nuk bën pjesë në intervalin 51–200. Vetëm **3%** e tyre kanë mbi 200 punonjës, çka nënkupton një numër shumë të kufizuar kompanish të mëdha në rajon. Këto rezultate tregojnë se tregu lokal dominohet nga biznese të vogla, me kapacitet modest punësimi, por gjithashtu me mundësi fleksibël zhvillimi.

Pyetja 3: Prej sa vitesh operoni ne treg?

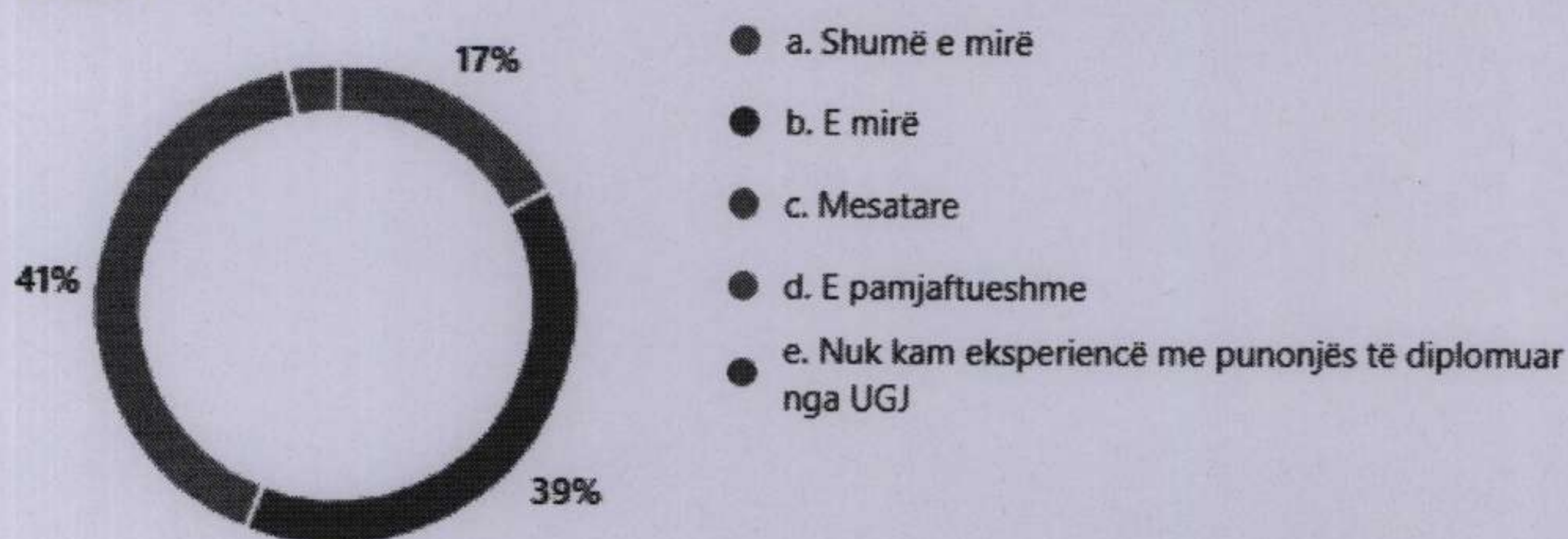
Nga këto të dhëna vërehet se **47%** e bizneseve kanë mbi 10 vite që operojnë në treg, duke i karakterizuar si ndërmarrje të konsoliduara. **26%** janë në intervalin 1–5 vite, ndërsa rreth **20-21%** kanë 6–10 vite eksperiencë. Vetëm **7%** e tyre janë biznese të sapoformuara me më pak se 1 vit në treg. Kjo tregon një prani të lartë të bizneseve me përvojë afatgjatë, por edhe një numër jo të vogël sipërmarrjesh të reja që mund të kenë nevoja specifike për mbështetje dhe trajnime.

Pyetja 4: Cilat janë aftësitë që kërkoni më shpesh tek punonjësit e rinj? (Ju lutem zgjidhni të gjitha që aplikohen)

Rezultatet tregojnë se **aftësitë e komunikimit dhe bashkëpunimit** (36%) janë prioriteti kryesor për bizneset kur rekrutojnë punonjës të rinj, pasuar nga **aftësitë menaxheriale** (24%) dhe **aftësitë teknike specifike** (17%). Ndërkohë, vetëm 10% e bizneseve theksojnë rëndësinë e aftësive në teknologjinë e informacionit. Kjo renditje sugjeron se, megjithëse kompetencat teknike dhe dixhitale vlerësohen, fusha për aftësi të buta/soft skills (komunikimi, bashkëpunimi) mbeten thelbësore, për performancën dhe integrimin e punonjësve në ambientin e punës.

Pyetja 5: Si e vlerësoni përgatitjen e punonjësve të diplomuar nga Universiteti “Eqrem Çabej” në këto fusha?

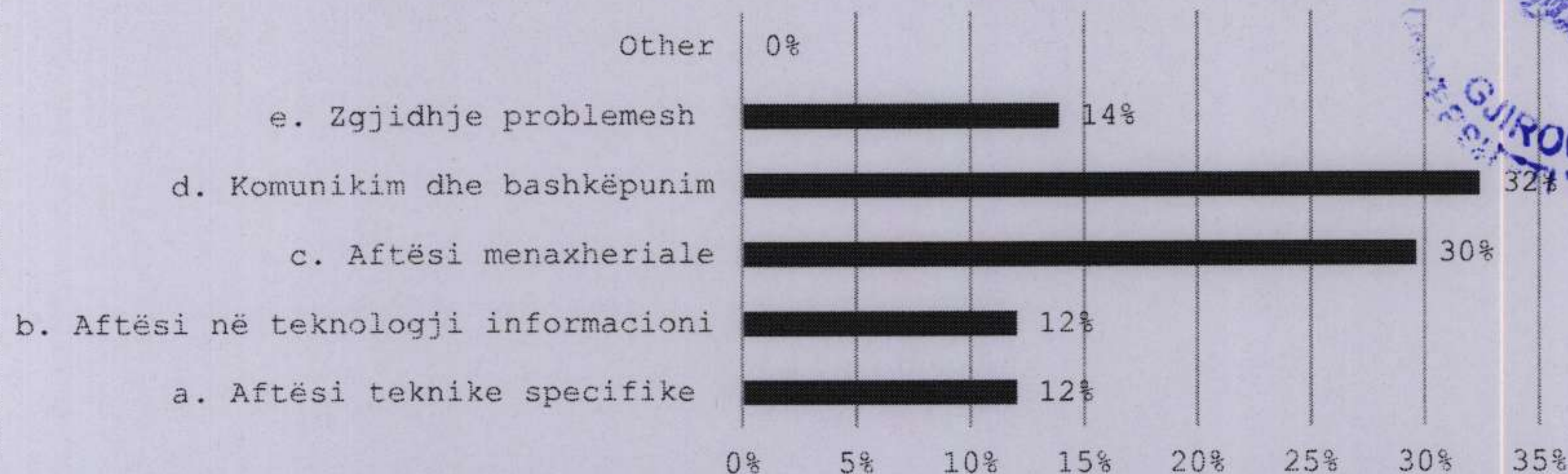

Nga totali i bizneseve që kanë pasur eksperiencë me punonjës të diplomuar në Universitetin “Eqrem Çabej”, **41%** e vlerësojnë përgatitjen e tyre si “mesatare”, ndërsa **39%** si “të mirë” dhe vetëm **17%** si “shumë të mirë”. Një minorancë prej **3%** e konsideron këtë përgatitje “të pamjaftueshme”, kurse askush nuk deklaroi mungesë eksperience me të diplomuarit e UGJ.

Këto rezultate sugjerojnë se, në përgjithësi, punonjësit e formuar në UGJ arrijnë një nivel të kënaqshëm praktik-teorik, por që ka ende hapësirë për përmirësim në aspektet praktike dhe zhvillimin e mëtejshëm të aftësive të specializuara.

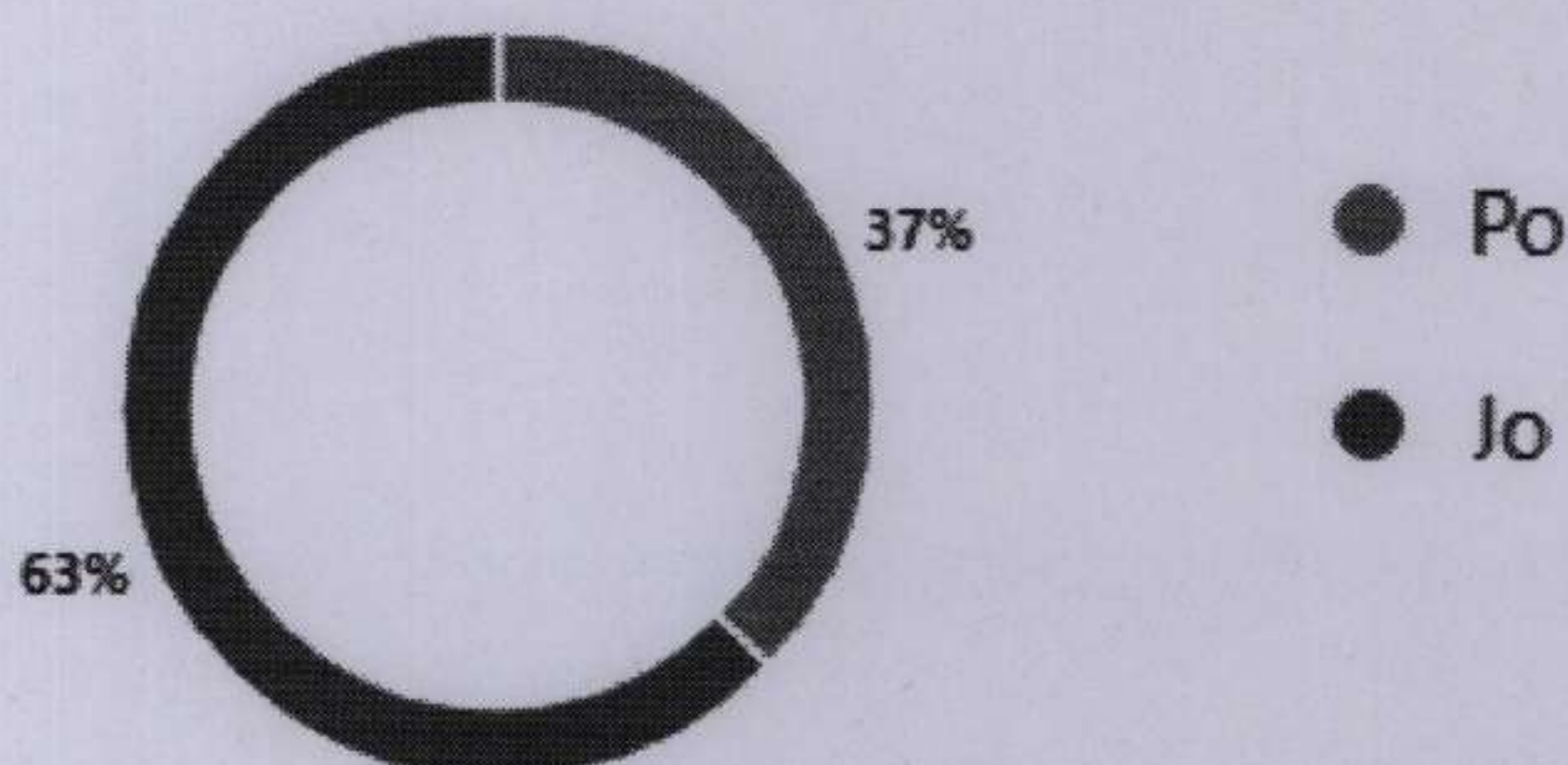
Pyetja 6: Në cilat fusha mendoni se punonjësit e diplomuar nga UGJ duhet të kenë më shumë përgatitje?

Në cilat fusha mendoni se punonjësit e diplomuar nga UGJ duhet të kenë më shumë përgatitje?

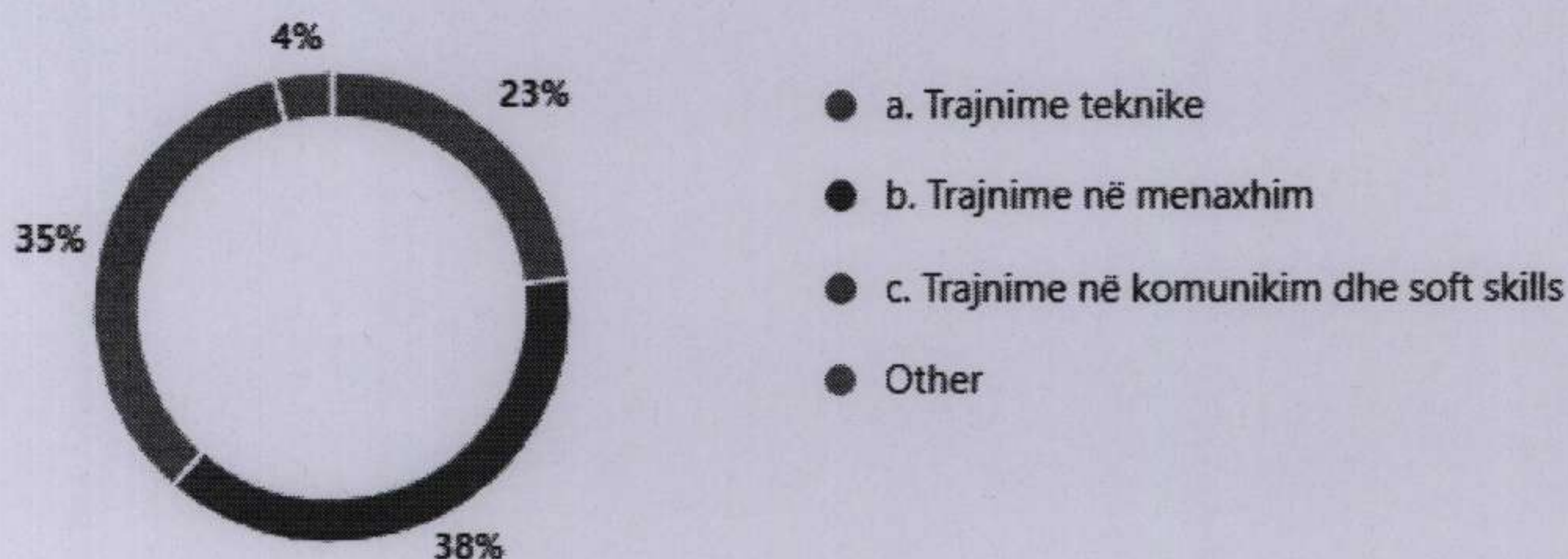
Nga 92 bizneset e pyetura, **32%** theksojnë nevojën për përmirësimin e aftësive të komunikimit dhe bashkëpunimit, të ndjekura nga aftësitë menaxheriale (30%) dhe zgjidhja e problemeve (14%). Ndërkohë, vetëm 12% përmendin aftësitë teknike specifike dhe po aq aftësitë në teknologjinë e informacionit si fusha prioritare. Kjo sugjeron se, megjithëse aftësitë “teknike” dhe IT janë të rëndësishme, bizneset lokale e vlerësojnë akoma më shumë përgatitjen në drejtim të aftësive “të buta” (soft skills), veçanërisht komunikimi, bashkëpunimi dhe menaxhimi.

Pyetja 7: A ofroni trajnime për punonjësit e rinj në kompaninë tuaj?

Vetëm **37%** e bizneseve deklarojnë se ofrojnë trajnime për punonjësit e rinj, ndërsa **63%** nuk disponojnë një program trajnimor të brendshëm. Kjo tregon se, pavarësisht nevojës së tregut për aftësi të përditësuara, një pjesë e konsiderueshme e kompanive nuk janë ende të pozicionuara për të investuar në zhvillimin profesional të stafit që sapo rekrutohet.

Pyetja 8: Nëse po, cilat lloje trajnimesh ofroni?

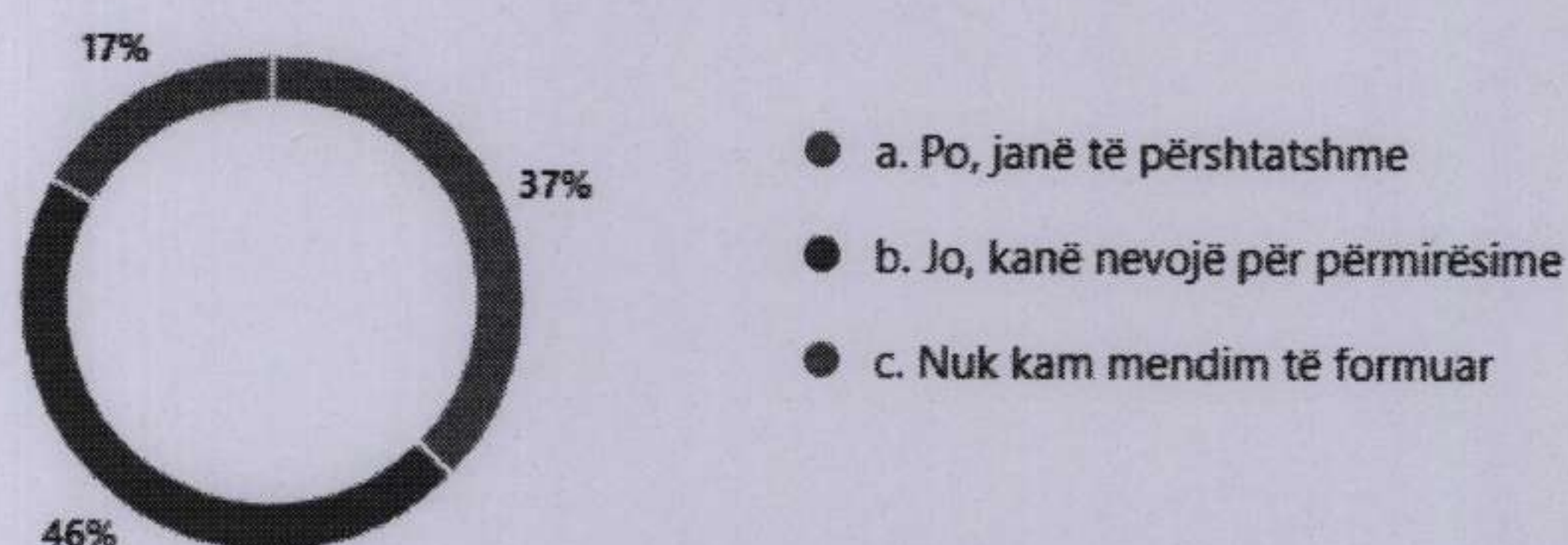

Vetëm një pjesë e vogël e kompanive ofrojnë programe trajnimi për punonjësit e rinj (37% e totalit), dhe brenda kësaj grupi:

- 38% fokusohen te trajnimet në menaxhim;
- 35% në komunikim dhe “soft skills”;
- 23% organizojnë trajnime më teknike;
- 4% i përkasin kategorisë “Other”.

Kjo tregon se, ndër bizneset që investojnë në zhvillimin e stafit, përparësi i jepet menaxhimit dhe aftësive ndërpersonale, duke theksuar rëndësinë e komponentëve organizativë e komunikues krahas formimit teknik.

Pyetja 9: A mendoni se programet e studimit në Universitetin "Eqrem Çabej" përputhen me nevojat e tregut të punës?

Nga 92 bizneset e anketuara, **46%** shprehen se programet e studimit të UGJ-së “kanë nevojë për përmirësime”, ndërsa **37%** i vlerësojnë si të përshtatshme. Një përqindje e konsiderueshme (17%) nuk ka një mendim të formuar mbi këtë çështje. Këto gjetje sugjerojnë se, megjithëse një pjesë e bizneseve e konsideron aktualisht ofertën akademike të qëlluar, një numër edhe më i madh shohin hapësirë për rishikim dhe përditësim të kurrikulave, në përputhje me kërkesat në zhvillim të tregut të punës.

Pyetja 10: Nëse jo, cilat përmirësime sugjeroni?

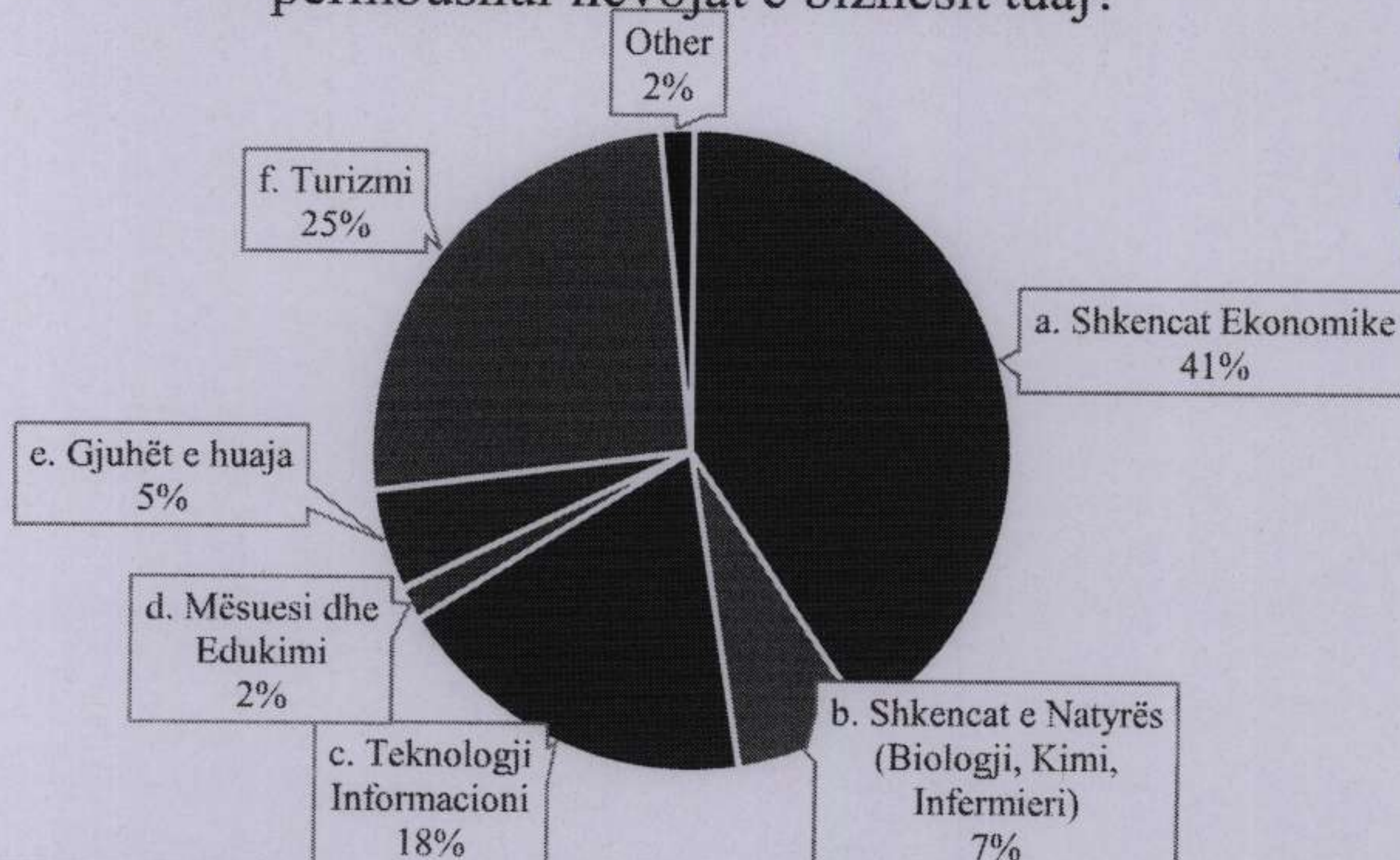
Kjo ishte një pyetje e hapur, ku përgjigjet e kompanive janë kategorizuar kryesisht në tri grupe kryesore:

1. **Praktikë dhe menaxhim** – Theksi te kompetencat menaxheriale, njohuri praktike dhe aftësi komunikimi.
2. **Sektorë specifikë** – Fokus sidomos në turizëm, teknologji dhe shërbimet, duke kërkuar trajnim më konkrete (front desk, distributor, etj.).
3. **Përditësim i kurrikulave** – Nevoja për përditësim në përputhje me kërkesat e tregut, duke krijuar një lidhje të qëndrueshme mes universitetit dhe bizneseve.

Pyetja 11: Cilat fusha studimi duhet të zhvillohen më shumë për të përmbushur nevojat e biznesit tuaj?

Grafiku tregon se **41%** e bizneseve kërkojnë zhvillimin e mëtejshëm të **Shkencave Ekonomike**, pasuar nga **Turizmi** (25%) dhe **Teknologjia e Informacionit** (18%). Kjo sugjeron një nevojë të madhe për profesionistë në fushat ekonomike, ndërkohë që turizmi dhe IT mbeten prioritetë për rritjen e ofertës akademike. Në krahasim, vetëm **7%** theksojnë rëndësinë e Shkencave të Natyrës dhe **5%** Gjuhëve të Huaja, duke treguar një interes më të moderuar në këto fusha.

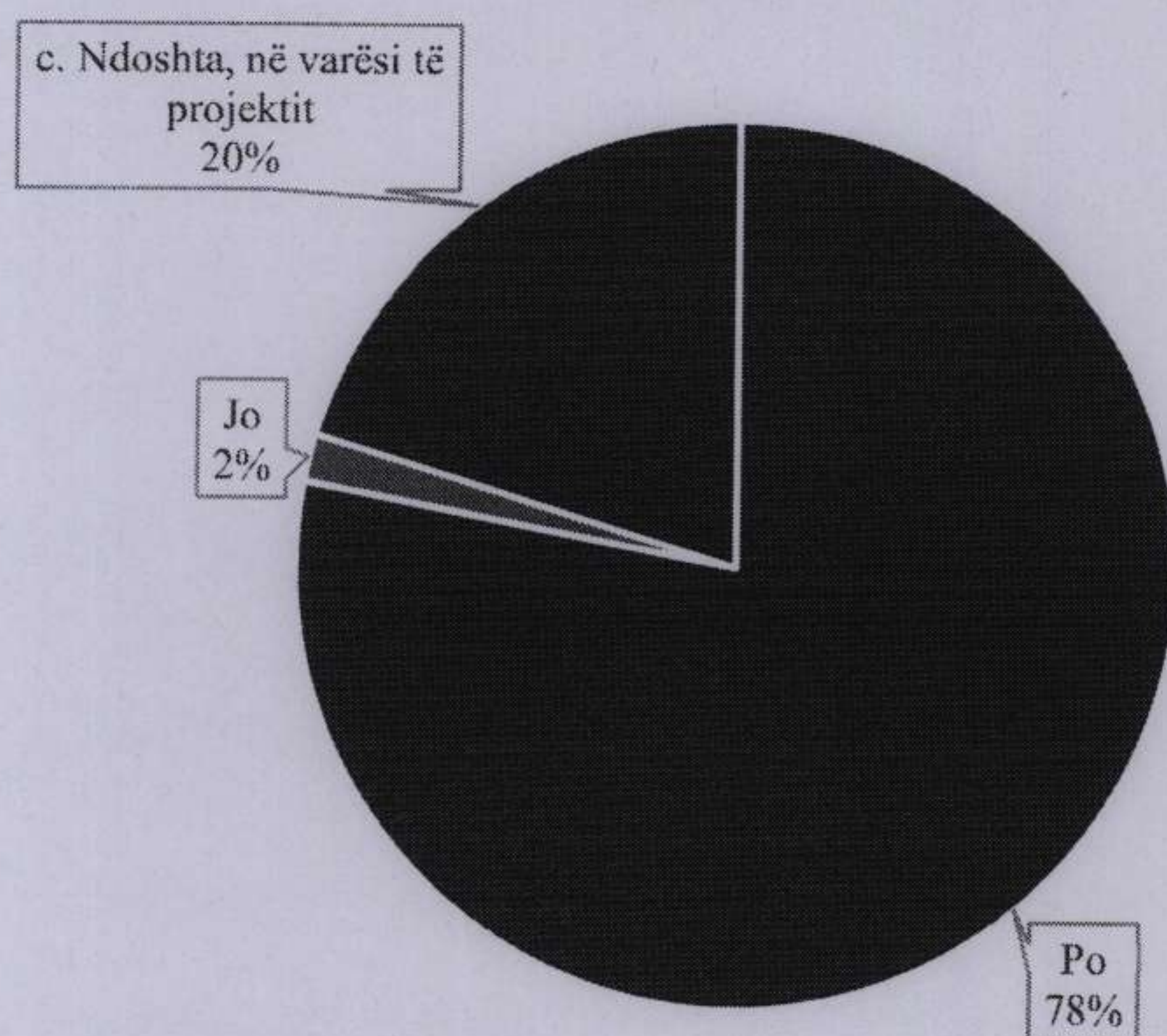
Cilat fusha studimi duhet të zhvillohen më shumë për të përmbushur nevojat e biznesit tuaj?

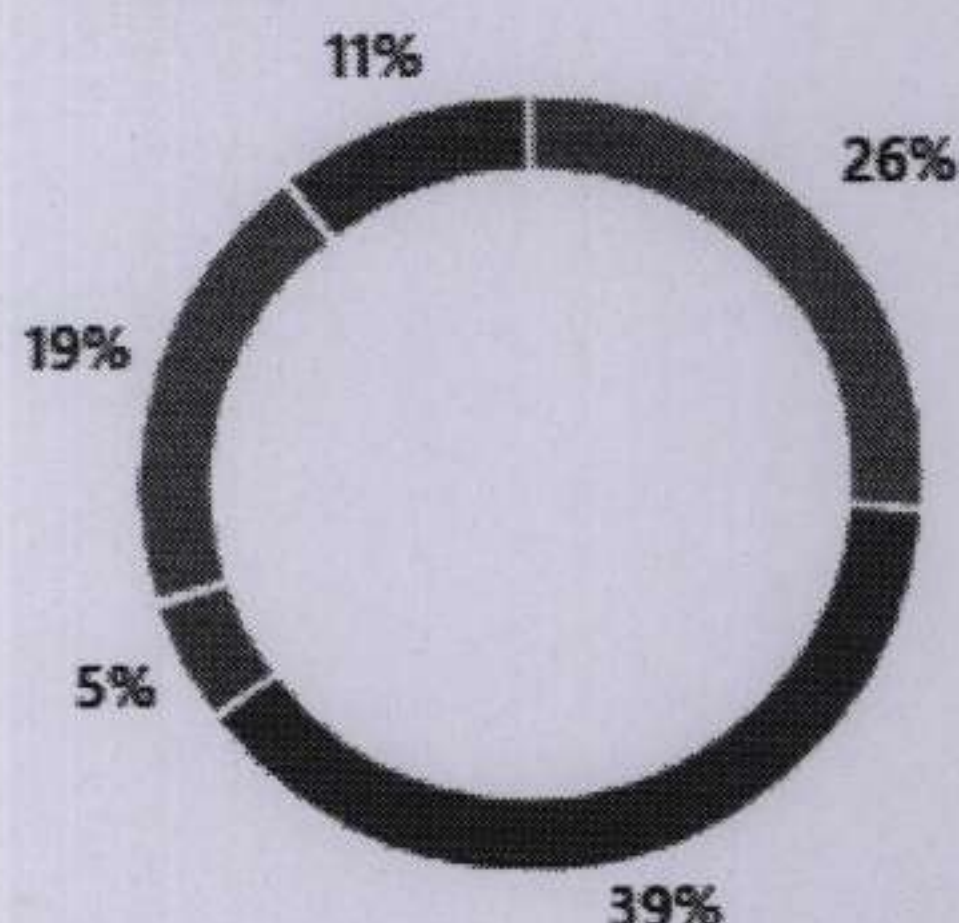
Pyetja 12: A do të ishit të interesuar për të krijuar partneritete me universitetin në të ardhmen?

Nga intervistimi 78% e bizneseve shprehen të gatshme për të krijuar partneritete me universitetin në të ardhmen, ndërsa vetëm 2% nuk kanë interes. 20% mbeten të pavendosur, duke e kushtëzuar bashkëpunimin nga lloji i projektit. Kjo tregon një prirje pozitive të komunitetit të biznesit drejt nismave të përbashkëta me UGJ-në, me synimin për të forcuar lidhet e arsimit me praktikën reale të tregut.

A do të ishit të interesuar për të krijuar partneritete me universitetin në të ardhmen?

Pyetja 13: Nëse po, cila ndër format e mëposhtme të bashkëpunimit ju intereson? (mund të zgjidhni më shumë se një alternativë)

- a. Praktika profesionale për studentët
- b. Punësim i të diplomuarve
- c. Projekte kërkimore
- d. Trajnime profesionale për punonjësit
- Other

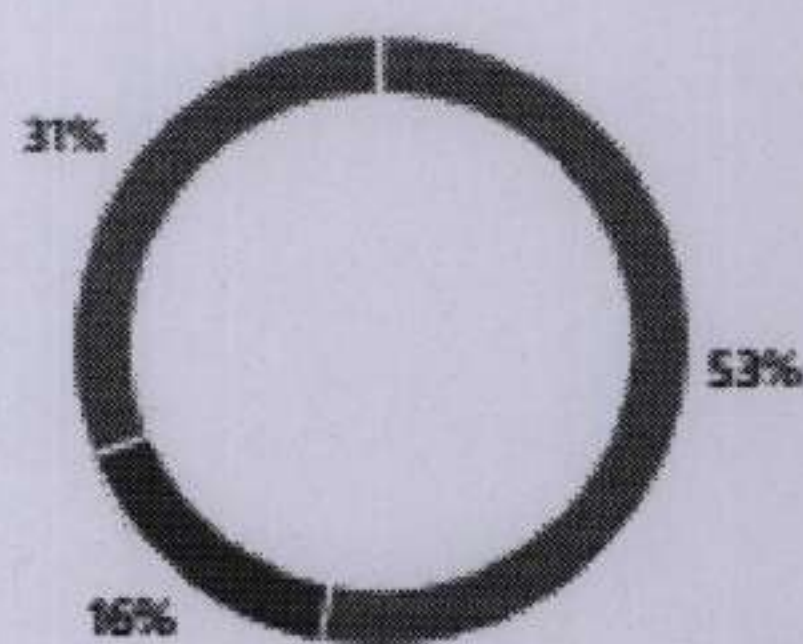
Nga 92 bizneset që shprehen të gatshme për bashkëpunim me UGJ, **39%** janë të interesuara për **punësimin e të diplomuarve**, pasuar nga **praktikat profesionale** për studentët (26%) dhe **trajnime profesionale** për stafin ekzistues (19%). Vetëm **5%** përmendin projektet kërkimore, ndërsa **11%** kanë nevoja të tjera specifike. Ky rezultat tregon një prirje të qartë të kompanive drejt lidhjeve praktike me universitetin, kryesisht për rekrutim dhe zhvillim profesional, më shumë sesa për projekte kërkimore ose inovacion.

B.5.2.3 Përgjigjet e ish-studentëve për përvojën akademike dhe tregun e punës

Pyetja 1: Në cilin program studimi jeni diplomuar?

Nga përgjigjet e 164 të diplomuarve, duket se shumica i përkasin programeve ekonomike dhe financiare, ku “Kontabilitet-Financë” shihet shpesh mes zgjedhjeve të tyre. Turizmi dhe udhërrëfyesi, gjithashtu përfaqësohen me densitet të lartë, ndërsa një tjetër grup i madh është përqendruar në fushën e mësuesisë, nga cikli i ulët deri te matematikë-informatikë, gjuhë-letërsi e histori-gjeografi. Në krah të tyre, bien në sy edhe disa programe teknologjie, administrimi publik dhe infermierie, duke ilustruar një përhapje të gjerë preferencash në funksion të sektoreve kyçe si arsimi, ekonomia, shëndetësia dhe turizmi.

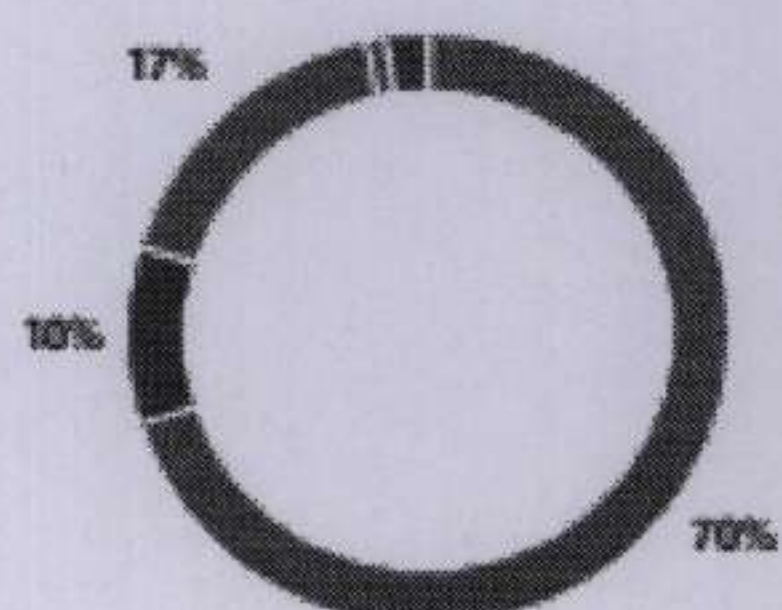
Pyetja 2: Kur i keni përfunduar studimet?

- 1-3 vite më parë
- 4-6 vite më parë
- Më shumë se 6 vite më parë

Rreth **53%** e të diplomuarve i kanë përfunduar studimet para 1–3 vjetësh, **16%** ndodhen në intervalin 4–6 vjet nga diplomimi, ndërsa **31%** kanë kaluar më shumë se 6 vjet nga dita e diplomimit. Kjo sugjeron se pjesa më e madhe e të anketuarve janë të diplomuar relativisht kohët e fundit, megjithëse një numër i konsiderueshëm paraqet përvojë më afatgjatë pas studimeve.

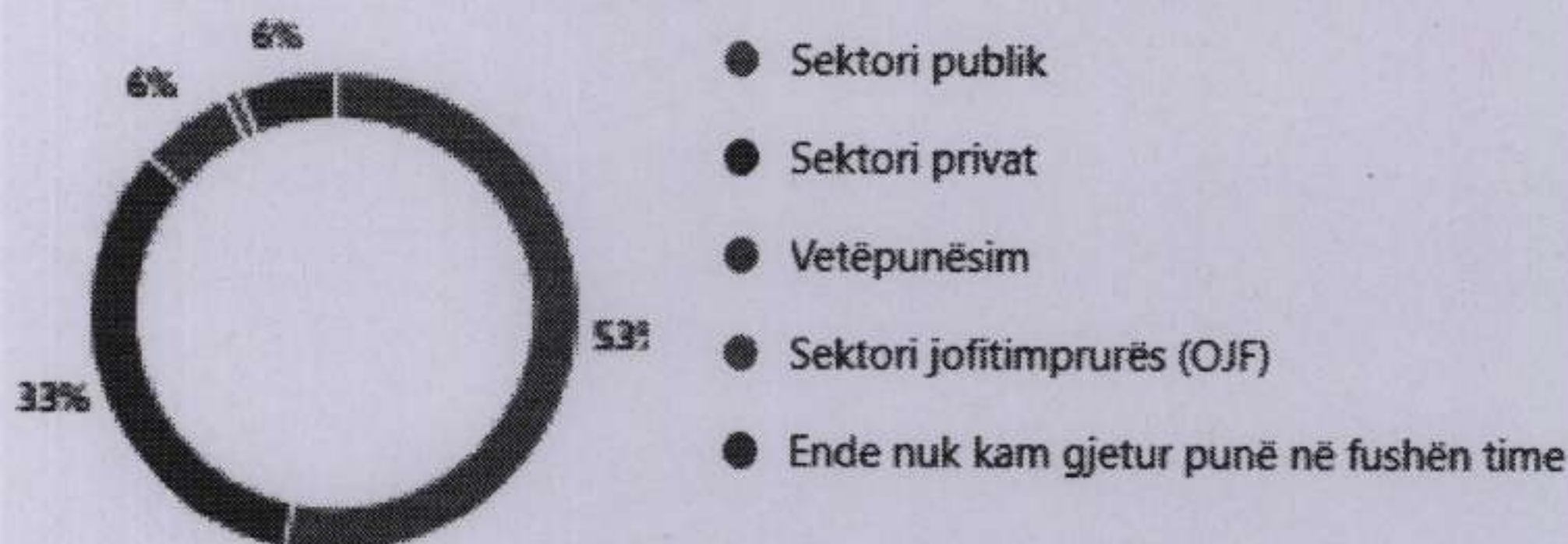
Pyetja 3: Aktualisht, a jeni i/e punësuar?

- Po, me kohë të plotë
- Po, me kohë të pjesshme
- Jo, jam në kërkim të një pune
- Jo, jam duke ndjekur studime të tjera
- Jo, nuk jam i/e punësuar dhe nuk kërkoj punë aktualisht

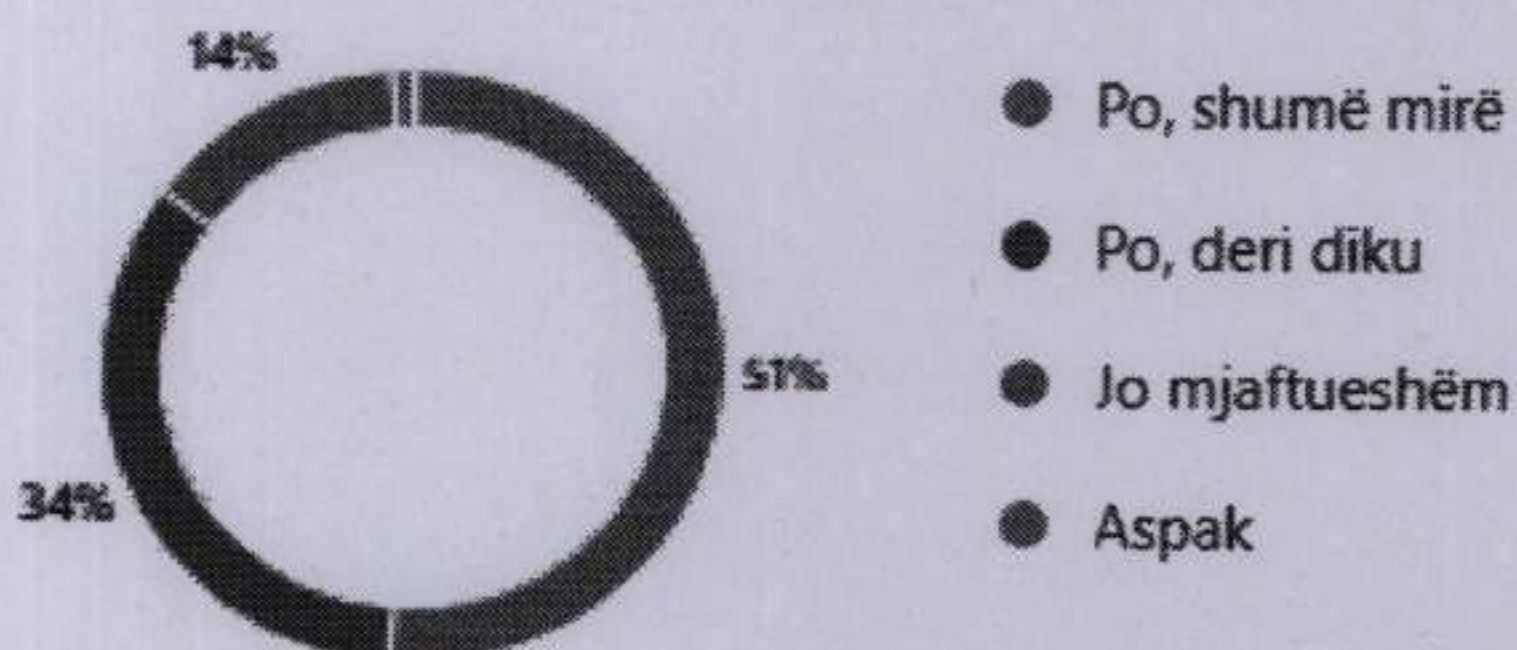
Rreth 70% e të anketuarve deklarojnë se janë të punësuar me kohë të plotë, ndërsa 10% punojnë me kohë të pjesshme. Një grup prej 17% është aktualisht në kërkim të një pune, kurse vetëm 1% po ndjek studime të tjera dhe 2% nuk janë të punësuar apo në kërkim të punës. Ky tregues vë në pah një normë të lartë punësimi mes të diplomuarve, por edhe një përqindje të konsiderueshme individësh që ende kërkojnë mundësi për t'u integruar në tregun e punës.

Pyetja 4: Në cilin sektor punoni ose kërkonti punë?

Rreth 53% e të diplomuarve punojnë ose kërkojnë punë në sektorin publik, 33% në sektorin privat, ndërsa 6% deklarojnë se janë ose do të jenë të vetëpunësuar. Vetëm 2% është i orientuar nga sektori jofitimprurës (OJQ), dhe 6% ende nuk kanë gjetur punë në fushën e studimeve të tyre. Kjo tregon një prirje të qartë drejt sektorit publik, megjithatë sektori privat dhe vetëpunësimi vazhdojnë të ofrojnë alternativa të rëndësishme karriere.

Pyetja 5: A mendoni se studimet tuaja në UGJ ju kanë përgatitur mjaftueshëm për tregun e punës?

Rreth 51% e të anketuarve mendojnë se studimet e kryera i kanë përgatitur "shumë mirë" për tregun e punës, ndërsa 34% i vlerësojnë si "deri diku" të përshtatshme. 14% janë të mendimit se përgatitja nuk ka qenë e mjaftueshme dhe vetëm 1% nuk e ka ndjerë aspak ndikimin e studimeve nga UGJ në karrierën e tyre. Këto shifra tregojnë se, megjithëse shumica e studentëve kanë një perceptim pozitiv, ende ekziston një grup i konsiderueshëm që shohin mundësi për përmirësim.

Pyetja 6: Cilat janë disa nga sfidat kryesore me të cilat jeni përballur pas përfundimit të studimeve?

Nga komentet e të diplomuarve spikasin kryesisht katër sfida kryesore:

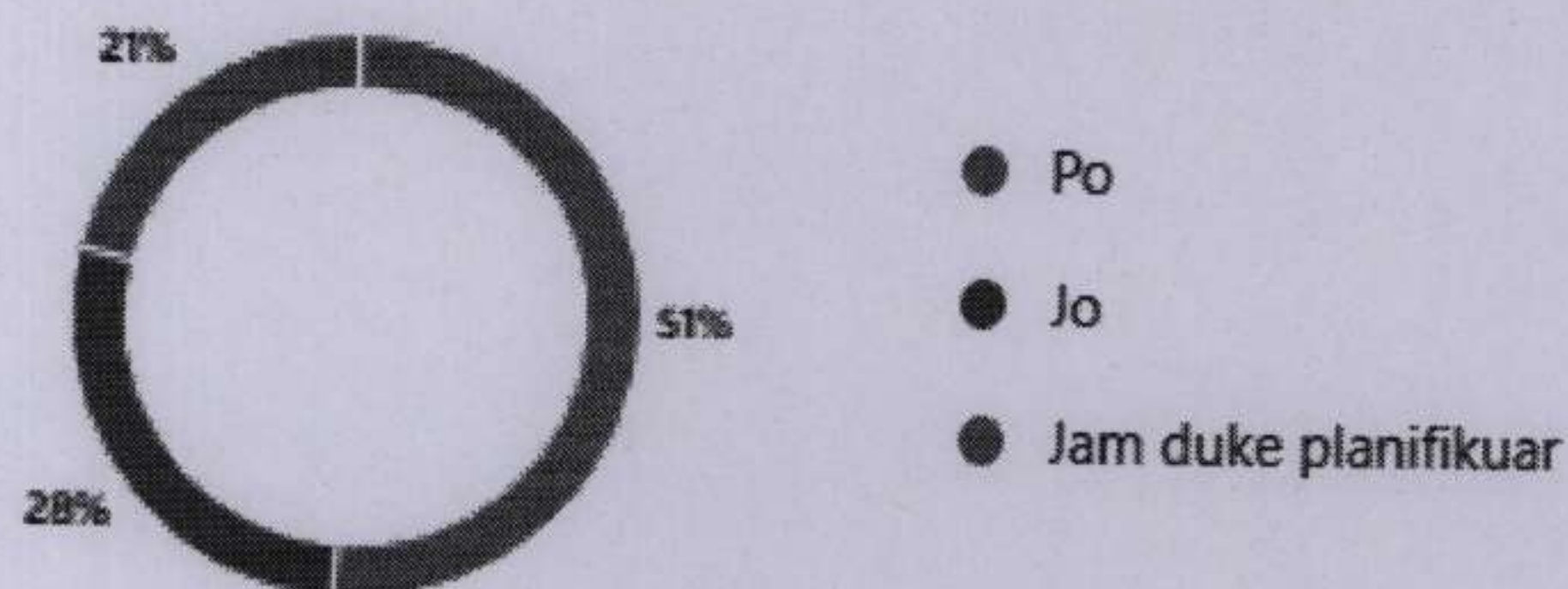
- Papunësia** – Shumë studente theksojnë vështirësinë për t'u futur në tregun e punës apo mungesën e meritokracisë, duke nënvizuar probleme si papunësia e lartë, mungesa e përvojës, si dhe pamundësia për t'u integruar në fushën e studimeve.
- Zbatimi i njohurive teorike në praktikë** – Një pjesë e madhe e komenteve vë në dukje hendekun ndërmjet asaj që mësohet në universitet dhe kërkesave të punës reale (p.sh. legjislacioni fiskal, menaxhimi i detyrave në administratë, aftësitë praktike në biznes etj.).

3. **Aftësitë specifike** – Disa studime kërkojnë më shumë theks në menaxhimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara, komunikimin me turistë të huaj, përdorimin e gjuhëve të huaja dhe njohuritë për rezervimet e hotelerisë. Kjo tregon nevojën për elementë më praktikë dhe të specializuar në kurrikulë.
4. **Mungesa e guidave ose praktikave** – Shumë prej të intervistuarve theksojnë se nuk kanë pasur një “praktikë” të gjatë apo të strukturuar, ose e kanë hasur vështirë të kuptojnë procedurat e brendshme në sektorin publik dhe privat, gjë që i ka vonuar në zhvillimin e karrierës.

Pyetja 7: Cilat aftësi apo njohuri mendoni se ju mungonin kur filluat punën e parë në profesionin tuaj?

Nga komentet e përgjithshme bie në sy se mangësia më e theksuar lidhet me praktikën profesionale, ku shumica e të diplomuarve theksojnë nevojën për më shumë orë praktike, eksperiencë reale pune apo trajnime laboratorike. Një grup tjetër përmend njohuritë teknike (p.sh. përdorimi i teknologjisë, programimi, Excel, legjislacioni fiskal, inventari i mallrave, rezervimet në hoteleri), duke theksuar se këto kompetenca mungonin në kurrikulë ose nuk ishin mjaftueshëm të thelluara. Po aq e rëndësishme del edhe gjuha e huaj (anglisht ose gjuhë të tjera) dhe aftësitë në menaxhimin e klasës (për ata që punojnë në arsim), sidomos kur bëhet fjalë për fëmijë me aftësi ndryshe. Një pjesë më e vogël, por gjithsesi domethënëse, nënvizon sigurinë personale dhe aftësitë ndërpersonale (vendimmarrja e shpejtë, komunikimi i mirë) si elemente që do t'i kishin ndihmuar të integrohen më lehtë në vendin e punës.

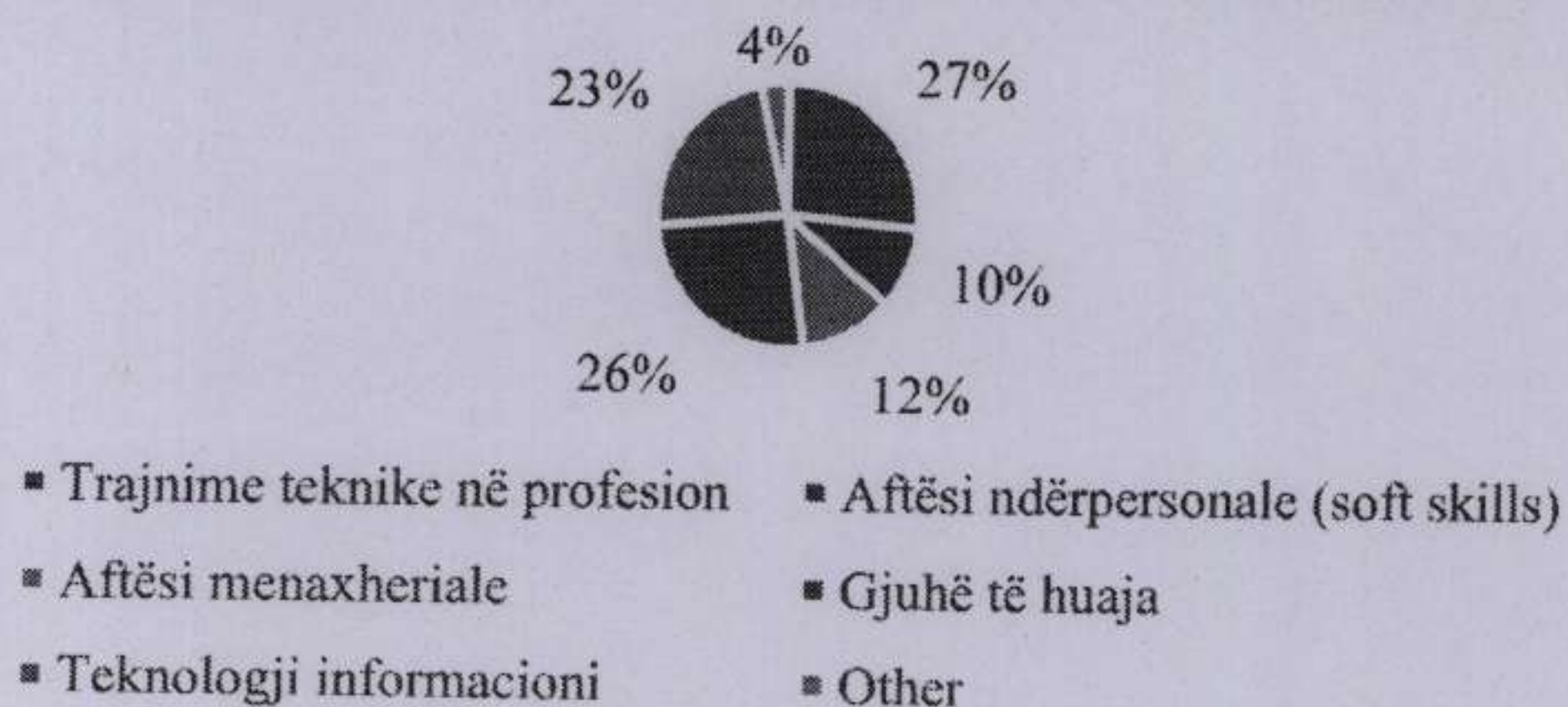
Pyetja 8: A keni ndjekur ndonjë trajnim ose kurs pas diplomimit për të përmirësuar njohuritë apo aftësitë tuaja?

Rreth **51%** e të diplomuarve kanë ndjekur tashmë një trajnim ose kurs për të thelluar njohuritë, **28%** nuk kanë ndjekur ende asnjë program përmirësimi, ndërsa **21%** janë në fazën e planifikimit. Këto rezultate tregojnë se më shumë se gjysma e ish-studentëve janë të angazhuar në zhvillimin e vazhdueshëm të aftësive profesionale, por ekziston ende një pjesë që ose nuk ka parë nevojë për trajnim shtesë ose nuk e ka konkretizuar ende këtë hap.

Pyetja 9: Nëse po, cilat fusha trajtimesh keni ndjekur?

Nëse po, cilat fusha trajtimesh keni ndjekur?

Mes atyre që kanë ndjekur trajnime pas diplomimit rreth **27%** kanë zgjedhur trajtime teknike në profesion, **26%** janë përqendruar në përmirësimin e gjuhëve të huaja dhe **23%** në aftësitë e teknologjisë së informacionit. Përqindje më të vogla, por gjithsesi të pranishme, i përkasin aftësive menaxhoriale (12%), aftësive ndërpersonale apo “soft skills” (rreth 9-10%), si dhe kategorisë “Other” (3-4%). Kjo tregon një tendencë të qartë drejt thellimit të kompetencave tekniko-profesionale dhe zhvillimit të gjuhës e IT, duke ruajtur njëkohësisht vëmendjen ndaj menaxhimit dhe komunikimit.

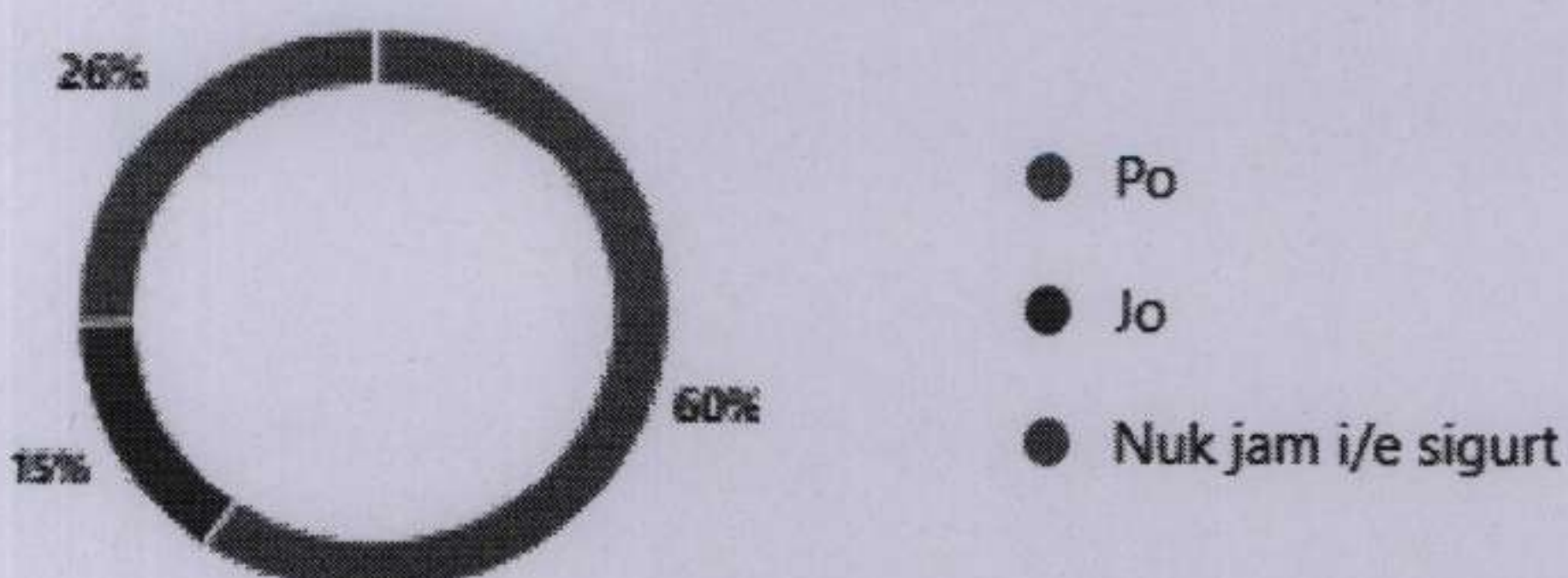
Pyetja 10: Cilat pjesë të programit të studimit tuaj mendoni se ishin më të dobishme për karrierën tuaj?

Nga analizimi i komenteve, vërehet se studentët kanë katër fokusime kryesore kur përshkruajnë pjesët e programit të studimit që i kanë ndihmuar më shumë në karrierë:

1. **Praktika dhe laboratorët** – Shumica theksojnë vlerën e eksperimenteve, praktikave profesionale, orëve laboratorike dhe ekspeditave në terren, sidomos kur ato lidhnin direkt teori me zbatimin konkret (arsimi, infermiera, turizmi, kontabiliteti).
2. **Formimi teorik** – Një pjesë tjetër vëren se pjesa teorike e programit ka qenë bazë e rëndësishme për zhvillimin profesional (p.sh. gramatika, metodologjia e mësimdhënies, financa, menaxhim, gjuha shqipe), duke u vënë theksin “si duhet” apo “shumë e dobishme” për të kuptuar konceptet kyçe.
3. **Lëndët me komponent bashkëpunues** – Disa përmendin lëndët apo projektet që nxisin komunikimin, lidhshin dhe punën në grup, duke i parë këto aftësi ndërpersonale si shumë të vlefshme në vendin e punës.
4. **Trajnimet/ temat e specializuara** – Një numër i konsiderueshëm i referohet specializimit në finance-kontabilitet, turizëm, teknologji ose aftësive pedagogjike (sidomos mbi fëmijët me aftësi ndryshe), duke theksuar se këto aspekte ishin vendimtare për suksesin e tyre profesional.

Në tërësi, studentët vënë në dukje se një kombinim i qëndrueshëm midis bazës teorike dhe mundësive praktike ka qenë çelësi për formimin e tyre, ndërkohë që disa sugjerojnë se do të donin edhe më shumë theks në aplikimin praktik të njohurive në secilën fushë.

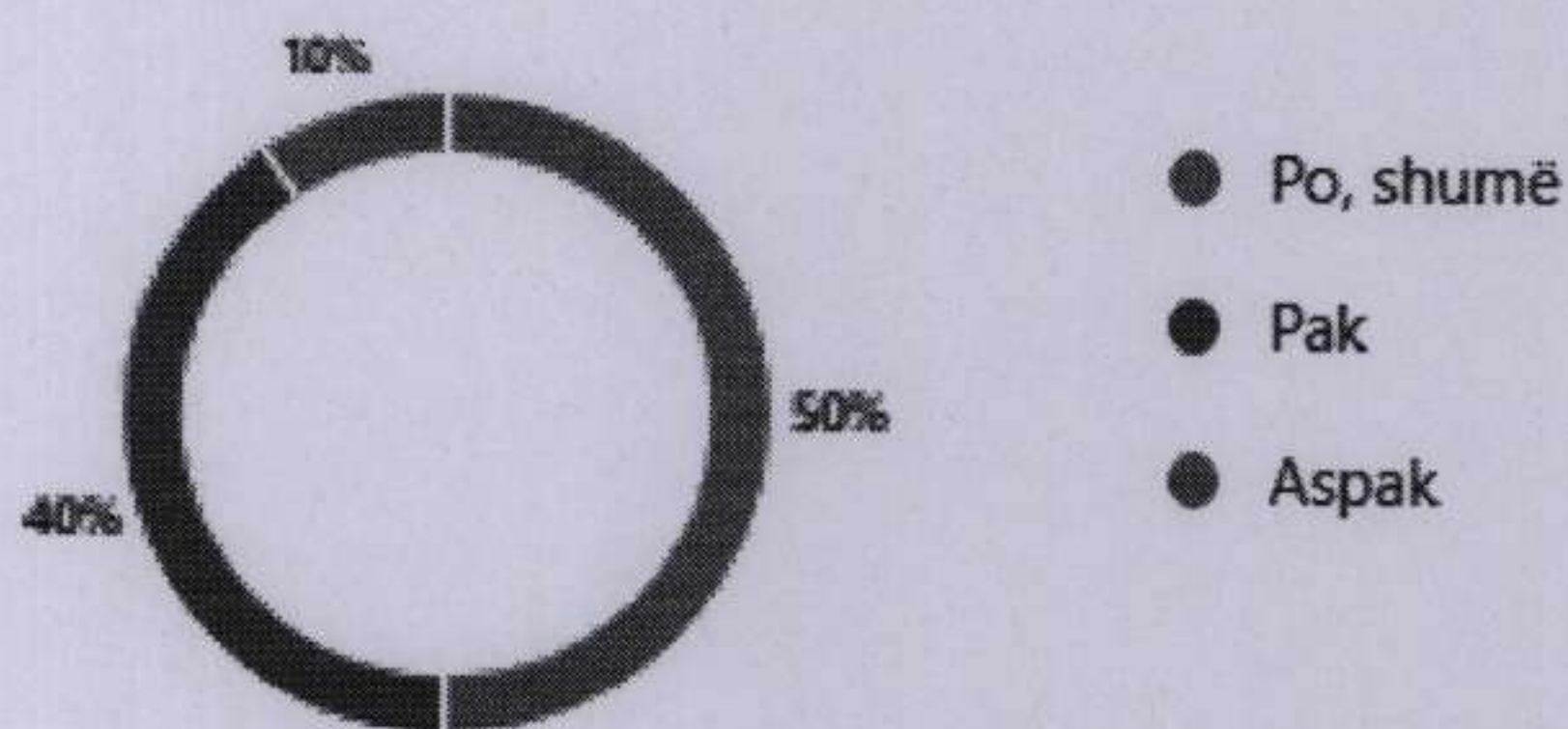
Pyetja 11: A mendoni se programi i studimit ka qenë i përditësuar dhe i përshtatur me kërkesat e tregut të punës kur keni qenë student?

Rreth **60%** e të anketuarve konsiderojnë se programi i studimit ka qenë i përditësuar dhe i përshtatur me kërkesat e tregut të punës në kohën kur ishin studentë, **14-15%** mendojnë të kundërtën dhe rreth **25-26%** nuk janë të sigurt. Këto rezultate tregojnë një perceptim përgjithësisht pozitiv, megjithatë një numër jo i vogël ish-studentësh mbeten të pavendosur ose kritikë ndaj aktualitetit të programit gjatë viteve të tyre universitare.

Pyetja 12: A mendoni se universiteti ju ka ndihmuar në krijimin e lidhjeve me tregun e punës (p.sh. praktika, mentorime, mundësi punësimi)?

Rreth **50%** e të anketuarve thonë se universiteti i ka ndihmuar “shumë” për krijimin e lidhjeve me tregun e punës, **40%** vlerësojnë se kjo ndihmë ka qenë “e pakët”, ndërsa **10%** ndiejnë se nuk kanë përfituar fare. Kjo tregon një ndarje të qartë mes atyre që e kanë vlerësuar mbështetjen institucionale si qenësore dhe atyre që e kanë gjetur më të kufizuar ndikimin e universitetit në mundësitë e tyre të punësimit ose mentorimit profesional.

Pyetja 13: Nëse mund të sugjeroni përmirësime për programin e studimit ku jeni diplomuar, cilat do të ishin ato?

Nga përgjigjet e marra spikasin **katër drejtime kryesore** ku ish-studentët sugjerojnë përmirësime:

- **Rritja e praktikës dhe aplikimit real:** Kërkohen më shumë orë laboratorike, bashkëpunime me biznese dhe institucione, si dhe internships të strukturuar gjatë vitit akademik.
- **Përditësimi i kurrikulave dhe literaturës:** Shumë komente theksojnë nevojën për përditësim të lëndëve me zhvillimet e fundit teknologjike (p.sh. inteligjenca artificiale) dhe evoluimin e kërkesave në tregun e punës.
- **Zgjerimi i infrastrukturës dhe burimeve:** Përdorimi i softuerëve bashkëkohorë, krijimi i laboratorëve modernë dhe rritja e fondeve të bibliotekës janë cilësuar si thelbësore.
- **Fokus në aftësitë praktike dhe ndërpersonale:** Përveç njohurive teknike, sugjerohet nxitja e aftësive komunikative, lidhshimit, punës në grup dhe bashkëpunimit me institucione apo organizata jopublike.

Pyetja 14: Cilat fusha studimi mendoni se duhet të shtohen që universiteti të përmbushi më mirë nevojat e tregut të punës?

Pjesa më e madhe e komenteve nënvizon nevojën për **programe që pasqyrojnë zhvillimet bashkëkohore në teknologji dhe informatikë**, si dhe një integrim më të thellë të tyre me fushën e ekonomisë e financës. Disa ish-studentë propozojnë **shtimin e lëndëve të lidhura me turizmin, hotelerinë dhe marketingun digjital**, duke pasur parasysh zgjerimin e këtij sektori në rajon, ndërsa një grup tjetër i kushton rëndësi zgjerimit të shkencave shoqërore, sidomos **menaxhimit, administratës publike dhe fushave sociale (psikologji, sociologji)**. Në disa raste, përmendet edhe fushat mjekësore dhe profilizimet e reja, përfshirë **inteligjencën artificiale**, me idenë që universiteti të ketë një qasje më praktike e inovative që u përgjigjet direkt kërkesave të tregut vendas dhe atij më të gjerë.

Pyetja 15: A keni ndonjë sugjerim tjetër për përmirësimin e ofertës akademike ose mbështetjen e ofruar nga Universiteti Eqrem Çabej për studentët e tij?

Shumë ish-studentë ngrenë nevojën e **intensifikimit të praktikave profesionale dhe bashkëpunimit me tregun e punës**, duke përfshirë internships, trajnime të avancuara dhe ndërveprim të drejtpërdrejtë me bizneset. Disa theksojnë rëndësinë e përditësimit të kurrikulave dhe infrastrukturës (laboratorë, bibliotekë digjitale), si dhe mbështetje më të madhe ekonomike ose mentorime për ata që ndjekin programe si mësuesia. Ekziston edhe një grup i kënaqur, pa sugjerime të veçanta, por të tjerë nënvizojnë rëndësinë e meritokracisë, cilësisë më të lartë të pedagogëve dhe përdorimit të mjeteve bashkëkohore për të pasqyruar kërkesat e kohës.

B.5.2.4 Përmbledhje e rezultateve të dy pyetësorëve: Bizneset dhe Ish-Studentët

Nga njëra anë, bizneset e anketuara theksojnë se tregu lokal përbëhet kryesisht nga ndërmarrje të vogla e familjare, të orientuara drejt shërbimeve, tregtisë dhe turizmit. Shumica prej tyre kërkojnë aftësi si komunikimi dhe menaxhimi, një formim më të madh praktik, dhe bashkëpunim më të ngushtë me universitetin për rekrutimin dhe zhvillimin profesional të punonjësve të rinj. Përkundër interesit të dukshëm për të krijuar partneritete me Universitetin "Eqrem Çabej", një pjesë e tyre vëren nevojën për përmirësim të programeve ekzistuese, veçanërisht në fusha si ekonomia, turizmi dhe teknologjia e informacionit.

Nga ana tjetër, ish-studentët tregojnë një diversitet diplomimesh, kryesisht në degët ekonomike, turizëm, mësuesi, teknologji dhe administrim publik. Rreth dy të tretat e tyre janë të punësuar, por shumë theksojnë sfidën e gjetjes së punës në përputhje me kualifikimin. Edhe ata identifikojnë një hendek ndërmjet formimit teorik dhe aplikimit të tij praktik, duke theksuar rëndësinë e praktikave profesionale, trajtimeve laboratorike dhe përditësimit të kurrikulave me nevojat reale të tregut (fiskalitet, teknologji, turizëm, shërbime). Rreth gjysma e ish-studentëve kanë ndjekur trajnime shtesë pas studimeve, kryesisht në aftësi teknike, gjuhë të huaja dhe IT, duke treguar nevojën për zhvillim të vazhdueshëm.

Pikat kryesore të ndërthurjes mes dy grupeve

1. **Praktika Profesionale:** Të dyja palët kërkojnë një komponent praktik më të theksuar në programet e UGJ-së; bizneset kanë nevojë për punonjës me njohuri praktike, ndërsa ish-studentët theksojnë mungesën e praktikës dhe teknologjive bashkëkohore gjatë studimeve.
2. **Aftësitë "të buta" dhe Menaxheriale:** Komunikimi, aftësitë ndërpersonale dhe menaxhimi shfaqen si elementë kyç për punësim të qëndrueshëm dhe suksesshëm, sipas biznesve dhe ish-studentëve.
3. **Përditësimi i Kurrikulave:** Bizneset kërkojnë programe të adaptuara me realitetin ekonomik lokal (shërbime, tregti, turizëm, teknologji), ndërsa ish-studentët vënë theks te nevoja për literatura dhe laboratorë modernë, si dhe module inovative (p.sh. inteligjencë artificiale, marketing digjital).
4. **Bashkëpunimi me Universitetin:** Shumica e bizneseve është e hapur ndaj partneriteteve (punësime, praktika, trajnime), ndërsa ish-studentët sugjerojnë edhe nisma të tjera si workshope, projekte në terren dhe marrëveshje me sektorin publik/ privat për t'i integruar më herët në profesion.

Rezultatet tregojnë një dëshirë të fortë për **zvogëlimin e hendekut teori-praktikë**, duke përfshirë programe më bashkëkohore, internships të strukturuar dhe rritjen e bashkëpunimit mes UGJ-së dhe sektorit ekonomik. Aftësitë ndërpersonale dhe teknologjia janë po aq të rëndësishme sa kompetencat akademike. Në këtë mënyrë, Universiteti "Eqrem Çabej" mund të forcojë rolin e tij si urë lidhëse mes arsimit të lartë dhe tregut të punës, duke përmirësuar ofertën akademike në dobi të zhvillimit rajonal dhe punësueshmërisë së të diplomuarve.

B.5.3 Analiza e Regresionit

B.5.3.1 Metoda dhe teknikat e analizës statistikore

Në këtë studim, përpunimi i të dhënave është realizuar duke përdorur analizën e regresionit logjistik dhe korrelacionet, me qëllim vlerësimin e marrëdhënieve ndërmjet variablave cilësore dhe perceptimeve të të anketuarve (bizneseve lokale dhe ish-studentëve). Metoda e regresionit logjistik është zgjedhur kryesisht për arsye se një pjesë e pyetjeve ofrojnë përgjigje të natyrës dikuotomike ose me shkallë vlerësimi (Likert), ku synohet të kuptohet ndikimi i variablave të pavarur (p.sh. koha e diplomimit, punësimi, përvoja e trajnimeve, etj.) mbi një variabël të varur, siç është përputhshmëria e programeve të studimit me nevojat e tregut të punës.

Përgatitja e të dhënave ka përfshirë kodifikimin e variablave, duke i kthyer përgjigjet cilësore në indikatorë numerikë, gjë që lehtëson analizën me softuerin statistikor SPSS (versioni 21). Fillimisht, janë testuar të gjithë variablat e përzgjedhur me metodën Enter, për të parë kontributin e gjithsecilit në model. Më pas, është aplikuar qasja Forward Stepwise (Conditional) për të përjashtuar nga modeli variablat që nuk kishin rëndësi statistike (nivele sinjifikance më të larta se 0.05). Kjo teknikë siguron një model më të saktë parashikues, duke ruajtur vetëm variablat që ofrojnë kontribut të ndjeshëm në interpretimin e variablit të varur.

Testet kyçe të rëndësisë statistikore përfshijnë:

- (i) Omnibus Tests of Model Coefficients, i cili, përmes vlerës Chi-square, konfirmon besueshmërinë e modelit logjistik në raport me hipotezën e ngritur;
- (ii) -2 Log Likelihood, Cox & Snell R Square dhe Nagelkerke R Square, të cilat vlerësojnë përshtatjen e modelit dhe shpjegueshmërinë e tij;
- (iii) Classification Table, që tregon përqindjen e saktë të parashikimit nga modeli.

Përveç regresionit logjistik, janë shqyrtuar edhe analizat e korrelacionit (Pearson Correlation Coefficient) për të vlerësuar forcat e lidhjes midis variablave të pavarur. Në këtë mënyrë, është bërë i mundur identifikimi i lidhjeve lineare të rëndësishme që mund të ndihmojnë në interpretimin e ndikimit të variablave mbi njëra-tjetrën. Të gjitha këto procedura janë aplikuar si për pyetësin e biznesve, ashtu edhe për pyetësin e ish-studentëve, duke përcaktuar në secilin rast variablin e varur dhe ata të pavarur sipas synimeve specifike të studimit.

B.5.3.2 Analiza e faktorëve që ndikojnë në punësimin e të diplomuarve të UGJ

VARIABLI I VARUR: P11. A mendoni se program i studimit ka qënë i përfitësuar dhe i përshtatur me kërkesat e tregut të punës?

Hipoteza: Programet e studimit kanë nevojë për përmirësime të mëtejshme për tu përputhur me nevojat dhe kërkesat e tregut të punës.

Disa prej pyetjeve nuk u përfshinë në analizën e regresionit, pasi përmbanin përgjigje krejtësisht subjektive që nuk mund të kodifikoheshin apo të vlerësoheshin me shkallë Likert. Në përpunimin e përgjithshëm, janë përdorur modelet e regresionit logjistik përmes softuerit SPSS (versioni 21), meqenëse të dhënat në këtë studim kanë kryesisht një natyrë cilësore dhe reflektojnë perceptimet e të anketuarve. Fillimisht, u aplikua metoda *Enter* për të kapur lidhjet e përgjithshme midis variablave, ndërkohë që metoda *Forward Stepwise (Conditional)* shërbeu për të përjashtuar ato variabla me nivel sinjifikance më të lartë se 0.05, duke i identifikuar kështu si jo të rëndësishëm statistikisht për modelin.

Hapi paraprak i këtij procesi qe kodifikimi i pyetjeve të pyetësorit dhe përcaktimi i variablit të varur (outcome) dhe atyre të pavarur (predictor). Në vijim paraqitet mënyra se si është realizuar ky kodifikim.

Kodi	Pyetja	Lloji i variablit
P2	Kur i keni përfunduar studimet?	I pavarur
P3	Aktualisht jeni i punësuar?	I pavarur
P5	A mendoni se studimet tuaja në UGJ ju kanë përgatitur mjaftueshëm për tregun e punës?	I pavarur
P8	A keni ndjekur ndonjë trajnim ose kurs pas diplomimit?	I pavarur
P12	A mendoni se universiteti ju ka ndihmuar në krijimin e lidhjeve me tregun e punës?	I pavarur
P11	A mendoni se programi i studimit ka qënë i përditësuar dhe i përshtatur me kërkesat e tregut të punës kur keni qënë student?	I varur

Variabli i varur është i tipit Dichotomus dhe merr vlera 1 ose 0 (1 = PO dhe 0 = JO), ndërsa variablat e pavarur matin perceptimet e të anketuarve përmes një shkalle Likert. Për të vërtetuar hipotezën, ekzistojnë dy skenarë kryesorë:

- **Hipoteza nul (H0)** nënkupton se asnjë variabël parashikues nuk ndikon mbi variablin e varur. Nëse kjo hipotezë do të ishte e vërtetë, të gjithë koeficientët në modelin e regresionit logjistik do të ishin të barabartë me zero ($\beta_i = 0$). Por nëse të paktën një prej tyre rezulton i ndryshëm nga zero, atëherë hipoteza nul refuzohet.
- **Hipoteza alternative (H1)** parashtrohet se variablat parashikues kanë ndikim mbi variablin e varur. Kjo do të konsiderohej e vërtetuar në rastet kur të paktën një koeficient i modelit ($\exists \beta_i \neq 0$) është i ndryshëm nga zero, duke nënkuptuar se hipoteza pranohet.

Më poshtë ilustron formula bazë e regresionit logjistik që përshkruan këtë marrëdhënie.

$$[1] \quad \ln \frac{p}{1-p} = \beta_1 * X_1 + \beta_2 * X_2 + \dots + \beta_i * X_i + \beta_0$$

Përveç faktit që koeficientët e ekuacionit të regresit logjistik duhet të jenë të ndryshëm nga zero, duhet gjithashtu që nivelet e sinjifikancës për çdo koeficient të jenë më të vegjël se niveli i lejuar 0.05, që do të thotë se modeli është i rëndësishëm në nivelin 95% të besueshmërisë. Rasti më i mirë do të ishte kur niveli i sinjifikancës për çdo koeficient do të ishte Sig = 0.000.

Gjithashtu në analizë për testimin e hipotezave u morrën në studim edhe koeficientët e korrelacionit midis variablave të pavarur, për të parë linearitetin midis tyre dhe ndikimin që ato kanë ndaj njera-tjetrës. Analiza e koeficientëve të korrelacionit do të kryhet duke u bazuar në koeficientët e korrelacionit Pearson (Pearson Correlation Coefficient - PCC) dhe në nivelet e sinjifikancës. Pranohet fakti se për nivel sinjifikance Sig<0.01, koeficientët tregojnë një korrelim shumë të rëndësishëm nga këndvështrimi statistikor, me nivel besueshmëri 99%. Për nivel sinjifikance 0.01<Sig<0.05, korrelimi konsiderohet i rëndësishëm me nivel besueshmërie 95%, por jo si në rastin kur Sig<0.01, megjithatë pranohet se statistikisht egziston korrelim midis dy variablave. Ndërsa për nivele sinjifikance Sig>0.05 nuk pretendohet se egziston ndonjë korrelim midis dy variablave, pra ato nuk ndikojnë mbi njera-tjetrën.

Gjithashtu në fokusin e testimit të hipotezës u analizuan edhe treguesit e tjerë statistikor si -2Log Likelihood, Chi-square, si dhe niveli i sinjifikancës së tyre. Për këtë qëllim në programin statistikor u krye testi i plotë i marrdhënies së tyre. -2Log Likelihood tregon gabimin e modelit të regresionit logjistik, i cili është analog me “shumën e katrorëve”. Kur një variabël i pavarur ka një lidhje me variablin e varur vlera e -2Log Likelihood fillon të zvogëlohet. Diferenca midis vlerës së -2Log Likelihood në hapin e parë të modelit të regresit me vlerën e -2Log Likelihood në fund të procesit të modelit të regresit do të evidentojë vlerën e treguesit statistikor Chi-square (χ^2), për nivelin e rëndësisë së tij (α) dhe shkallën përkatëse të lirisë (df). Në rastin kur niveli i sinjifikancës (Sig), që i korrespondon vlerës së Chi-square të modelit të regresit logjistik është më e vogël se vlera $\alpha = 0.05$, për të njëjtën shkallë lirie (df), atëherë mund të thuhet me siguri të plotë se hipoteza është e vërtetuar me modelin e regresionit logjistik.

Tabela 4.4 tregon në mënyrë të përmblendhur nga pikëpamja statistikore koeficientët R^2 të regresionit logjistik, ose të quajtur ndryshe pseudo- R^2 . Kjo ndodh për faktin sepse regresi logjistik nuk ka R^2 siç ka regresioni i katrorëve më të vegjël (OLS regresion)¹. Koeficienti *Cox & Snell* R^2 tenton t'i përafrohet R^2 të shumëfishtë bazuar në mundësinë e ndodhjes së ngjarjes, por disavantazhi i këtij parametri është fakti që nuk arrin dot vlerën maksimale 1. Meqenëse *Cox & Snell* $R^2 = 0.781$ do të thotë që ndryshimi në variablin e varur shpjegohet me modelin e regresit logjistik në masën 78.1%. Ndërkohë që koeficienti *Nagelkerke* R^2 është një matës më i besueshëm i lidhjes së variablit të varur me variablat e pavarur në modelin e regresionit logjistik, në krahasim me *Cox & Snell* R^2 ai arrin vlerën maksimale 1 dhe konsiderohet si R^2 i vlerësuar. Ky koeficient duhet të jetë gjithmonë më i madh se vlera e *Cox & Snell* R Square². Sipas tabelës përmblendhëse *Nagelkerke* R Square = 0.838, që do të thotë se modeli i parashikimit ndikohet 83.8% nga variablat e pavarur.

Analiza e të dhënave

Nga analiza e të dhënave në hapin e parë të përpunimit me metodën Enter vërehet se lidhja e variabit të varur P11 me variablat e pavarur bën të mundur krijimin e modelit parashikues në nivelin 89.6%, tabela 1 (Classification table). Kjo do të thotë se në përgjigjet e këtij pyetësi tregojnë realitetin me një probabilitet prej 89.6%, që është një parashikim shumë i mirë.

Tabela 4. (Classification Table)

	Observed	Predicted		
		P11		Percentage Correct
		.0	1.0	
Step 1	.0	62	11	84.9
	1.0	6	85	93.4
	Overall Percentage			89.6

¹ <http://www.ats.ucla.edu/stat/spss/output/logistic.htm>

² <http://www.uk.sagepub.com/burns/websitematerial/Chapter24-Logisticregression.pdf>

Tabela 2 (**Omnibus Tests of Model Coefficients**) tregon që indeksi χ^2 (Chi-square) për shkallën e lirisë $df=5$ ka një nivel sinjifikance 0.000, pra më të vogël se niveli i lejuar i sinjifikancës 0.05. Kjo do të thotë se statistikisht ky model vërteton hipotezën e ngritur me një gabim më të vogël se 5%.

Tabela 5. (Omnibus Tests of Model Coefficients)

	Chi-square	df	Sig.
Step	121.350	5	.000
Step 1 Block	121.350	5	.000
Model	121.350	5	.000

Gjithashtu duke patur parasysh se në regresionin logjistik nuk mund të tregohet me një koeficient të vetëm gabimi më i vogël i modelit ashtu sic tregohet në regresioni linear me anën e shumës më të vogël të katrorëve R^2 . Për këtë arsye në modelin logjistik përdoren pseudo- R^2 , sic janë -2Log likelihood, Cox&Snell R^2 dhe Nagelkerke R^2 , tabela 3.

Tabela 6. (Model Summary)

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	104.022 ^a	.523	.700

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Në hapin e parë të përpunimit të të dhënave me metodën Enter në programin statistikor SPSS, v21 shikohet se jo të gjithë variablat statistikisht janë të rëndësishme, sepse niveli i tyre i sinjifikancës është më i madh se 0.05, tabela 4. Kjo do të thotë se këto variabla me nivel sinjifikance më të lartë se 0.05 nuk mund të jenë parashikues shumë të mirë të modelit të regresionit logjistik. Si rrjedhojë këto variabla duhet të eliminohen nga modeli i parashikimit.

Tabela 7. (Variables in the Equation)

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
P2	-.157	.353	.199	1	.656	.855
P3	-.551	.289	3.621	1	.057	.577
Step 1 ^a P5	2.285	.517	19.538	1	.000	9.829
P8	.120	.327	.134	1	.714	1.127
P12	2.222	.507	19.235	1	.000	9.228

Constant	-10.221	2.177	22.037	1	.000	.000
----------	---------	-------	--------	---	------	------

a. Variable(s) entered on step 1: P2, P3, P5, P8, P12.

Kjo bëhet e mundur duke përdorur metodën Forward Stepwise (Conditional). Nëpërmjet përdorimit të kësaj metode shikohet se modeli i parashikimit përmirësohet duke përmirësuar parametrat e tij. Konkretisht është përmirësuar parametri statistikor χ^2 (Chi-square) duke kaluar në shkallën 3 të lirisë (df=3) nga 5 që ishte në fillim të modelit, tabela 5.

Method = Forward Stepwise (Conditional)

Tabela 8. (Omnibus Tests of Model Coefficients)

	Chi-square	df	Sig.
Step	90.793	1	.000
Step 1 Block	90.793	1	.000
Model	90.793	1	.000
Step	24.332	1	.000
Step 2 Block	115.125	2	.000
Model	115.125	2	.000
Step	5.959	1	.015
Step 3 Block	121.083	3	.000
Model	121.083	3	.000

Gjithashtu është përmirësuar edhe pseduo R2 e modelit dhe konkretisht -2log likelihood duke marr vlerën 104.289 nga 134.580, tabela 6, që ishte në fillim për nivelin e sinjifikancës 0.05. për modelet e regresionit logjistik sa më shumë të ulet koeficient -2log likelihood, aq më i besueshëm statistikisht është modeli.

Tabela 9. (Model Summary)

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	134.580 ^a	.425	.569
2	110.248 ^a	.504	.675
3	104.289 ^a	.522	.699

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Sipas tabelës 7, duke marrë parasysh përmirësimin që i bëhet modelit parashikues, në hapin 3 të tij shikohet se variablat parashikues të tij P3, P5 dhe P12 kanë nivele sinjifikance më të vogël se 0.05. Kjo do të thotë se këto variabla kanë një nivel parashikimi dhe besueshmërie statistikore deri në kufirin 95%. Si rrjedhim, këto variabla shërbejnë për të ndërtuar ekuacionin e regresioni logjistik (1) si më poshtë:

$$\ln \frac{p}{1-p} = -0.602P3 + 2.220P5 + 2.277P12 - 9.906$$

Pra, **hipoteza H1**: është e pranueshme dhe e testuar statistikisht.

Tabela 10. (Variables in the Equation)

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	P5	2.744	.405	45.816	1	.000	15.550
	Constant	-8.838	1.359	42.286	1	.000	.000
Step 2 ^b	P5	2.197	.460	22.788	1	.000	8.994
	P12	2.016	.447	20.316	1	.000	7.507
	Constant	-11.811	1.816	42.318	1	.000	.000
Step 3 ^c	P3	-.602	.260	5.367	1	.021	.548
	P5	2.220	.493	20.294	1	.000	9.206
	P12	2.277	.491	21.534	1	.000	9.750
	Constant	-9.906	2.002	24.487	1	.000	.000

a. Variable(s) entered on step 1: P5.

b. Variable(s) entered on step 2: P12.

c. Variable(s) entered on step 3: P3.

Analiza e korrelacionit

Analiza e marrëdhënieve midis faktorëve parashikues u zhvillua duke interpretuar tabelat korrelative ndërmjet variablave përfaqësues të faktorëve parashikues, sipas programit SPSS, versioni 21.

Studimi i korrelacionit midis variablave të pavarur është konsideruar i rëndësishëm për verifikimin e H1, për faktin se grupi i faktorëve parashikues që ndikojnë tek faktori i parashikuar është relativisht i madh. Me anë të kësaj analize jemi përpjekur të studiojmë shkallën e marrëdhënieve midis tyre, e cila indentifikohet nëpërmjet korrelacionit. Korrelacioni evidenton vetëm marrëdhëniet lineare, ndërsa efektet jo-lineare nuk mund të evidentohen duke studiuar korrelacionin midis variablave (Hair, et al. 1998).

Për më tepër për të parë shkallën e ndikimit të variablave të pavarur tek njëri-tjetri studiojmë koeficientët e korrelacionit Pearson Correlation Coefficient (PCC) të paraqitur tek tabela 4.15 e koeficientëve të korrelacionit. Për të evidentuar nëse lidhja korrelative është e fortë, mesatare apo e dobët analizohet koeficienti i korrelacionit “r”. Sipas Blumenstein&Boyle (2014) duke përcaktuar intervalin brenda së cilit bën pjesë koeficienti i korrelacionit “r”, përcaktohet edhe lloji i lidhjes korrelative, sipas tabelës 8.

Tabela 11. Lloji i lidhjes korrelative

Intervali i koeficientit të korrelacionit (r)	Lloji i lidhjes korrelative
0.10 deri në 0.29 ose -0.10 deri në -0.29	E dobët
0.30 deri në 0.49 ose -0.30 deri në -0.49	E mesme
0.50 deri në 1.00 ose -0.50 deri në -1.00	E fortë

Burimi: SPSS - Correlations and Related Procedures (Blumenstein&Boyle), 2014

Sipas tabelës 4.15 evidentohet se në pjesën më të madhe të tyre, variablat parashikues paraqesin lidhje korrelative me një nivel sinjifikance shumë të mirë ($\text{Sig} < 0.01$) ose nivel sinjifikance të mirë ($0.01 < \text{Sig} < 0.05$). Kjo do të thotë se ato ndikojnë mbi njëra-tjetrën si dhe kanë domethënie të madhe statistikore në ekuacionin e regresit logjistik dhe në parashikimin e shansit të ndodhjes së ngjarjes. Nga analiza e koeficientëve të korrelacionit sipas tabelës 9 rezulton se:

- **Variabli P2**, i cili tregon periudhën kur kanë përfunduar studimet, **rezulton se është i korreluar mirë në variablat P3 dhe P8**, për nivele shumë të mira të sinjifikancës ($\text{Sig} < 0.01$), pra në nivele 99% të besueshmërisë. Kjo do të thotë se sa më shumë të kalojnë vitet nga mbarimi i studimeve aq më shumë mundësi kanë që të jenë të punësuar dhe po ashtu aq më shumë mundësi kanë studentët që të shikojnë alternativa për kurse ose trajnime profesionale. Gjithashtu ky varibalë është i korreluar mirë në nivel sinjifikance më të vogël se 0.05, pra që ka një besueshmëri statistikore deri në nivel 95%, me variablat P11 dhe P12. Kjo do të thotë se sa më shumë të kalojnë vitet nga diplomimi i tyre, aq më shumë ata kuptojnë lidhjen që ekziston midis përmirësimit të kurrikulave që kanë bërë dhe lidhjes që ka universiteti me tregun e punës.
- **Variablat P3 dhe P4 janë të korreluar shumë mire me njëri-tjetrin, në nivel sinjifikance më të vogël se 0.01**, që do të thotë se punësimi i studentëve bëhet në sektorin publik, privat ose vetëpunësim.
- **Variabli P4 tregon se është shumë mirë i korreluar me variablat P5, P8, P11 dhe P12 në nivel sinjifikance më të vogël se 0.01**. Kjo do të thotë se studentët që janë të punësuar në sektor publik apo privat shikojnë mundësi për trajnime apo kurse kualifikimi të mëtejshme. Gjithashtu ata perceptojnë se programet mësimore janë të mira, por që ka vend për përmirësimin e kurrikulave dhe për një mbështetje më të madhe të universitetit në krijimin e lidhjeve të reja me tregun e punës.
- **Variabli P5 është shumë mirë i korreluar me variablat P11 dhe P12, në nivel sinjifikance më të vogël se 0.01**. Kjo do të thotë se duke u përmirësuar kurrikulat e universitetit dhe mbështetja e këtij institucioni në vendosjen e lidhjeve të reja me tregun e punës aq më të aftë do ta perceptojnë veten e tyre studentët.

Tabela 12. Correlations

	P2	P3	P4	P5	P8	P11	P12
--	----	----	----	----	----	-----	-----

P2	Pearson Correlation	1	.335*	.109	-.098	.321*	-	-
	Sig. (2-tailed)		.000	.165	.212	.000	.165*	.185*
	N	164	164	164	164	164	164	164
P3	Pearson Correlation	.335**	1	.307**	-.108	.131	-.150	.034
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.168	.095	.055	.666
	N	164	164	164	164	164	164	164
P4	Pearson Correlation	.109	.307*	1	.312*	.224*	.209*	.268*
	Sig. (2-tailed)	.165	.000		.000	.004	.007	.001
	N	164	164	164	164	164	164	164
P5	Pearson Correlation	-.098	-.108	.312**	1	-.054	.661*	.613*
	Sig. (2-tailed)	.212	.168	.000		.495	.000	.000
	N	164	164	164	164	164	164	164
P8	Pearson Correlation	.321**	.131	.224**	-.054	1	-.037	.010
	Sig. (2-tailed)	.000	.095	.004	.495		.637	.896
	N	164	164	164	164	164	164	164
P11	Pearson Correlation	-.165*	-.150	.209**	.661*	-.037	1	.652*
	Sig. (2-tailed)	.035	.055	.007	.000	.637		.000
	N	164	164	164	164	164	164	164
P12	Pearson Correlation	-.185*	.034	.268**	.613*	.010	.652*	1
	Sig. (2-tailed)	.018	.666	.001	.000	.896	.000	
	N	164	164	164	164	164	164	164

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

B.5.3.3 Faktoret që ndikojnë kërkesën e bizneseve për profile të ndryshme akademike

Hipoteza e studimit: Programet akademike të ofruara nga Universiteti “Eqrem Çabej” kanë nevojë për përshtatje dhe përditësim në përputhje me kërkesat e tregut të punës.

Në përpunimin e të dhënave për këtë analizë është zbatuar e njëjta metodologji e përdorur edhe në rastin e pyetësorit për studentët e diplomuar. Për të siguruar një interpretim të saktë dhe të strukturuar, procesi analitik nis me kodifikimin e variablave që lidhen drejtpërdrejt me modelin e regresionit logjistik.

Kodifikimi i variablave është një hap i domosdoshëm për të mundësuar analizën statistikore dhe për të garantuar që të dhënat cilësore të përfshira në këtë studim mund të përpunohen në mënyrë të standardizuar. Duke qenë se shumica e të dhënave të mbledhura janë të natyrës cilësore, regresioni logjistik është metoda më e përshtatshme për të analizuar marrëdhëniet midis variablave dhe për të identifikuar faktorët kryesorë që ndikojnë në përshtatjen e programeve akademike me kërkesat e tregut të punës. Në këtë kontekst, është realizuar procesi i kodifikimit të variablave sipas standardeve statistikore për analizën e mëtejshme.

Kodi	Pyetja	Lloji i variablit
P5	Cilat janë aftësitë që kërkon më shpesh tek punonjësit e rinj?	I pavarur
P6	Si e vlerësoni përgatitjen e punonjësve të diplomuar nga Universiteti “Eqrem Çabej”?	I pavarur
P7	Në cilat fusha mendoni se punonjësit e diplomuar nga UGJ duhet të kenë më shumë përgatitje?	I pavarur
P12	Cilat fusha studimi duhet të zhvillohen më shumë për të përmbushur nevojat e biznesit tuaj?	I pavarur
P10	A mendoni se programet e studimit në UGJ përputhen me nevojat e tregut të punës?	I varur

Pyetjet e tjera të pyetësorit nuk mund të bëhen pjesë e përpunimit statistikor, sepse nga testimi i tyre ka rezultuar se ato nuk kanë ndonjë lidhje me variablin e varur në nivele besueshmërie statistikore të kënaqshme dhe vetë modeli i regresionit i ka përjashtuar nga marrja në studim.

Edhe në këtë rast variabli i varur është i tipit Dichotomus dhe merr vlera 1 ose 0 (1 = PO dhe 0 = JO), ndërsa variablat e pavarur maten me shkallën Likert.

Analiza e të dhënave

Nga analiza e të dhënave me ndihmën e softuerit statistikor SPSS v21, konstatohet se modeli parashikues i krijuar me metoden Enter është i besueshëm në masën 88.4%, tabela 1. Kjo tregon një lidhje të kënaqshme statistikore midis variablave të pavarur dhe ndikimit që ato kanë tek variabli varur i marrë në studim.

Tabela 14. (Classification Table)

	Observed	Predicted	
		P10	Percentage Correct
		0	1

Step 1	P10	0	55	4	93.2
		1	6	21	77.8
	Overall Percentage				88.4

Tabela 2 (**Omnibus Tests of Model Coefficients**) tregon që indeksi χ^2 (Chi-square) për shkallën e lirisë $df=4$ ka një nivel sinjifikance 0.000, pra më të vogël se niveli i lejuar i sinjifikancës 0.05. Kjo do të thotë se statistikisht ky model vërteton hipotezën e ngritur me një gabim më të vogël se 5% dhe me një besueshmëri statistikore më të madhe se 95%.

Tabela 15. (Omnibus Tests of Model Coefficients)

	Chi-square	df	Sig.
Step	43.765	4	.000
Step 1 Block	43.765	4	.000
Model	43.765	4	.000

Gjithashtu duke patur parasysh se në regresionin logjistik nuk mund të tregohet me një koeficientet të vetëm gabimi më i vogël i modelit ashtu sic tregohet në regresionin linear me anën e shumës më të vogël të katrorëve R^2 . Për këtë arsye në modelin logjistik përdoren pseudo- R^2 , sic janë -2Log likelihood, Cox&Snell R^2 dhe Nagelkerke R^2 , tabela 3.

Tabela 16. (Model Summary)

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	63.258 ^a	.399	.560

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Nga përpunimi i të dhënave me ndihmën e softureve statistikore SPSS, v21 duke përdorur fillimisht metodën Enter rezulton se variablat e pavarur kanë një ndikim të rëndësishëm statistikor në parashikimin e variablit të varur duke patur secili variabël një nivel sinjifikance më të vogël se niveli i lejuar 0.05, tabela 4. Kjo do të thotë se këto variabla kanë një nivel parashikimi dhe besueshmërie statistikore deri në kufirin 95%. Si rrjedhim, këto variabla shërbejnë për të ndërtuar ekuacionin e regresioni logjistik (2) si më poshtë:

$$\ln \frac{p}{1-p} = -9.433 + 0.133P5 + 2.070P6 + 0.462P1 \quad (2)$$

Tabela 17. Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
P5	.133	.320	.171	1	.039	1.142
P6	2.070	.501	17.057	1	.000	7.923
Step 1 ^a P7	-.308	.364	.714	1	.028	.735
P12	.462	.154	8.981	1	.003	1.588
Constant	-9.433	2.332	16.364	1	.000	.000

a. Variable(s) entered on step 1: P5, P6, P7, P12.

Siç shikohet edhe nga interpretimi statistikor vihet re se duhet të përshtaten dhe të përmirësohen kurrikulat e UGJ të cilat sipas bizneseve duhet të synojnë përmirësimin e aftësive të studentëve për të punuar në tregun e punës duke synuar fusha të tilla si ato të ekonomisë, teknologjisë së informacionit, mësuesisë dhe edukimit, gjuhëve të huaja, turizmit etj. **Nga kjo analizë statistikore rezulton se hipoteza e ngritur në këtë studim është e pranueshme dhe e testuar statistikisht.**

Analiza e korrelacionit

Ashtu si edhe në rastin e analizës së të dhënave cilësore të pyetësorit drejtuar studentëve, edhe në këtë rast është e rëndësishme që të studiohet edhe marrëdhënia korrelative e variablave të pyetësorit drejtuar bizneseve lokale në rajonin e Gjirokastrës.

Sipas tabelës 9 evidentohet se në pjesën më të madhe të tyre, variablat parashikues paraqesin lidhje korrelative me një nivel sinjifikance shumë të mirë ($\text{Sig} < 0.01$) ose nivel sinjifikance të mirë ($0.01 < \text{Sig} < 0.05$). Kjo do të thotë se ato ndikojnë mbi njëra-tjetrën si dhe kanë domethënie të madhe statistikore në ekuacionin e regresit logjistik dhe në parashikimin e shansit të ndodhjes së ngjarjes. Nga analiza e koeficientëve të korrelacionit sipas tabelës 5 rezulton se:

- **Variabli P4** (koha e aktivitetit të biznesit) **është e korreluar fort me variablin P3** (numri i punonjësve) në **nivelin e sinjifikancës më të vogël se 0.01**, pra në **nivele 99% të besueshmërisë**, që do të thotë se sa më shumë vite në treg të ketë biznesi aq më shumë mundësi ka të shtojë numrin e punonjësve të tij. Gjithashtu ka një **lidhje korrelative negative me variablin P10** (përshtatja e programeve) **dhe P12** (fushat e studimit që duhet të zhvillohen më shumë) në nivelin e sinjifikancës më të vogël se 0.01, pra në nivele 99% të besueshmërisë. Kjo do të thotë se sa më shumë vite të ketë në aktivitet biznesi aq më shumë percepton nevojën e ndryshimit dhe përmirësimit të programeve dhe fushave të studimit që mbarojnë studentët e UGJ.
- **Variabli P3** (numri i punonjësve) **është i korreluar mirë negativisht me variablin P5** (aftësitë që duhet të kenë më shpesh punonjësit e rinj) në **nivelin e sinjifikancës më të vogël se 0.01**, pra në **nivele 99% të besueshmërisë**, që do të thotë se sa më i vogël numri i punonjësve në një biznes, aq më shumë aftësi specifike kërkon biznesi tek punonjësi.
- Ka një lidhje **korrelative pozitive në nivelin e sinjifikancës më të vogël se 0.01**, pra në **nivele 99% të besueshmërisë midis variablit P5** (aftësitë që kërkojnë më shpesh tek punonjësit e rinj) dhe

variablit P7 (fushat ku punonjësit e diplomuar nga UGJ duhet të kenë më shumë përgatitje). Kjo do të thotë se biznesi ka konstatuar saktë nevojat e veta, aftësitë që duhet të kenë të sapodiplomuarit dhe fushat e studimit që duhet të përmirësohen nga ana e UGJ.

- Ka një lidhje **korrelative të mirë pozitive** midis **variablit P10** (a përputhen programet e studimit në UGJ me tregun e punës) dhe **variablit P12** (fushat e studimit që duhet të zhvillohen më shumë për të përmbushur nevojat e tregut të punës), **në nivelin e sinjifikancës më të vogël se 0.01**, pra në **nivelo 99% të besueshmërisë**. Kjo do të thotë se është e nevojshme që UGJ të zhvillojë më shumë fusha të tilla studimi si shkencat ekonomike, të natyrës, edukimit dhe mësuesisë, gjuhëve të huaja, teknologjisë së informacionit dhe turizmit me qëllim që të përputhen me nevojat e tregut të punës.

Tabela 18. Correlations

		P4	P3	P5	P6	P7	P10	P12
P4	Pearson Correlation	1	.437**	-.176	-.206	.031	-.295**	-.434**
	Sig. (2-tailed)		.000	.105	.056	.778	.006	.000
	N	86	81	86	86	84	86	86
P3	Pearson Correlation	.437**	1	-.289**	-.060	-.218	-.132	-.342**
	Sig. (2-tailed)	.000		.008	.591	.050	.234	.002
	N	81	83	83	83	81	83	83
P5	Pearson Correlation	-.176	-.289**	1	.074	.508**	-.026	.041
	Sig. (2-tailed)	.105	.008		.493	.000	.811	.705
	N	86	83	88	88	86	88	88
P6	Pearson Correlation	-.206	-.060	.074	1	-.035	.570**	.169
	Sig. (2-tailed)	.056	.591	.493		.750	.000	.115
	N	86	83	88	88	86	88	88
P7	Pearson Correlation	.031	-.218	.508**	-.035	1	-.188	-.189
	Sig. (2-tailed)	.778	.050	.000	.750		.083	.082
	N	84	81	86	86	86	86	86
P10	Pearson Correlation	-.295**	-.132	-.026	.570**	-.188	1	.461**
	Sig. (2-tailed)	.006	.234	.811	.000	.083		.000
	N	86	83	88	88	86	88	88

	Pearson Correlation	-	-.342**	.041	.169	-.189	.461**	1
P12	Sig. (2-tailed)	.434**	.000	.002	.705	.115	.082	.000
	N	86	83	88	88	86	88	88

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

B.5.3.4 Rezultatet dhe interpretimi i tyre

Analiza statistikore e të dhënave të mbledhura nga pyetësorët e drejtuar studentëve të diplomuar dhe bizneseve lokale ofron një panoramë të qartë mbi përshtatshmërinë e programeve të studimit në Universitetin “Eqrem Çabej” (UGJ) me kërkesat e tregut të punës. Duke përdorur regresionin logjistik për të identifikuar faktorët më të rëndësishëm që ndikojnë në këtë marrëdhënie, janë nxjerrë disa përfundime kyçe që ndihmojnë në rishikimin e kurrikulave dhe përshtatjen e tyre me nevojat reale të tregut.

Nga analiza e pyetësorit të **studentëve, modeli i krijuar përmes metodës së regresionit logjistik arriti një saktësi parashikuese prej 89.6%**. Rezultatet tregojnë se studentët që kanë ndjekur trajnime pas diplomimit dhe që kanë marrë mbështetje institucionale në krijimin e lidhjeve me tregun e punës kanë më shumë gjasa të vlerësojnë pozitivisht përshtatshmërinë e programeve të UGJ-së. Variablat më të rëndësishëm që ndikojnë në perceptimin e përshtatshmërisë së programeve me tregun e punës janë përvoja e punës pas diplomimit dhe ndihmesa e universitetit në krijimin e lidhjeve me sektorin privat dhe publik. Përveç kësaj, një pjesë e madhe e të diplomuarve theksojnë hendekun midis përgatitjes teorike dhe nevojave praktike të tregut të punës, duke vënë në dukje rëndësinë e integritit të mëtejshëm të komponentëve praktikë në programet mësimore.

Në anën tjetër, analiza e të dhënave nga pyetësori i **biznesit nxori në pah se modeli i krijuar kishte një besueshmëri të lartë, me një përqindje saktësie prej 88.4%**. Të dhënat tregojnë se një pjesë e madhe e bizneseve besojnë se programet e UGJ-së duhet të përshtaten më mirë me kërkesat e tregut të punës, veçanërisht në sektorët e ekonomisë, teknologjisë së informacionit, turizmit dhe edukimit. Variablat që kanë ndikuar ndjeshëm në këtë perceptim përfshijnë aftësitë që kërkohen më shpesh tek punonjësit e rinj, përgatitjen e tyre akademike dhe fushat e studimit që duhet të zhvillohen më tej. Bizneset theksojnë rëndësinë e përmirësimit të aftësive teknike dhe menaxheriale të studentëve, si dhe nevojën për një qasje më praktike në formimin e tyre profesional.

Korrelacionet midis variablave të pavarur në të dy analizat statistikore tregojnë se **sa më i lartë të jetë niveli i ndihmës së ofruar nga universiteti në krijimin e lidhjeve me tregun e punës, aq më pozitivisht vlerësohet përshtatshmëria e programeve të studimit**. Për më tepër, sa më shumë kohë të ketë kaluar nga diplomimi, aq më i lartë është perceptimi i të diplomuarve mbi nevojën për përmirësime në kurrikulat universitare.

Në përgjithësi, rezultatet e analizës statistikore konfirmojnë hipotezën e studimit se programet e UGJ-së kanë nevojë për përshtatje më të madhe me kërkesat e tregut të punës. Kjo kërkon një rishikim të strategjisë akademike për të integruar më shumë praktika profesionale, të rrisë bashkëpunimin me sektorin privat dhe të përmirësojë qasjen ndaj aftësive që kërkohen në tregun e punës.

PËRFUNDIME

Në përfundim të këtij studimi, konstatohet se objektivat e përcaktuara fillimisht janë arritur në një masë të konsiderueshme, duke siguruar një analizë të plotë dhe të mirëstrukturuar të përputhshmërisë midis ofertës akademike të Universitetit “Eqrem Çabej” dhe kërkesave reale të tregut të punës në Qarkun e Gjirokastrës.

Nga analiza cilësore dhe sasiore e të dhënave rezulton se:

- Ekziston një **nivel i moderuar përputhshmërie** midis programeve të studimit dhe kërkesave të tregut, ku rreth 37% e bizneseve i konsiderojnë programet të përshtatshme, ndërsa 46% evidentojnë nevojën për përmirësime.
- Përgatitja e të diplomuarve vlerësohet kryesisht si **“mesatare” dhe “e mirë” (80% në total)**, çka tregon një bazë solide teorike, por me mangësi në aspektin praktik.
- Një përqindje e konsiderueshme e të diplomuarve (rreth 70%) janë të punësuar, duke reflektuar një **nivel relativisht të mirë integrimi në tregun e punës**, megjithëse jo gjithmonë në përputhje me profilin e studimit.

Këto rezultate konfirmojnë se studimi ka arritur të identifikojë në mënyrë të qartë boshllëqet ekzistuese dhe potencialet për përmirësim, duke përmbushur qëllimin kryesor të tij.

Ndër arritjet më të rëndësishme të studimit mund të përmenden:

- **Ndërtimi i një baze të gjerë të dhënash empirike**, përmes 92 bizneseve dhe 164 ish-studentëve, duke siguruar një analizë të besueshme dhe të përfaqësueshme.
- **Identifikimi i qartë i aftësive më të kërkuara**, ku dominojnë aftësitë e komunikimit (36%), menaxhimit (24%) dhe aftësitë teknike (17%).
- Evidentimi i **hendekut teoriko-praktik**, si një nga problematikat kryesore që ndikon në punësueshmërinë e të diplomuarve.
- Konstatimi i një **gatishmërie të lartë për bashkëpunim nga bizneset (78%)**, që përbën një potencial të rëndësishëm për zhvillimin institucional.

Nga ana tjetër, ndër mosrealizimet ose kufizimet kryesore përmenden:

- Mungesa e një përfshirjeje më të gjerë të sektorëve specifikë si teknologjia dhe inovacioni.
- Kufizime në thellësinë e analizës për disa profile të veçanta studimi.
- Pamundësia për të matur në mënyrë të drejtpërdrejtë ndikimin afatgjatë të ndryshimeve të propozuara në kurrikula.

Këto kufizime lidhen kryesisht me kohëzgjatjen e projektit dhe burimet e disponueshme, por nuk cenojnë vlefshmërinë e rezultateve të arritura.

Rezultatet e këtij studimi paraqesin potencial të konsiderueshëm për komercializim dhe aplikim praktik në disa drejtime:

- **Zhvillimi i programeve të trajnimit profesional** në bashkëpunim me bizneset lokale, veçanërisht në fushat e menaxhimit, marketingut digjital dhe turizmit.
- **Ofrimi i shërbimeve këshillimore (consulting)** nga universiteti për bizneset në drejtim të zhvillimit të burimeve njerëzore.
- Krijimi i **programeve të edukimit të vazhdueshëm (lifelong learning)** për të diplomuarit dhe profesionistët në treg.
- Shfrytëzimi i rezultateve për **hartimin e projekteve të reja kërkimore dhe zhvillimore**, të financuara nga institucione kombëtare dhe ndërkombëtare.

Këto mundësi kontribuojnë jo vetëm në gjenerimin e të ardhurave për universitetin, por edhe në forcimin e rolit të tij si aktor kyç në zhvillimin rajonal.

Metodologjia e përdorur në këtë studim paraqet disa avantazhe të rëndësishme:

- **Qasja e kombinuar (mixed-methods)** ka mundësuar një analizë gjithëpërfshirëse.
- Triangulimi i burimeve (biznese, institucione, ish-studentë) ka rritur besueshmërinë e rezultateve.
- Përdorimi i analizave statistikore (përfshirë regresionin) ka ndihmuar në identifikimin e faktorëve ndikues në punësim.

Megjithatë, evidentohen edhe disa kufizime:

- Kampioni, ndonëse i konsiderueshëm, mbetet i kufizuar në nivel rajonal.
- Disa përgjigje subjektive mund të ndikojnë në interpretimin e të dhënave.
- Mungesa e të dhënave longitudinale për të analizuar trendet në kohë.

Pavarësisht këtyre kufizimeve, metodologjia e ndjekur konsiderohet e përshtatshme dhe e besueshme për arritjen e objektivave të studimit.

Mundëstë dhe rrugët për komercializimin e rezultateve

Për të bërë të njohura rezultatet e projektit tek përdoruesit e mundshëm, u ndoqën disa strategji të ndërthurura komunikimi dhe ndarjeje të njohurive:

1. **Publikimi në Revista Shkencore dhe Konferenca:** Rezultatet e projektit u sintetizuan në artikuj shkencorë dhe u paraqitën në konferenca/ kongres ndërkombëtar dhe dhe u publikuan në revista shkencore me recensim. Kjo siguroi një audience të gjerë akademike dhe profesionale.
2. **Raporte dhe Broshura:** Hartimi i raporteve të detajuara dhe broshurave informative që përmbledhin rezultatet kryesore të projektit dhe udhëzime të qarta për zbatimin e tyre. Këto materialet u shpërndan tek përdoruesit e mundshëm përmes postës elektronike dhe në evente të ndryshme.
3. **Faqja web e Universitetit:** Në faqen web të UGJ janë postuar rregullisht artikuj, analiza dhe përditësime mbi projektin. Blogjet u përdoren për të diskutuar çështje specifike dhe për angazhimin e audiencës në diskutime më të gjera.
4. **Mediat Sociale:** U përdorën mediat sociale për të rritur ndërgjegjësimin dhe për të ndarë rezultatet e projektit. Kanale komunikimi si Facebook dhe Instagram shërbyen si platformë efektive për të arritur një audience të gjerë dhe për të nxitur ndërveprimin.

REKOMANDIME

Rezultatet e këtij studimi përbëjnë një bazë të rëndësishme empirike për ndërhyrje konkrete në përmirësimin e cilësisë së arsimit të lartë dhe në rritjen e përputhshmërisë së tij me kërkesat reale të tregut të punës. Për këtë arsye, rekomandohet që gjetjet të mos mbeten vetëm në nivel raportimi, por të shndërrohen në masa të prekshme dhe të matshme, të zbatuara në mënyrë të koordinuar ndërmjet aktorëve kryesorë institucionalë dhe ekonomikë.

- Së pari, Universiteti “Eqrem Çabej” duhet të përdorë rezultatet e studimit si një instrument strategjik për rishikimin dhe përditësimin e kurrikulave. Konkretisht, rekomandohet që të ndërmerren reforma të strukturuar në programet mësimore, duke integruar më shumë komponentë praktikë, si praktikat profesionale të detyrueshme, laboratorët aplikativë dhe projektet në bashkëpunim me bizneset. Kjo do të ndihmojë në reduktimin e hendekut ndërmjet përgatitjes teorike dhe aftësive praktike që kërkon tregu.
- Së dyti, rekomandohet institucionalizimi i bashkëpunimit me sektorin privat dhe publik përmes mekanizmave të qëndrueshëm, si marrëveshje bashkëpunimi, programe internship-i dhe krijimi i strukturave këshillimore të përbashkëta. Këto struktura mund të luajnë një rol kyç në orientimin e kurrikulave sipas nevojave reale të ekonomisë lokale dhe rajonale. Në këtë kuadër, përfitues direkt do të jenë studentët, të cilët do të kenë mundësi të fitojnë përvojë praktike dhe të rrisin punësueshmërinë e tyre që gjatë studimeve.

Një tjetër përfitues i rëndësishëm janë vetë bizneset lokale, të cilat përmes këtij procesi do të kenë akses në burime njerëzore më të kualifikuara dhe më të përshtatura me kërkesat e tyre specifike. Duke marrë pjesë aktive në formimin e studentëve, bizneset jo vetëm që kontribuojnë në zhvillimin e kapitalit njerëzor, por edhe përfitojnë nga ide inovative dhe energjia e të rinjve.

Institucionet publike përbëjnë gjithashtu një kategori të rëndësishme përfituesish. Përmes zbatimit të rekomandimeve të studimit, ato mund të përfitojnë nga një brez i ri profesionistësh më të përgatitur në aspektin ligjor, administrativ dhe teknologjik. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për sektorë si administrata publike, turizmi dhe zhvillimi rajonal.

Nga ana tjetër, rekomandohet që rezultatet e studimit të përdoren edhe për hartimin e politikave lokale dhe rajonale në fushën e arsimit dhe punësimit. Bashkitë dhe institucionet e zhvillimit rajonal mund të mbështeten në këto gjetje për të orientuar investimet dhe programet e tyre drejt sektorëve me potencial më të lartë zhvillimi, si turizmi, shërbimet dhe teknologjia e informacionit.

Gjithashtu, është e rëndësishme që rezultatet të komunikohen në mënyrë të gjerë përmes konferencave, publikimeve shkencore dhe forumeve të hapura me aktorët e interesuar. Kjo do të ndihmojë në rritjen e ndërgjegjësimit dhe në krijimin e një kulture bashkëpunimi ndërmjet universitetit dhe tregut të punës.

Në përfundim, zbatimi efektiv i rezultateve të këtij studimi kërkon një qasje të integruar dhe të koordinuar, ku universiteti, biznesi dhe institucionet publike të veprojnë si partnerë strategjikë në funksion të zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik dhe social.

Duke qenë se ky studim ofron një panoramë të përgjithshme të marrëdhënies ndërmjet arsimit universitar dhe tregut të punës në kontekstin lokal, rekomandohet fuqimisht vazhdimi i kërkimeve në drejtime më të thelluara dhe më të specializuara, me qëllim zgjerimin dhe pasurimin e njohurive në këtë fushë.

- Së pari, rekomandohet zhvillimi i studimeve longitudinale, të cilat të ndjekin ecurinë e të diplomuarve në tregun e punës për një periudhë më të gjatë kohore. Këto studime do të mundësonin një vlerësim më të saktë të ndikimit të arsimit universitar në karrierën profesionale dhe në zhvillimin e aftësive të tyre në kohë.
- Së dyti, është e nevojshme të realizohen analiza sektoriale më të detajuara, duke u fokusuar në fusha specifike si turizmi, teknologjia e informacionit, administrata publike dhe ekonomia. Këto studime do të ndihmonin në identifikimin e nevojave specifike të secilit sektor dhe në përshtatjen më të mirë të kurrikulave përkatëse.

Një drejtim tjetër i rëndësishëm kërkimi lidhet me analizën e aftësive të buta (soft skills), si komunikimi, puna në grup dhe menaxhimi i kohës, të cilat rezultojnë shumë të kërkuara nga punëdhënësit. Studime të mëtejshme mund të eksplorojnë mënyrat më efektive për integrimin dhe zhvillimin e këtyre aftësive në procesin mësimor.

Gjithashtu, rekomandohet studimi i ndikimit të teknologjive të reja, përfshirë inteligjencën artificiale dhe digjitalizimin, në kërkesat e tregut të punës dhe në transformimin e profesioneve ekzistuese. Kjo do të ndihmonte universitetin të parashikojë zhvillimet e ardhshme dhe të përshtatë programet e tij në mënyrë proaktive.

Një aspekt tjetër që meriton vëmendje është analiza e barrierave që hasin të diplomuarit në hyrjen në tregun e punës, si mungesa e përvojës praktike, mungesa e rrjeteve profesionale apo kufizimet strukturore të tregut lokal. Këto studime mund të ofrojnë rekomandime më të synuara për politika mbështetëse dhe programe ndërhyrjeje.

Po ashtu, rekomandohet zgjerimi i studimit në nivel rajonal dhe kombëtar, për të krahasuar rezultatet dhe për të identifikuar praktikatat më të mira në institucione të tjera të arsimit të lartë. Një qasje krahasuese do të ndihmonte në ngritjen e standardeve dhe në përmirësimin e vazhdueshëm të cilësisë së arsimit.

Në fund, është e rëndësishme që kërkimet e ardhshme të përfshijnë edhe perspektivën e studentëve aktualë, për të kuptuar pritshmëritë dhe sfidat e tyre që në fazat e hershme të formimit akademik. Kjo do të mundësonte ndërhyrje më të hershme dhe më efektive në procesin edukativ.

Në tërësi, vazhdimi i studimeve në këto drejtime do të kontribuojë në ndërtimin e një sistemi arsimor më fleksibël, më të orientuar drejt tregut dhe më të aftë për t'iu përgjigjur sfidave të zhvillimit ekonomik dhe teknologjik në të ardhmen.

LITERATURA

1. Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve. (2021). Raporti vjetor për përputhshmërinë mes arsimit të lartë dhe tregut të punës. Tiranë: AKK. <https://akk.gov.al/>
2. Banka Botërore. (2020). Skill Gaps and the Role of Higher Education in Southeast Europe. Washington, DC: World Bank Publications. <https://www.worldbank.org/>
3. Becker, G. S. (1993). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (3rd ed.). University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226041223.001.0001>
4. Blumenstein, D. T., & Boyle, W. G. (2014). Effective use of Pearson's product-moment correlation coefficient. *Animal Behaviour*, 93, 183–189. <https://doi.org/10.1016/j.anbehav.2014.05.003>
5. Bone, J., Ehlinger, J., & Stephany, F. (2023). *Skills-based hiring and the future of work*. *Industrial and Corporate Change*, 32(4), 889–905. <https://doi.org/10.1093/icc/dtad018>
6. Burnette, J. S., & Boyle, M. (2022). Integrating Employability Skills into University Curricula: Best Practices and Outcomes. *International Journal of Higher Education Studies*, 15(3), 45–62. <https://doi.org/10.1001/ijhes.2022.45>
7. Clarke, M. (2023). *Rethinking graduate employability in higher education: Emerging challenges and new directions*. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 13(2), 345–360. <https://doi.org/10.1108/HESWBL-10-2022-0223>
8. Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). *The dynamics of innovation: From national systems and "Mode 2" to a triple helix of university-industry-government relations*. *Research Policy*, 29(2), 109–123. [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(99\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(99)00055-4)
9. European Commission/EACEA/Eurydice. (2021). The European Higher Education Area in 2020: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/>
10. Green, F., & Henseke, G. (2019). The changing graduate labour market: Analysis using a new indicator of graduate jobs. *IZA Journal of Labor Policy*, 8(1), 1–26. <https://doi.org/10.1186/s40173-019-0095-1>
11. Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.). Prentice Hall. https://openlibrary.org/authors/OL885477A/Joseph_F._Hair
12. Jackson, D. (2015). *Employability skill development in work-integrated learning: Barriers and best practice*. *Studies in Higher Education*, 40(2), 350–367. <https://doi.org/10.1080/03075079.2013.842221>
13. Kettunen, J., & Kantola, M. (2020). Strategic planning and management of higher education institutions. *Tertiary Education and Management*, 26(2), 87–100. <https://doi.org/10.1007/s11233-019-09048-x>
14. Lucas, R. E. (1988). *On the mechanics of economic development*. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3–42. [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(88\)90168-7](https://doi.org/10.1016/0304-3932(88)90168-7)
15. OECD. (2019). *Education at a Glance 2019: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>
16. OECD. (2019). *OECD skills outlook 2019: Thriving in a digital world*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/df80bc12-en>
17. Robson, C. (2017). *Real World Research: A Resource for Users of Social Research Methods in Applied Settings* (4th ed.). Oxford, UK: John Wiley & Sons.
18. Rodgers, P., & Freeman, R. (2021). University-business collaboration for workforce development: A systematic review. *Higher Education Quarterly*, 75(4), 581–602. <https://doi.org/10.1111/hequ.12354>
19. Romer, P. M. (1990). *Endogenous technological change*. *Journal of Political Economy*, 98(5), S71–S102. <https://doi.org/10.1086/261725>

20. Schultz, T. W. (1961). *Investment in human capital*. *The American Economic Review*, 51(1), 1–17.
<https://www.jstor.org/stable/1818907>
21. Tomlinson, M. (2022). *Graduate employability and the changing labour market: Implications for higher education*. *Social Sciences*, 11(6), 250. <https://doi.org/10.3390/socsci11060250>
22. Universiteti "Eqrem Çabej". (2022). Raporti vjetor akademik: Përshtatja e programeve të studimit me kërkesat e tregut. Gjirokastrë: Zyra e Botimeve UGJ.
23. World Bank. (2020). *Skill gaps and the role of higher education in Southeast Europe*. World Bank Publications. <https://www.worldbank.org/>
24. World Economic Forum. (2023). *The future of jobs report 2023*.
<https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023>
25. Yorke, M. (2006). *Employability in higher education: What it is – what it is not*. Higher Education Academy.
https://www.heacademy.ac.uk/system/files/id116_employability_in_higher_education_336.pdf